

GLAS

ANTIFAŠISTA

Hrvatski paradoksi

NOVI
POKUŠAJ
MIKSANJA
POVIJESTI

Otvoreno pismo Vladi

PROTEST ZBOG SMANJIVANJA MIROVINA BORACA NOR-a

Akcija za muzej

APEL
IZ
JAJCA

Prekogranične veze

TRADICIJA
KOJA ŽIVI

Zaboravljeni internirci

UMIRALI SU
DALEKO OD
DOMOVINE

Glas ogorčenja

PROTIV
REHABILITACIJE DRAŽE MIHAJOVIĆA

Odabrane vijesti

Apel iz Jajca

• Direktor Muzeja II. zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu *Enes Milak* uputio je pismo svim antifašističkim organizacijama u državama na području bivše Jugoslavije u kojem apelira na suradnju u prikupljanju i snimanju povijesne građe koja se odnosi na taj važan događaj iz vremena NOB-e

Pismo je stiglo i u Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske koje objavljujemo u cijelosti:

»Muzej II. zasjedanja AVNOJ-a je teško stradao tokom minulog rata. Zgrada Muzeja je zapaljena, a fundus Muzeja opljačkan. Uz velike napore svih antifašističkih organizacija sa prostora bivše Jugoslavije zgrada i postavka u centralnoj sali su obnovljene i vraćeno je 10 posto predratnog fundusa Muzeja. Teško će Muzej izvršiti povrat cijelog fundusa i originala dokumenata, fotografija i drugih materijala. Zato smo pristupili izradi virtualne izložbe; to znači da ćemo prikupiti kopije sve relevantne građu koja se odnosi na II. zasjedanje AVNOJ-a, razvoj narodne vlasti, odnosno formiranje NOO i Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja u svim državama proisteklih iz bivše Jugoslavije. Namjera je prikupiti svu građu koja se odnosi na Muzej kao javnu instituciju i svu tu građu pohraniti u računare. Na taj način bi na jednom mjestu imali svu građu koja se odnosi na pomenuta pitanja i tako

pohranjenu građu bilo bi daleko lakše čuvati i spašavati od uništenja.

U tom smislu nabavili smo kompjutersku opremu, na osnovu specifikacije koju nam je dala gospođa *Nataša Mataušić*. Za realizaciju projekta potreban nam je odgovarajući program, kojega mi u Jajcu ne možemo uraditi. Potrebna nam je i stručna pomoć informatičara, koji bi postavio program i u isti ugradio prikupljenu građu,

Također nam treba i pomoći u prikupljanju i snimanju arhivske građe u svim glavnim gradovima država. Kako su sjedišta antifašističkih organizacija u velikim centrima, gdje su smještene arhivske i druge ustanove koje čuvaju arhivsku građu, mišljenja smo da biste nam u tom smislu mogli pomoći. Predlažemo da sve antifašističke organizacije u novonastalim državama preuzmu dio poslova na prikupljanju i snimanju građe za teme : *Drugo zasjedanje AVNOJa, Muzej II. zasjedanja AVNOJ-a i Razvoj i formiranje novih organa vlasti tokom II. svjetskog rata*«.

U ovoj dvorani zasjedao je AVNOJ

IZLOŽBA O HRVATSKIM PRAVEDNICIMA U L. ANGELESU

U sklopu rujanskog posjeta SAD-u, predsjednik RH dr. sc. Ivo Josipović otvorio je u Los Angelesu izložbu posvećenu hrvatskim Pravednicima među narodima - hrabrim građanima koji su pod režimom ustaške NDH riskirali vlastite živote kako bi spašavali Židove od progona i likvidacije.

Postavljena u židovskom studenskom centru, izložba je fotografijama i tekstom dokumentirala slučajeve 102 hrvatska građanina koji su za spašavanje Židova tijekom holokausta primili titulu Pravednika među narodima. To priznanje nežidovskim osobama dodjeljuje centar holokausta Yad Vashem u Jeruzalemu, a primilo ga je oko 23 tisuće ljudi iz 45 zemalja.

Na otvaranju vrlo pošćene izložbe Predsjednik je istaknuo da dugujemo najveću zahvalnost Pravednicima koji su riskirali svoj život kako bi spašavali tudi.

Hrvatski se predsjednik sastao i s predstvincima utjecajne židovske organizacije B'nai B'rit u Njujorku. Na žalost, izložbu u Los Angelesu i te kontake hrvatska sredstva informiraju u izvještajima o Predsjednikovim aktivnostima u SAD-u, blago rečeno, više su nego minimalizirala, jedva ih spomenuvši.

Fotografije na 1. stranici:

Obljetnica godišnjice zakletve banjiskih i sisačkih partizana na Čavčić brdu (gore)
Susret delegacija antifašista Hrvatske i Slovenije u Zagrebu (dolje)
(snimio: Z. Herceg)

GLAS
ANTIFAŠISTA

Izdavač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društva »Josip Broz Tito«, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatza 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabh.hr> - e-mail: sabarh@email.t-com.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). OIB: 78328494160. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroš, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Etore Poropat, Krešimir Piškulić i Eduard Vostrel. Uredništvo: Katica Sedmak (glavna i odgovorna urednica), Bojan Miroslavljev, Petar Raić, Savan Tomašević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik) e-mail: glas.antifasista@sabh.hr - Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. Ožujka 1996. godine, Glas antifašista demokratske Hrvatske smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Tisak: »Bankograf« Odranska 18, Zagreb.

Otvoreno pismo Vladi

Protest zbog novog smanjivanja mirovina

♦Sudionici NOB-e se osjećaju kao građani trećeg reda, iako su svojom borbom stvarali temelje Republike Hrvatske

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske uputilo je 24. kolovoza ove godine otvoreno pismo Vladi Republike Hrvatske u kojem reagira na smanjenje mirovina sudionika antifašističke Narodnooslobodilačke borbe.

Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske se obratio veći broj sudionika Narodnooslobodilačke borbe i organizacija, koji izražavaju oštar protest zbog odluke Vlade RH radi smanjenja ionako prepolovljenih mirovina. Niti jedan sudionik nije primio riješenje s obrazloženjem o umanjenju mirovine.

Zakon o smanjenju mirovina sudionika NOB-e je neprihvatljiv

jer su 1991. godine umanjene i oduzete sve povlastice koje su imali uz ostvarene mirovine.

Ovo je sada treće uzastopno umanjenje mirovina sudionika NOB-e. Prva je provedena 1991. godine, druga 2002. a treća 2010. godine. Sudionici NOB-e se osjećaju kao građani trećeg reda, iako su svojom borbom stvarali temelje demokratske Republike Hrvatske.

Savez antifašističkih boraca antifašista Republike Hrvatske u priopćenju još jednom traži provođenje Deklaracije o antifašizmu usvojene prije pet godina. Sve bivše republike Jugoslavije priznale su svojim sudionicima NOB-e sva stečena prava i mirovine prema ostvarenom radnom stažu.

Ovim novim smanjenjem mirovina od 10 posto, sudionici Narodnooslobodilačke borbe, koji su svoje mirovine ostvarili nakon održenog punog radnog staža, ukupno su od prosinca 1991. oštećeni za 39 posto, a oni koji su bili pripadnici bivše JNA za ukupno 50 posto.

Sudionika NOB-e s obiteljskim mirovinama ima još svega 39 611 (18 000 bivših boraca, te 21 611 korisnika obiteljskih mirovina), a pripadnika bivše JNA 10 964.

Za konačno rješenje nisu potrebna velika financijska sredstva jer se zahtjeva povrat duga samo od dana kada Sabor prihvati novo zakonsko rješenje.

S.T.

EU za izgradnju Memorijalnog centra Kampor

Europska Unija odobrila je projekt Grada Raba apliciranog na natječaj »Europa za građane« - Mjera 4 »Europsko sjećanje« pod nazivom Kampor - Field of Memories (Kampor mjesto sjećanja). Radi se o projektu vrijednom 19.211,00 eura, čiji je cilj približavanje Europe građanima kroz promoviranje Europskih vrijednosti i dostignuća uz očuvanje sjećanja na povijest.

U sklopu projekta održavat će se konferencije, radionice i okrugli stolovi s ciljem jačanja znanja i razumijevanja sadašnjim i budućim generacijama o mjestima koncentracijskih kampova i mjestima masovnih-civilnih deportacija, vrijednostima demokracije, poštivanju ljudskih prava, tolerancije i kulturne raznolikosti, na kojima će sudjelovati stručnjaci iz raznih područja kao što su pravo, političke nauke, sociologija, psihologija, povijest.

Prikupljeni podaci i radovi biti će korišteni za izradu idejnog rješenja Memorijalnog centra na mjestu logora Kampor kojim će se projekt prijaviti strukturnom fondu EU za dobivanje sredstava za izgradnju Muzeja.

Muzej će biti memorijalni centar u kojem će se posjetitelji upoznavati s poviješću ovog mesta gdje će se učiti o demokratskim vrijednostima i poštivanju ljudskih prava, toleranciji i kulturnim raznolikostima.

Projekt je izrađen u suradnji s UABA Rab, Odborom za izgradnju Memorijalnog centra, a nositelj je Grad Rab. Partneri projekta su: UABA otoka Raba i SABA županije i Republike Hrvatske, Primorsko-goranska županija, Gradovi Čabar, Delnice, Čavle, Kastav, Občina Kočevje iz Slovenije, Zveza združenja borcev za vrednote NOBA Slovenije, Udruga za mir i ljudska prava iz Italije, Židovska

zajednica u Republici Hrvatskoj i Talijanska unija Rijeka.

Na Rabu su talijanski fašisti od 27. srpnja 1942. do 11. rujna 1943. u logoru Kampor prisilno zatočili oko 12.000 Hrvata i Slovenaca iz Gorskog kotara, okolice Rijeke i južne Slovenije namjeravajući na tom području naseliti Talijane. Tijekom lipnja i srpnja 1943. doveli su iz ustaških logora u zaštićenu internaciju još oko 3.000 Židova.

Za nešto više od 13 mjeseci u logoru Kampor umrlo je od gladi, bolesti i nasilja više tisuća ljudi ali je zbog nedostatne dokumentacije danas poznato tek 1.477 imena umrlih.

Dosadašnji podaci pokazuju se da je od 15.000 interniraca umrlo 20 posto pa se s pravom ocjenjuje da je logor Kampor bio najzloglasniji talijanski fašistički logor u II svjetskom ratu.

Karmen Španjol

Fašistima i žrtvama jedan spomenik

◆ U Dugopolju odlučili maknuti antifašistički spomenik i podići spomen-ploču na mjesnom groblju gdje bi uklesali imena poginulih partizana, žrtava fašističkog terora zajedno s imenima ustaša i domobrana

Općinske vlasti u središtu Dugopolja, blizu Splita, ozbiljno namjeravaju srušiti spomen-ploču poginulim partizanima i žrtvama fašizma u Drugom svjetskom ratu te izgraditi zajednički spomenik na mjesnom groblju na kojem bi bila uklesana imena i onih koji su bili u fašističkim postrojbama.

O toj namjeri trenutnih lokalnih vlasti pismom je obavijestio predsjednika Republike Hrvatske dr. sc. Ivu Josipovića, bivši predsjednik Republike i počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH (SABA RH Stjepan Mesić). Podržavajući pismenu molbu istog sadržaja koju je Josipoviću 20. srpnja uputila predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović, Mesić poručuje kako se ne smiju izjednačavati osloboditelji domovine s onima koji su se borili uz naciste i fašiste. Slaže se da je civilizacijski odati počast poginulima i s druge strane bojišnice, ali i drži da to treba biti isključivo osobna i obiteljska stvar. Sve ostalo Mesić smatra povijesnim revisionizmom.

Zamisao o zajedničkom spomeniku potječe još iz 1998., a inicirao ju je dugogodišnji HDZ-ov načelnik Dugopolja Zlatko Ževrnja, podržali su ga HSS i HSLS, ali se usprotivio SDP, zajedno s antifašističkim borcima.

Polazna osnova «hrvatska pomirba»

Općinsko vijeće Dugopolja, na sjednici održanoj 22. srpnja ove godine, donijelo je službenu odluku o »uređenju spomen obilježja žrtvama 2. svjetskog rata i poraća te poginulih branitelja iz Domovinskog rata iz naselja Dugopolje«.

Uz zaključak da će općina Dugopolje pristupiti uređenju spomen obilježja, navedeno je i da će općinski gradonačelnik imenovati »Povjerenstvo za koordinaciju i ažuriranje podataka« o žrtvama te da će sredstva biti osigurana iz proračuna općine Dugopolje.

U obrazloženju te odluke se ističe da je polazna osnova „hrvatska pomirba“ koju je za vrijeme svojeg manda-ta nastojao promovirati dr. Franjo Tuđman. Posebno se u obrazloženju kaže: »Zajedničko obilježje žrtvama 2. svjetskog rata stoga je pokušaj da se i u Dugopolju oživotvori kršćanska, čovjekoljubiva i demokratska misao nacionalnog pomirenja...«.

Također se kaže da se raskol svjesno potencira, a da je način na koji se to radi »i zloporaba pojma 'antifašizma' koji se, oduzimanjem nužne demokratske sastavnice, uočljivo koristi za vraćanje niza svjetonazornih i političkih sastavnica totalitarnog jugokomunizma«. Pri tom se zaključuje da je »pojam 'antifašizma' tek plašt za rehabilitaciju povijesno poraženog i europski i svjetski osuđenog (jugo)komunizma«.

Dr. sc. Ivo Josipović: Ne premještajte spomen-ploču boraca NOV-a

Nakon te odluke i pisama koja je primio, reagirao je predsjednik Republike Hrvatske dr. Ivo Josipović i uputio načelniku općine Dugopolje Zlatku Ževrnji pismo sljedećeg sadržaja:

»Iz pisama što su mi ih uputili bivši predsjednik Republike Hrvatske i počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske (SABA RH) Stjepan Mesić i predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović saznao sam za namjeru da se u Dugopolju premjesti spomen-ploča s imenima poginulih pripadnika NOV-e i žrtava fašizma, te da se zamjeni novom pločom, na kojoj bi abecednim redom bila ispisana imena svih mještana Dugopolja koji su izgubili život za vrijeme Drugog svjetskog rata. Posebno sam upozoren da se Savez antifašističkih boraca i antifašista, te veliki broj građana Dugopolja i rodbine poginulih boraca NOV-a protive takvoj

namjeri premještanja spomen-ploče.

Sigurno da kao Predsjednik Republike promoviram politiku pomirbe i digniteta svih žrtava, neovisno na kojoj su strani poginuli. Međutim, politika pomirbe pretpostavlja i jasno određenje u pogledu politika koje su zastupale pojedine zaraćene strane.

Antifašizam je sukladno Ustavu RH, zajedno s Domovinskim ratom, jedan od temelja hrvatske države, pa iz toga jasno proizlazi kako oni ljudi koji su se borili protiv fašizma i okupatora zaslužuju naše posebno poštovanje. Upravo zato Vas molim da ne premještate spomen-ploču boraca NOV-a i žrtava fašizma, jer bi to značilo umanjivanje zasluga žrtava fašizma, a bilo bi i u suprotnosti duhu hrvatskog Ustava i jasnoj političkoj opredijeljenosti svih nadležnih tijela Republike Hrvatske – Hrvatskog sabora, Vlade RH i Predsjednika RH – o antifašizmu, kao jednoj od temeljnih vrijednosti RH.«

Predsjednik Josipović je ovo pismo poslao na znanje i predsjedniku Hrvatskog sabora Luki Bebiću, predsjednicu Vlade Republike Hrvatske Jadranki Kosor, županu Splitsko-dalmatinske županije Anti Sanaderu, počasnom predsjedniku SABA RH Stjepanu Mesiću i predsjednicu SABA RH dr. sc. Vesni Čulinović Konstantinović.

Usljedio je 31. kolovoza i odgovor iz Dugopolja Predsjedniku Republike Hrvatske dr. Ivi Josipoviću, kojeg su potpisali općinski načelnik Zlatko Ževrnja i predsjednik Povjerenstva za izradu spomen obilježja Stanko Balić.

U pismu, uz ostalo kažu: »Naša nakana uređenja spomen obilježja svim žrtvama, na tegobnom putu borbe za nacionalnu slobodu, proizlazi – na praktičnoj razini – iz potrebe urbanističkog uređenja Dugopolja, koje doživljava brz gospodarski i društveni razvitak«. Potom dodaju: »Našim činom ni malo ne 'umanjujemo zasluge žrtava fašizma', već vraćamo dostojanstvo svim žrtvama 2. svjetskog rata, koje su tijekom pola stoljeća komunističkog totalitarizma bile prešućivane«.

Izjave:

Nikakva pomirba s fašistima

O događajima u Dugopolju oglasili su se i **Mladi antifašisti Zagreba** na svojoj web stranici prilogom kojeg prenosimo u nešto skraćenoj verziji:

»Zasigurno jedna od najljepših priča iz narodnooslobodilačkog rata je ona koju je ispričala Dalmacija. Ta regija je dala uistinu ogroman obol oslobođenju i neke činjenice vezane za nju danas zvuče gotovo nestvarno. Za Dalmaciju se doslovno može reći da je svaki zaselak dao doprinos koji je nerijetko bio plaćen i ljudskom krvlju nošen idealom slobode, antifašističkim opredjeljenjem koji niti ustaška, talijanska, njemačka ili četnička puška nije mogla slomiti, a kamoli izbiti iz glave. Samo za ilustraciju kakav je odjek narodnooslobodilačka borba imala je npr. grad Split koji je tada bio najveći grad u Dalmaciji sa 40 000 ljudi te je dao 12 500 partizanskih boraca što znači da je skoro svaki treći stanovnik grada uzeo pušku, a svaki peti je poginuo. Za sjećanje na te borce i ljudе koji su nesebično dali svoje živote, a često su životi bili oduzimani od fašističke ruke bez ikakve mogućnosti da se bore, podizani su spomenici da svjedoče podvigu koji je narod tada napravio. Srušivi fašističku tvorevinu i sredstva ugnjetavanja kojim su se fašisti i njihovi kapitalistički financijeri služili i postavivši temelje za klasno i svako drugo oslobođenje narod je dizao spomenike, za sjećanje na one koji nisu htjeli biti robovi, za one koji su svoj život dali zbog idealja, a pritom svoj život nisu vidjeli kao žrtvu, već kao nešto neminovno.

Podno planine Mosor smjestilo se jedno malo mjesto, Dugopolje, koje tih godina nije brojalo više od možda dvije tisuće stanovnika. To mjesto je dalo 480 boraca koji nisu puno razmišljali ili kalkulirali. Do polovine 1992. na mjesnom trgu je godinama odolijevala svim ispitima vremena jedna skulptura. Ta skulptura je simbolizirala borca s mitraljezom (rad kipara Mirka Ostoje) i postavljena je u čast 77 poginulih boraca i 132 žrtve fašizma. Te ratne godine spomenik je naprosto srušen do temelja i nema znakova da je tu ikada postojao. Na tom mjestu jedino je ostala ta spomen ploča s imenima boraca i žrtava, a i ona je s vremenom zašarana. Prije koji mjesec digla se prašina zbog bolesnog prijedloga HDZ-ovog načelnika Dugopolja Zlatka

Ostaci antifašističkog spomenika u Dugopolju

Ževrnje o miješanju kostiju svih 'žrtava' Drugog svjetskog rata stanovnika tog sela, i naravno ovoga puta 'oslobodeni' svih ideologija s jednim zajedničkim križem kao znakom 'pomirenja'.

Priče o nacionalnom jedinstvu i nekakvoj pomirbi neće proći jer nikakve pomirbe s fašistima neće biti. Svaku akciju antifašista koja će za cilj imati sprječiti ovu nakaradnu ideju i njenu realizaciju podržavamo i poručujemo da se takve stvari ne smiju događati!

Francova ideja

Povjesničar dr. sc. Tvrto Jakovina zgrožen je idejom dugopoljskih vlasti.

- Samo je španjolski diktator Francisco Franco napravio takvo nešto, a danas se time Španjolci nimalo ne diče. Pokušao je, doduše, isto i Franjo Tuđman, ali mu to nije uspjelo - zaključio je Jakovina.

To je poniznje

Predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović upozorava kako obitelji poginulih partizana ne žele da imena predaka stoje zajedno s imenima fašističkih ubojica.

- Oni na ovaj način žele poniziti antifašiste. Žele na isti popis staviti ime do imena poginulog ustaše i poginulog partizana, što je poniznje jer se zna tko je iznio pobedu, a tko se borio na strani okupatora i služio fašistima. To nisu bili nikakvi domoljubi i ne damo da imena partizanskih osloboditelja stoje na istom popisu s fašističkim slugama. Nećemo dopustiti da falsificiraju povijesne istine.

Objedinjavanje žrtava

Predsjednik Zajednice udruga anti-fašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije Milivoj Lalin naglašava da se oštros protivi micanju spomenika poginulim partizanima, ali da je i protiv zajedničkog spomen obilježja.

Umjesto da i dalje budu dostoјno obilježene, ovim nekršćanskim diranjem u sjene mrtvih i njihov mir te u svetost povijesnih činjenica, oni hoće obezličiti žrtve i time ih još jednom likvidirati i nasiljem združiti s njihovim krvnicima. To je nedopustivo u svakom pogledu i u flagrantnoj je suprotnosti s temeljnim odredbama Ustava Republike Hrvatske.

Nemaju pravo rušiti spomenik

Istaknuti povjesničar dr. sc. Ivo Goldstein u komentaru zbivanja oko spomenika u Dugopolju kaže: »Obrazlažući ideju o podizanju zajedničkog spomenika, općinari se pozivaju na kršćanske tradicije. Lijepo, ali onda valja prvenstveno misliti na onu kršćansku 'počivali u miru', pa sukladno tome, ne dirati postojeći spomenik.

I u tome je zapravo bit problema: nema dvojbe da općina Dugopolje ima pravo podignuti spomenik u maniri i s porukom kako ona smatra da su prikladne, ali nema pravo rušiti spomenik stradalim partizanima, a pogotovo to ne smije činiti sa spomenikom nevinim žrtvama. Što je zajedničko tromjesečnoj bebi, žrtvi četničkog pokolja, i nekom ustaši, umiješanom u zločine i poslije poginulom u borbi, pa da im ime stoji na zajedničkom spomeniku.«

Delegacija antifašista Slovenije u Zagrebu

♦Dosadašnja suradnja je bila vrlo uspješna, posebno antifašističkih udruga na pograničnom području dviju zemalja

Delegacija Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, koju je vodio njen predsjednik Janez Stanovnik, razgovarala je 8. rujna u Zagrebu s predstavnicima Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske o suradnji antifašističkih organizacija dviju susjednih zemalja.

U razgovorima su sudjelovali predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović, potpredsjednici Josip Skupnjak i Marko Pavković, član Predsjedništva i predsjednik Komisije za međunarodnu suradnju SABA Ivan Fumić, predsjednik SRVIH Etoře Poropat i tajnik Petar Raić.

Pozdravljajući delegaciju ZZB za vrednote NOR Slovenije, dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović je ocijenila da je dosadašnja suradnja vrlo uspješna, posebno antifašističkih udruga na cijelom pograničnom području. Situacija u Hrv-

tskoj je nešto bolja nego prije jer se državni vrh izjašnjava za antifašizam, a posebno bivši predsjednik Stjepan Mesić i sadašnji Ivo Josipović, koji daje veliku podršku Savezu antifašističkih boraca i antifašista. U toku lipnja predstavnici SABA RH bili su s predsjednikom Josipovićem u Teznom, gdje su se poklonili nevinim žrtvama II. svjetskog rata, kazala je dr. sc. Čulinović Konstantinović.

Trenutno je veliki problem financiranje SABA RH pa činimo napore da se, uz pomoć predsjednika i drugih, uključimo u državni proračun. Borcima su nedavno smanjene mirovine za 10 posto. U toku 2009. godine, pored brojnih drugih manifestacija i komemoracija (Jasenovac, Kumrovec, Brezovica, Kerestinec, Jadovno, Srb i dr.) organizirali smo centralnu svečanost u povodu 65. godišnjice Dana pobjede nad fašizmom u Zagrebu i diljem Hrvatske. Iduća 2011. godina biti će posvećena

obilježavanju 70. godišnjice ustanka u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji, rekla je dr. sc. Čulinović Konstantinović.

Predsjednik ZZB za vrednote NOB Slovenije Janez Stanovnik i članovi delegacije slovenskih antifašista Tit Turnšek, Andrej Marinc i Silvo Gorenc zahvalili su na gostoprимstvu i dosadašnjoj veoma uspješnoj suradnji dviju organizacija. Pozitivno su ocijenili poboljšanje odnosa Slovenije i Hrvatske.

Stanovnik se posebno istkanuo da imaju podršku slovenskog predsjednika Danila Türk-a, koji podvlači da je NOB osnova današnje države Slovenije. U 2011. godini ćemo i mi dostoјno obilježiti 70. godišnjicu ustanka, a posebno oslobođilnu frontu Slovenije, kazao je Stanovnik.

Nakon rasprave zaključeno je da treba nastaviti uspješnu suradnju dvaju Saveza te utvrditi program aktivnosti i zajedničkih svečanosti za 2011. godinu. **S.T.**

♦Komemorativnom skupu je prisustvovao i predsjednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk kao i delegacija SABA RH na čelu s predsjednikom dr. sc. Vesnom Čulinović Konstantinović.

Na Planini kod Podbočja u Sloveniji održana je 11. rujna komemoracija žrtvama ustaškog terora, pod sloganom »Planina 1942-1991-2010 spomen i opomena«.

Komemoraciji je prisustvovao i predsjednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk kao i delegacija Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske na čelu s predsjednikom dr. sc. Vesnom Čulinović Konstantinović. U delegaciji SABA RH su bili i Vinko Šunjara, Ivan Fumić, Rade Bulat, Vedran Žuvela i Petar Raić.

Slovensku boračku organizaciju predvodio je predsjednik Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije Janez Stanovnik.

Komemorativna svečanost na Planini kod Podbočja održava se svake godine u spomen na 14. i 15. rujna 1942. godine kada su ustaše strijeljale svih 34 muškarca, a potom su zapalili cijelo to selo koje se nalazi blizu granice Slovenije s Hrvatskom.

Dr. Türk je položio vijenac na spomenik nevinim žrtvama i naglasio da je taj događaj na Planini tragičan primjer većih zločina Drugog svjetskog rata na slovenskom tlu. Zločina, kakav je bio i ovaj u Planini, bilo je

Tradicionalna komemoracija na Planini

u Sloveniji mnogo. Ne zaboravimo: na našim prostorima, od godine 1941. Do 1945., je poginulo više od 20.000 civila. Istodobno je 11.000 Slovenaca izgubilo živote u logorima smrti, a prognanih i zarobljenih je bilo više od 62.000, rekao je Türk.

Slovenski predsjednik je posebno istaknuo suradnju između slovenskih i hrvatskih partizana u borbi protiv fašizma i nacizma u Drugom svjetskom ratu, te je pozvao na jačanje dobrosusjedskih odnosa Slovenije

i Hrvatske danas. »Razvijajmo uzajamno poštovanje i sposobnost da probleme rješavamo kompromisima, pregovorima i međusobnim razumijevanjem. To je europski put koji nas vodi u budućnost. Svoju ulogu, poštovani stanovnici Planine, i drugih mesta Podbočja uz granicu sa susjednom Hrvatskom, trebamo sada usmjeriti na međusobno razumijevanje i suradnju sa susjedima...«, rekao je Danilo Türk. **S.T.**

Komemoracija žrtvama ustaškog terora

In memoriam Krešimiru Piškuliću

Do kraja odan idejama antifašizma

♦Krešo je član SABA RH od njegova osnutka, a od 2004. do 2007. godine vodio je Savez kao njegov predsjednik

Umrlo je jedan o najistaknutijih članova i donedavni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, inžinjer ekonomije Krešo Piškulić. Teško je članovima SABA, borcima antifašistima, jer je Krešo od osnutka član našeg Saveza u koji je kroz dva protekla desetljeća ugradio sebe i sve svoje znanje. Bio je iznimna osoba. Pomagao je svima kojima je mogao. Naglašavao je potrebu podmladivanja Saveza, jer – govorio je – mladi će nastaviti ostvarivati naš san o boljem društvu, o jednakosti svih ljudi u Hrvatskoj, a pogotovo o društvenoj jednakosti antifašističkih boraca i branitelja iz Domovinskog rata. Krešo je član Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske od njegova osnutka. Od 1991. bio je punih 13 godina potpredsjednik, a od 2004.-2007. godine vodio je Savez kao njegov predsjednik.

Među najmlađim borcima brigade »Matija Gubec«

Krešo se rodio 19. lipnja 1928. godine u Slovenskoj Bistrici. Rastao je u slobodarskoj obitelji intelektualaca, s majkom Zlatom, gimnaziskom profesoricom i ocem Aleksandrom, profesorom matematike. Djetinjstvo, osnovno i dijelom gimnaziski školovanje, proveo je u Varaždinu. Tu je već krajem 1941. godine, s nepunih 14 godina, postao član grupe mlađih antifašista u kojoj su bili njegovi školski prijatelji – Davor Čulinović, Tito Grah, Vladimir Herceg, Stjepan Hlapčić, Ante Panjkota, Milka Pavlić-Kata, Branko Petrina, Josip Skupnjak i drugi. Ta je grupa tek nakon godine dana ilegalnog rada primljena u SKOJ, a do tada su gumenim slovima ručno tiskali parole poput »Smrt fašizmu – sloboda narodu« koje su noću, u vrijeme zabrane kretanja, lijepili po ulicama Varaždina. Ipak, početkom 1943. netko je odao te mlade antifašiste. Svi su bili zatvoreni i pretrpjeli su teška maltretiranja. Tek na intervenciju starijih prijatelja istomišljenika uspjeli su doći na slobodu, nakon čega su svi odmah

otišli u partizane. Borili su se u partizanskim jedinicama diljem domovine. Krešo je bio među najmlađim borcima brigade »Matija Gubec«.

Poslije oslobođenja on je, kao i njegovi drugovi, završio partizansku gimnaziju u Zagrebu, a 1955. godine je diplomirao ekonomiju na Zagrebačkom sveučilištu.

Svoj radni vijek Krešo je proveo kao privrednik. Bio je zamjenik direktora Zavoda za socijalno osiguranje, pomoćnik direktora Vjesnika, generalni direktor RIZ-a i Generalturista, predsjednik Diners kluba Jugoslavije, direktor predstavnštva Privredne komore za Švedsku i Finsku u Stockholm, a devet godina direktor Predstavništva Turističkog saveza Jugoslavije u Saveznoj Republici Njemačkoj u Frankfurtu na Mainu. U domovini je vršio funkcije predsjednika Gimnastičkog saveza Hrvatske i predsjednika Svjetskog kupa u gimnastici u Zagrebu, te Svjetskog kongresa turističkih organizacija u Dubrovniku. Sve je to mogao obavljati jer je govorio njemački, švedski, ruski i engleski jezik. Osamdesetih je godina bio proglašen za najboljeg privrednika.

U vrijeme Domovinskog rata Krešo je radio na prikupljanju pomoći za stradalo stanovništvo koju je Crveni križ upućivao u razna mjesta. U našem Savezu aktivno je učestvovao u prikupljanju dokumentarne građe o NOB-u i njezinoj prezentaciji npr. u knjizi o porušenim spomenicima žrtvama

fašizma, koju smo tiskali. U njegovu aktivnom angažmanu, u čemu je uvijek imao potporu supruge Renate, u jednom je periodu bio i potpredsjednik Savjeta Spomen područja Jasenovac. Do kraja života bio je član Predsjedništva SABA Republike Hrvatske i predsjednik Komisije za izdavaštvo.

Zalagao se za istinu o NOB-u u Hrvatskoj

Na internacionalnim sastancima Svjetskih federacija boraca zala-gao se za istinu o učešću Hrvatske u antifašističkom ratu, kao i za skidanje objede naroda Hrvatske kao genocidnom narodu. U međunarodnim relacijama borio se za objašnjavanje karaktera Domovinskog rata i dao značajan doprinos istini o agresiji na Hrvatsku. Posebno je organizirao proslavu 60-godišnjice pobjede nad fašizmom. Tom prilikom bio je naš predstavnik na proslavi u Moskvi.

Iz ovoga kratkog osvrta vidi se koliko je Krešo bio angažiran na radu za prosperitet antifašističkih boraca, antifašista i ideje antifašizma. Nismo spomenuli brojna njegova izlaganja na komemoracijama i za Hrvatsku značajnim obilježavanjima događanja iz 2. svjetskog rata. On je bio osoba od ugleda i za one koji mu nisu bili skloni. Nosilac je brojnih priznanja, a zadnji Orden Reda Stjepana Radića, za doprinos i zasluge u antifašističkoj borbi uруčio mu je predsjednik Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ivo Josipović

Krešo Piškulić ostavio je iza sebe neizbrisiv trag po kojem će ga cijeniti i pamtitи brojni prijatelji, istomišljenici, ali i oni protivnici koji će imati hrabrosti priznati istinu, iako im ona nije bila prijatna. U redovima ljudi koji žive antifašističkim životom s njegovim odlaskom ostaje trajna duboka praznina i tuga, ali i ponos što smo u svojim redovima imali takvog sjajnog i poštenog čovjeka.

Dr. sc. Vesna
Čulinović Konstantinović

ISTRA JE SPREMNA ZA EUROPУ

♦Svečanom sjednicom Županijske skupštine obilježen Dan Istarske županije i 67. godišnjica odluka o prisajedinjenju s maticom domovinom Hrvatskom. Predsjednik Županijske skupštine iscrpno je evocirao događaje davnih ratnih dana, a župan o suvremenim problemima državne organizacije i života

Dan županije - obilježen je svečanom sjednicom Skupštine Istarske županije uz velik broj gostiju iz političkog, gospodarskog, kulturnog i javnog života iz cijele Istre, kao i udruga boraca iz Hrvatske i Slovenije, a prisustvovali su i dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović, predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske, te zamjenik primorsko-goranskog župana Vidoje Vujić.

Uoči sjednice su delegacije Županije, Pazina i boraca položile vijence na spomenik u Parku narodnog ustanka i na zgradu kina, gdje je 25. rujna 1943. zasjedao pokrajinski NOO za Istru, koji je potvrdio odluke od 13. rujna o »odcje-

pljenju Istre od Italije i prisajedinjenju majci Hrvatskoj i Jugoslaviji«.

Klicalо se na spominjanje Josipa Broza Tita, ali i Ive Josipovića, a dio govora su i predsjednik Skupštine i župan održali na talijanskom jeziku. Najdirljiviji trenutak u velikoj dvorani Spomen-domu bio je kada maestro Nello Milotti, usprkos poodmaklim godinama, nije izdržao da se ne popne na pozornicu gdje je uz Ines Kovačić Drndić opet dirigirao mješovitim pjevačkim zborom Rožnice iz Pazina, koji je godinama vodio.

U kultumo-umjetničkom programu sudjelovali su harmonikaši Osnovne glazbene škole iz Pazina Teddy Poldrugovac i Mateo Križmanić, koji su bili drugi i

treći na međunarodnom harmonikaškom natjecanju u Erbettu u Italiji, te pjevači Mila Soldatić i Martin Marić.

Predsjednik Županijske skupštine Dino Kozlevac je Vladi uputio javni zahtjev da borcima NOR-a vrati stečena prava koja su im nepravedno oduzeta i da saborska deklaracija ne ostane samo deklarativna, već da ono u njoj zapisano postane sastavni dio života i ponašanja u Hrvatskoj. Rekao je da ga vesele i promjene Ustava jer nema zastare za kriminal u privatizaciji.

- U Istri se s pravom ponosimo dostignutom razinom demokracije, tolerance, convivenze, brige o socijalno nemoćnim, ukupnom stanju i razvoju civilnog društva i svih onih vrijednosti koje baštinimo od NOR-a, rekao je Kozlevac. Od Vlade zahtijeva da značajnije sudjeluje u finansiranju krupnih razvojnih projekata u Istri i da ide na decentralizaciju. »Istra je uvijek bila i bit će Europa«, poručio je na kraju izlaganja predsjednik Skupštine.

Župan Ivan Jakovčić od Vlade traži brze i jasne odluke, posebno kada se radi o izgradnji pulske bolnice, dok je sve pozvao da solidarno pomognu onima koji su u Istri nastrandali u poplavama.

Govoreći o ulasku Hrvatske u Europsku uniju župan je ustvrdio da je Istra za taj veliki poduhvat već spremna i da je to za nju velika šansa. Za ljudе u Istri kaže da imaju europski duh i očekuje da će svaki stanovnik županije imati koristi od ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

G.I.

Crna noć

♦Izložba o individualnim patnjama žrtava fašizma i nacizma u Istri i Liburniji

Uspomen-domu je otvorena izložba »Crna noć je šapićala«, koju je predstavio dr. Oleg Mandić, jedan od suautora i zatočenika i zloglasnog Auschwitza. Ovo je četvrto izdanje izložbe koja je premijerno postavljena prije pet godina na Međunarodni dan holokausta i 60. obljetnicu oslobođenja Auschwitza, a budući da se na dan, zapravo noć, oslobođenja zloglasnog logora nalazio, među logorašima, Mandić je ovom

izložbom želio da se progovori i o holokaustu na liburnijskom području.

Autorima Sanji Simper, Davoru Mandiću, Olegu Mandiću, Tatjani Matetić i Amiru Muzuru nije bila namjera prikazati kronologiju Drugog svjetskog rata, već da individualizacijom zločina protiv čovječnosti, kroz subbine pojedinaca u tom ratu na našem prostoru, senzibiliziraju javnost na posljedice takvih (zlo)djela.

Članovi židovskog »Bejahada« na Rabu

♦Posjetili su mjesto nekadašnjeg talijanskog fašističkog logora Kampor i groblje umrlih zatočenika

Oko 60 članova židovske kulturne scene »Bejihad« s cijelog područja bivše Jugoslavije 27. kolovoza 2010. godine posjetilo je otok Rab, a u okviru jedanaestog okupljanja u Opatiji. Vodio ih je predsjednik društva dr. Vladimir Šalamon, a domaćini su im bili gradonačelnik Grada Raba Zdenko Antešić i predsjednik UABA otoka Raba Ivo Barić.

Posjetili su mjesto nekadašnjeg talijanskog fašističkog logora Kampor i groblje umrlih zatočenika. Na centralni obelisk u groblju vjenac su položili dr. Vladimir Šalamon, dr. Jakob Finci, predsjednik Jevrejske zajednice B i H i prof. dr. sc. Teo Ast, predstavnik beogradске židovske zajednice. Pozdravio ih je gradonačelnik Zdenko Antešić, a dirnutim riječima obratio se skupu i Jakob Finci rođen u logoru Kampor. Rekao je da se ne sjeća života u logoru jer je bio beba ali je sve teškoće logorskog života proživio odrastajući.

O nekadašnjem logoru i groblju govorio je Ivo Barić rekavši da je u logoru bilo zatočeno oko 14.000 ljudi (Slovenaca, Hrvata i Židova) i da ih je za nepunih 14 mjeseci umrlo više tisuća, a zna se tek za 1.477 imena. Logorski pisar Francesco Giacomeli priznao je 2004., u listu grada Trenta, da je u logoru Kampor umrlo

Polaganje vjenaca na groblju zatočenika nekadašnjeg fašističkog logora Kampor

3.200 ljudi između kojih više stotina djece. U Kampor je iz ustaških logora dovedeno i 3.336 Židova. Svi umrli pokopani su na pustoj njivi koja je 1953., projektom slovenskog arhitekta Edvarda Ravnikara, pretvorena u spomenik visoke umjetničke vrijednosti. U njemu je

2003. godine otkrivena i spomen-ploča Židovskom bataljunu u sklopu Rapske brigade sastavljene od logoraša. To je bila prva židovska brigada koja je sudjelovala u vojnim akcijama u Drugom svjetskom ratu.

I.B.

OBILJEŽENA GODIŠNICA OSLOBOĐENJA

♦Udruga antifašističkih boraca i antifašista obilježila je 66. obljetnicu oslobođenja grada

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Slatine organizirala je 1. listopada obilježavanje 66. obljetnice oslobođenja toga grada. Akcija oslobođanja tekla je od 25. do 28. rujna 1944. godine.

Program obilježavanja započeo je polaganjem vjenaca na spomenik poginulim antifašističkim borcima NOR-a i žrtvama fašističkog terora.

Organizirana je izložba slika kojima je prikazana aktivnost članova Slatinske udruge. Svečanoj sjednici UABA Slatina prisustvovali su brojni gosti iz slavonskih udruga - Pakrac, Lipik, Grubišno polje, Požega, Osijek, Orahovica i Virovitica.

Na skupu su govorili, predsjednik udruge iz Slatine Vladimir Jurić, član predsjedništva SABA RH Dragan Vukušić i zamjenik predsjednice SABA

RH Borivoj Zarić koji je između ostalog rekao: »Zbratimljeni narodi u Hrvatskoj upravo su tada ugradili, svojim čvrstim antifašističkim opredjeljenjem i borbom, Republiku Hrvatsku u Evropu na zajedničkim povijesnim i slobodarskim temeljima.«

Skup je pozdravila zamjenica gradonačelnika Slatine gospođica Jovana Žnidarec. Poslije skupa organizirano je druženje svih sudionika u poznatom slatinskom re-

Polaganje vjenaca poginulim antifašističkim borcima

storanu Busines Club koje je potrajalo do kasno u noć.

V. J.

OBNOVLJEN SPOMENIK DJECI POTKOZARJA

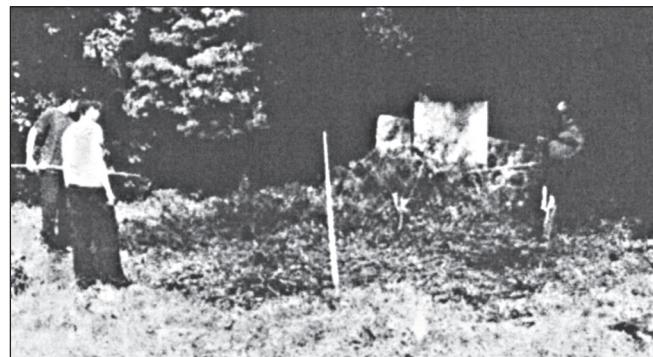
•Akcija Vijeća srpske nacionalne manjine i građana volontera u Noskovačkoj Dubravi

Članovi Vijeća srpske nacionalne manjine, kojima su se pridružili i drugi građani, očistili su prostor oko spomenika Djeci Potkozara u Noskovačkoj Dubravi pokraj Slatine. Taj je spomenik podignut 1966. godine u znak sjećanja na 250 bolesne i izglađnje djece, žena i staraca, Srba iz potkozarskih sela s područja općine Bosanska Dubica koje su ustaške vlasti, nakon fašističke ofenzive na Kozaru, u kolovozu 1942. godine doveli i smjestili u napuštene vlastelinske staje pretvorene u logor.

Od 24. kolovoza do 1. prosinca 1942. godine, bez ikakve medicinske pomoći, umrlo je 69 mališana - najstarijem je bilo 3 godine, a najmlađem samo mjesec dana. Početkom prosinca ustaše koje

su ih čuvale otišle su iz logora, što su preživjeli iskoristili da se sklone na Papuk i Krndiju, a kasnije krenu na dugačak i opasan put prema svojim spaljenim selima u Potkozaru.

Spomenik koji je sada obnovljen podigli su stanovnici Noskovačke Dubrave, a nakon Domovinskog rata zbog nebrige potpuno je pao u zaborav. Načelnik općine Čađavica **Mirko Rončević** obećao je pomoći i redovito

Uređen prostor oko spomenika podignutog 1966. godine

održavanje, a Vijeće srpske nacionalne manjine očekuje i pomoći Županije te države.

G.S.

Jadreški

KOMEMORACIJA ZA PALE BORCE

•Vijenci i svijeće za 29 boraca poginulih 17. rujna 1943.

Upovodu obilježavanja 67. obljetnice formiranja prve partizanske čete u južnoj Istri u Jadreškim je na obnovljenom spomeniku Palim borcima kod stare škole održana komemoracija. Mještani Jadreška, predstavnici ližnjanske Udruge boraca i antifašista te ližnjanski načelnik **Srećko Ševerlica** položili su vijenac i zapalili svijeću u čast 29 boraca koji su poginuli 17.

rujna 1943. godine, na dan prve bitke protiv fašističkog okupatora u južnoj Istri.

- Ovime odajemo počast ne samo slavnim jadrešanskim antifašistima, nego antifašizmu kao pokretu utkanom u temelje današnje Europe, rekao je predsjednik ližnjanske Udruge antifašista **Anton Vojnić**, te se prisjetio dana bitke.

Spomenik je obnovljen netom prije komemoracije, a obnova je koštala 16.000 kuna.

Šverrelica je istaknuo da će Općina obnoviti i ostale antifašističke spomenike na području Ližnjana.

Mještani su vijenac položili i na rodnu kuću **Ivana Jadreška**, partizanskog kurira kojeg su Nijemci ubili 1944. godine. G.I.

Komemoracija kod obnovljenog spomenika u Jadreškim

Makarska

Vijenci na Galebovim krilima

•Obilježena 68. godišnjica osnutka partizanskog mornaričkog odreda

Na 68. obljetnicu osnutka partizanskog mornaričkog odreda predstavnici SABA Makarskog primorja 10. rujna položili vijence na spomenik *Galebova krila* u Podgori. Okupljene kratko je pozdravio podgorski načelnik **Ante Miličić**, poručivši kako je krajnje vrijeme da se prestanemo dijeliti jer su se za istu stvar borili oni 1941. i oni 1991. godine.

Nakon toga okupljenima se obratio **Miro Nemčić**. Neki bi danas htjeli mijenjati povijest, no ona je onakva kakva je. Partizanska mornarica odigrala je značajnu ulogu i naše sjećanje na njezin osnutak, iako je prošlo 68 godina, nije izbljedio niti će ikad izbljediti - poručio je Nemčić, oštro osudivši prijedlog o zajedničkoj grobnici svih žrtava Drugog svjetskog rata.

♦Komemorativnom svečanošću obilježena 69. obljetnica prve partizanske zakletve banijskih i sisačkih boraca

Na Čavić brdu (Šamarica) kod spomen-obilježja, Izvršni odbor sekcije 7. banijske udarne divizije pri SABA RH u suradnji sa ZUABA Sisačko-moslavačke županije i UABA Petrinje, upriličili su komemorativnu svečanost u povodu 69. obljetnice polaganja prve zakletve banijskih i sisačkih partizana. Položeni su vijenci i cvijeće, te evocirana sjećanja na taj povijesni čin.

Među dvjestotinjak antifašističkih boraca i poklonika antifašizma nismo zamijetili predstavnike tijela lokalnih vlasti i političkih stranaka - iako su uredno bili pozvani. Skup su pozdravile **Zrinka Čorić**, predsjednica UABA Petrinje i **mr. Gordana Lacković**, predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije. Veoma razložno i argumentirano, **Mirko Mećava**, potpredsjednik SABA RH, podsjetio je na značaj prve partizanske zakletve, te o razvoju oružanog ustanka na Baniji, ali i aktualnim prilikama između vlasti i antifašističkih udruga, upozorivši na neprovođenje saborske Deklaracije o antifašizmu - jer izostaje politička volja.

Tekst prve partizanske zakletve što ju je napisao **Marko Orešković**, pročitao je **Joso Fakčević**, član Predsjedništva UABA Petrinje. Podsetimo: u NORU-u naroda Jugoslavije borci su davali svečanu zak-

»ZAKLINJEM SE DA ĆU...«

Zrinka Čorić i Mirko Mećava pozdravljaju skup

letvu da će vjerno služiti domovini i svom narodu i da će se boriti protiv okupatora i njegovih slуга. Već u samom početku ustanka bio je propisan tekst svečane zakletve, objavljen u biltenu Vrhovnog štaba NOV i POJ br. 2 od 18. kolovoza 1941. godine, kojije glasio:

»Mi, narodni partizani Jugoslavije, latili smo se oružja za nemilosrdnu borbu protiv krvoločnih neprijatelja koji porobiše našu zemlju i istrebljuju naše narode. U ime slobode i pravde našeg naroda, zaklinjemo se da ćemo disciplinirano, uporno i neustrašivo, ne stedeći svoje krvi i živote, voditi borbu do potpu-

nog uništenja fašističkog osvajača i svih narodnih izdajnika.«

Kasnije, ožujka 1942. i svibnja 1943. godine, Vrhovni štab unosi izmjene u tekst, ali i dalje ostaju osnovni elementi prvobitne zakletve. U međuvremenu, banijski i sisački borci položili su prvu partizansku zakletvu 28. rujna 1941. godine na Čavić brdu, u kojoj se, uz ostalo kaže:

»Zaklinjem se da ću svagdje i uvijek zastupati misao bratstva i zajedničke borbe Srba, Hrvata i muslimanskog življa za čišćenje zemlje od zajedničkog neprijatelja od fašističkog okupatora i domaćih izdajnika i plaćenika...«

B.M.

Andigola

SJEĆANJE NA MOSLAVAČKU BRIGADU

♦Obilježena 67. obljetnica formiranja prve brigade u Moslavini

Povodom 67. obljetnice osnutka Druge brigade 2. operativne zone Hrvatske (to je ustvari prva brigada iz Moslavine i prva veća borbena jedinica), u Andigoli i Staroj straži pred spomen-obilježjima odana je počast palim borcima, položeni su vijenci i cvijeće.

Zbog nevremena i jake kiše svečanost je nastavljena u Vatrogasnom domu Vrtlinska, uz prisustvo preživjelih boraca, delegacija iz udruga antifašističkih boraca i antifašista Sisačko-moslavačke i Bjelovarsko-bilogorske županije, predstavnika tijela vlasti i političkih stranaka, delegacija Hrvatske vojske, MUP-a, branitelja i invalida Domovinskog rata. Na skupu su govorili: **Josip Skupnjak**, potpredsjednik SABA RH, **Stjepan Gomerčić**, predsjed-

nik i **Branko Čanković**, potpredsjednik UABA Čazme, **Andreja Klepac**, predsjednica Gradskog vijeća Čazme i **Zdravko Drašner**, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije. U kulturno-umjetničkom programu nastupili su članovi KUD »Graničar« iz Čazme i »Bojančica« iz sela Bojane.

Prije 67 godina, 21. rujna u šumi Garić na Moslavačkoj gori osnovana je prva brigada u Moslavini i prva veća borbena jedinica na ovom području koja je dobila ime - Druga brigada 2. operativne zone Hrvatske. Imala je oko 780 boraca (komandant **Nikola Kličković**, komesar **Joža Horvat**).

Početkom studenog 1943. godine brigada je prebačena na Kalnik gdje je

osiguravala napad jedinica 2. operativne zone i 28. divizije na Koprivnicu, osujetivši prodror ustaških i njemačkih snaga iz Križevaca. Po povratku u Moslavinu, koncem studenog, 2. moslavačka brigada i Moslavački NOP odred slomili su jak neprijateljski garnizon i oslobodili Čazmu. To je drugo oslobođeno kotarsko mjesto u sjevernoj Hrvatskoj (prvo je Koprivnica).

Druga moslavačka brigada 2. operativne zone djelovala je samo četiri mjeseca formiranjem 33. divizije, tako ustrojena ona je prestala postojati. Od njenih boraca i boraca Moslavačkog i Bjelovarskog NOP odreda formirane su 19. siječnja 1944. godine Prva i Druga brigada 22. divizije.

B.M.

• Osnivačkoj skupštini prisustvovali predstavnici Udruge mlađih antifašista Grada Zagreba i dogovorili suradnju

USplitu je 10. rujna ove godine održana osnivačka skupština Sekcije mlađih antifašista grada Splita. Tu vijest smo u našoj zagrebačkoj udruzi s dosta oduševljenja primili i vrlo rado se odazvali pozivu koji su nam naši suborci uputili. Ne trebamo posebno objašnjavati kako je tom gradu itekako potrebna organizacija koja će sustavno raditi na promicanju vrijednosti antifašizma, za njenim učvršćivanjem u svijesti stanovnika i koja će povesti odlučne aktivnosti kad god to bude potrebno.

Na osnivačkoj skupštini su najprije riječi podrške uputili predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Splita **Ante Adorić** te **Božo Kovač**, a zatim je kroz duži razgovor izneseno dosadašnje

Osnovana Sekcija mlađih antifašista

iskustvo naše Udruge s posebnim osvrtom na konkretno djelovanje, a uz to smo razmatrali neka organizacijska i teorijska pitanja.

Tom prilikom je postavljen temelj zajedničkom djelovanju i budućoj suradnji koja ima zadatak ojačati naša nastojanja u borbi protiv svake daljnje fašizacije društva. Nakon rasprave pristupilo se glasovanju kojim su prihvaćeni program i pravilnik Sekcije mlađih antifašista te je izabранo vodstvo Sekcije antifašista grada Splita. Razgovor koji je slijedio i imao neformalniji karakter poslužio je da bismo se međusobno bolje upoznali i radili na planiranju daljnje akcije i zajedničkog djelovanja. Kao jednu od ključnih stvari smo naveli borbu protiv povjesnog revizionizma za kojim političke elite posežu u vremenu političkih i ekonomskih kriza.

U tom kontekstu smo se osvrnuli na slučaj u Dugopolju gdje načelnik općine provodi frankističke metode mijehanja

kostiju. Najviše smo se založili za konstantan rad na širenju ideje antifašizma među mlađima u svim sredinama.

Pred Sekcijom je sad dosta uporan rad da postave svoju organizaciju na zdrave noge i da se nametnu kao relevantan društveni čimbenik koji će svojim djelovanjem opravdati antifašistički naziv. Bitno je da se u toj početnoj fazi ne gubi volja za odlučnim djelovanjem i beskompromisnim branjenjem naših ciljeva te da im pritom jedina vodilja bude antifašistički ideal lišen bilo kakvog karijerizma ili stranačke pripadnosti.

Zagrebačka Udruga mlađih antifašista će im u tom periodu pomagati koliko god će biti potrebno. S vjerom da se u Splitu rađa ono što je tom gradu itekako potrebno i što će biti dostoјno slavne revolucionarne povijesti tog iznimno hrabrog grada šaljemo borbene antifašističke pozdrave!

Domagoj Delač, tajnik Udruge mlađih antifašista Grada Zagreba

HRABROST I ODVAŽNOST PARTIZANA

• Šemovečka bitka rijedak je primjer hrabrosti partizanskih boraca koji su bili neprobojni bedem za nadmoćnije neprijateljske snage

Upovodu 67. obljetnice Šemovečke bitke i prvog oslobođenja Ludbrega, u Šemovcuje upriličena svečana komemoracija kod spomenika »Plamen revolucije« u organizaciji Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Varaždinske županije, općine Trnovec Bartolovečki, Društva »Josip Broz Tito« iz Varaždina i Udruge ratnih invalida Varaždin. Vijence i cvijeće na kosturnicu položile su brojne delegacije. Svečanosti su prisustvovali predstavnici tijela vlasti, političkih stranaka, antifašistički borci i poklonici antifašizma iz Varaždinske, Krapinsko-zagorske, Koprivničko-križevačke, Međimurske i Zagrebačke županije. Među uzvanicima zamijetili smo i **Josipa Skupnjaka**, potpredsjednika SABA RH i sudionika ratnih događanja na ovom području, **Izidora Češnjaja**, brigadnog generala Hrvatske vojske, **Zlatka Horvata**, gradonačelnika Varaždina i **Marijana Krobota**, gradonačelnika Ludbrega.

O značenju borbi za oslobođenje sjeverozapadne Hrvatske i velike šemovečke bitke, govorili su: **Milivoj Dretar**, prof., potpredsjednik UABA Varaždin, **Dubravka Biberdić**, predsjednica varaždinske Županijske skupštine i **mr. Ivan Fumić**, član Predsjedništva SABA RH,

istakavši da su upravo tadašnje pobjede Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske omogućile ne samo oslobođenje Podravine i Međimurja, nego i snažno jačanje narodnooslobodilačkih pokreta u krajevima sjeverozapadne Hrvatske.

Sudionici komemorativnog skupa kasnije su pohodili mjesno groblje u Ludbregu gdje su položeni vijenci na spomenik palim borcima 17. slavonske brigade u borbi za oslobođenje mjesta u kojoj je poginulo 99 partizana. O tim događanjima prisutne su upoznali **Zdravko Pahor**, predsjednik UABA Ludbreg i **mr. Ivan Fumić**, član Predsjedništva SABA RH.

Šemovečka bitka rijedak je primjer hrabrosti i odvažnosti partizanskih boraca. Oni su u najpresudnijem trenutku bili neprobojni bedem kojeg nisu mogle probiti deseterostruko brojnije snage okupatora.

Borci 17. brigade preko noći 2. na 3. listopada 1943. godine napali su Ludbreg i zauzeli ga nakon osmosatnih borbi. Istodobno su u Šemovcu borci brigade »Braća Radić« postavili zasjedu za brojne fašističke jedinice koje su iz Varaždina krenule pomoći svojim snagama u Ludbregu. U teškoj borbi, u kojoj su fašističke snage imale potporu oklopnih borbenih vozila i

aviona, brigada je uspjela neprijatelju sprječiti prodor kroz Ludbreg. U toj neravnopravnoj ali pobjedosnoj bitci poginulo je 76, a ranjeno 30 boraca brigade »Braća Radić«.

Poslije napada na Varaždinske Toplice, partizanske su se jedinice pregrupirale. Slavonska 17. brigada pripremala se za napad na Ludbreg, 21. brigada za osiguranje pravaca iz smjera Koprivnice, a Kalnički partizanski odred je zaposjeo Apatovac i kontrolirao pravce od Križevaca, dok je Osječka četa rasporedom oko Ljubeja nadzirala prilaze od Novog Marofa. Brigada »Braća Radić« štitila je napad iz pravca Varaždina na liniji: Šemovec-Jalžabet. Slavonska 17. brigada napala je Ludbreg 2. listopada navečer i zauzela ga u ranim jutarnjim satima sljedećeg dana. Drugi bataljom brigade »Braća Radić« potpomognut 1. bataljonom vodio je za to vrijeme borbu s ustašama i tenkovima varaždinskog garnizona, koji su imali zračnu podršku. Brigada nije dopustila prodor neprijatelja prema Ludbregu.

B.M.

**Spomenik
»Plamen
revolucije«
u Šemovcu**

Na mjestu najvećeg stradanja

♦Antifašisti trebaju koristiti svaku priliku da mladima pruže vjerodostojnu istinu o NOB-i

Obilježavajući 66. obljetnicu komande mjeseta, u Šimićima, kod spomen-obilježja, u ovom danas napuštenom selu iz kojeg se zadnji stanovnik iselio 1969. godine, buzetska Udruga antifašista i Mjenski odbor Vrh upriličili su antifašistički skup koji je okupio brojne mještane Vrhuvštine,

- Susret u selu Šimići organizirali smo da se ne zaboravi da se i ovaj prostor koristio za donošenje strateških odluka za oslobođenje Buzeštine. Sigurnosti radi, sjedišta komandi mjeseta često su se mijenjala. Za vrijeme njihova postojanja, od osnivanja do oslobođenja, sjedišta su

bila u Šimićima, Medvejama, Cunjcima, na Čeli, u Podrebru, Velom Mlunu, Brnkalirna, Srgobanima i Svetom Donatu, rekao je predsjednik Udruge antifašista **Edo Jerman.**

Doprinos Vrhuvštine u NOR-u bio je velik, a najveća stradanja na ovim prostorima, istaknuo je Jerman, doživjelo je selo Dobrova, koje je bilo spaljeno i poplaščano. Posljedice su nažalost vidljive i danas. Naglasio je da antifašisti ne smiju i neće dozvoliti da se povijest prikazuje onakvom kakva nije bila.

- Žalosti nas što mladi naraštaji ne znaju istinu, škole im to ne omogućavaju.

Stoga antifašisti trebaju koristiti svaku priliku da mladima pruže vjerodostojne podatke o NOR-u, partizanima i antifašistima. Na njima je važna zadaća - pronositi i pamtitи veliki duh slobode i antifašizma i zalagati se za svijet ispravnih vrijednosti i ideja, jer se i danas treba čuvati potencijalnih opasnosti.

Na skupu u Šimićima govorili su predsjednik MO-a Vrh **Dalibor Petohleb**, buzetski gradonačelnik **Valter Flego** i predsjednik županijskog Saveza antifašističkih boraca i antifašista **Tomislav Ravnić.**

I.G.

Opatija

Susreti antifašista i branitelja

♦U opatijskoj udruzi antifašističkih boraca i antifašista, koja podmlađuje svoje redove, učlanjeno je i desetak branitelja iz Domovinskog rata

Dragovoljci, invalidi i branitelji iz Domovinskog rata imaju svoje udruge, svečanosti, obljetnice, skupove i sjećanja. Antifašistički borci Drugog svjetskog rata, naši članovi, također. I jedni i drugi se prigodno sastaju i druže, ali samo pojedinačno. No rjeđe su to činili zajedno. Mnogo je takvom razmišljanju i djelovanju doprinijelo i loše stvarano javno mnjenje koje je jedne svrstavalo lijevo, a druge desno. I kao takvi bili bi inkonpatibilni kad bi stajali »na istoj strani«. Ali nije i ne može biti tako što i mi dokazujemo u našoj sredini.

Možda je naše liburnijsko okruženje liberalnije. Možda razboritije. Pa smo slijedom razmišljanja iznjedrenih u takvoj sredini,

pred nekoliko godina stali pomladivati našu opatijsku udrugu, ističući i stavljajući u prvi plan njen antifašistički karakter. Tumačeći pri tome kako antifašizam nije religija niti dogma, već način pozitivnog razmišljanja i društveni korektiv.

Takvim pristupom nam se brojnost članstva bitno uvećala, unatoč - uslijed godina, boljetica i starosti - neumitnom »odlasku« sve većeg broja boraca.

Zapazili smo da je među novoprdošlim članovima i desetak njih koji su oružjem u ruci učestvovali u Domovinskom ratu.

Prema tome nije bilo neutemeljeno početi razmišljati o međusobnoj suradnji, koja je moguća i poželjna.

Počelo je time da smo na sve blagdane, godišnjice i sjećanja zajednički polagali vijence i svijeće na spomenike i grobove, a to činimo i danas. Nastavilo se u aferi LRH kada smo obznanili zajedničku peticiju o prodaji dionica građanima Opatije. A vrhunac takovog postupanja imali smo u nedjelju 12 rujna, kada se pedesetak članova opatijskih udruga proizašlih iz ratova XX. stoljeća sastalo na bočalištu u Poljanama, u svrhu druženja i domjenka uz sportske susrete u boćanju, stolnom tenisu, pikadu, briškuli i trešeti. U druženju i sportskom nadmetanju su učestvovali i opatijski gradonačelnik **Ivo Dujmić**, kao i župan **Zlatko Komadina.**

Oleg Mandić

Mirko Novoselović, predsjednik Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata Opatija i Oleg Mandić, predsjednik UABA Opatije u prigodnim majicama prije boćanja.

Zlatko Komadina, župan PGŽ i Ivo Dujmić, gradonačelnik Opatije ogledali su se u trešeti na Sportskim susretima antifašista i branitelja.

Na proslavi u Grahovu

U okviru dobre suradnje, predstavnici dubrovačkih antifašista Marinko Vlašić, Antun Gavranović i Branko Grošeta ove su godine boravili u Grahovu, gdje su na poziv SUBNOR i antifašista Republike Crne Gore, prisustvovali obilježavanju 13. srpnja – Dana ustanka crnogorskog naroda protiv okupatora u Drugom svjetskom ratu, koji se obilježava i kao Dan državnosti Republike Crne Gore. Taj državni praznik je u susjednoj državi ove godine bio u znaku 65. obljetnice pobjede nad fašizmom.

Na svečanosti pred obnovljenim spomeničkim kompleksom u Grahovu, koje je antifašističkoj NOB-i dalo veliki broj žrtava i boraca za slobodu, među njima i legendarnog heroja sa Sutjeske Savu Kovačevića, prigodno su govorili Andrija Nikolić, predsjednik SUBNORA i Filip Vujanović, predsjednik Republike Crne Gore, a na spomen obilježje poginulim borcima NOR-a položen je i vijenac dubrovačkih antifašista.

Na prigodnom druženju poslije svečanosti predsjednik Saveza boraca NOR-a i antifašista Republike Crne Gore Andrija Nikolić izrazio je željenje zbog požarom uništenih prostorija i sve opreme Udruge antifašista Dubrovnik i tom prilikom, uz riječi ohra-brenja, dubrovačkoj udruzi predao na poklon prijenosno računalo.

•Dubrovački antifašisti sudjelovali su na obilježavanju 13. srpnja - Dana ustanka crnogorskog naroda

Zahvaljujući na vrijednom poklonu, koji je tako postalo prvo sredstvo s kojim, poslije katastrofalnog požara, raspolaže Udruga antifašista Dubrovnik, zahvalio je njen predsjednik Marinko Vlašić. On je

ujedno čestitao Andriji Nikoliću, čelniku crnogorskih antifašista, visoko državno odliće kojega mu je toga dana dodijelio Filip Vujanović, predsjednik Republike Crne Gore.

B.G.

Predstavnici dubrovačkih antifašista na proslavi u Grahovu s Filipom Vujanovićem, predsjednikom Republike Crne Gore

Duga Resa

Devastiran antifašistički spomenik

Antifašistički spomenik u Parku dr. Franje Tuđmana, podignut nakon Drugog svjetskog rata u spomen na žrtve fašističkog terora, početkom kojovoza našao se na meti vandala. »Jazovka 1945.«, »Ubojice« i »NDH« glavni su »lajtmotivi« vandala koji su boju kistovima nanijeli na spomenik postavljen točno na-

suprot Pamučne industrije Duga Resa. Gradonačelnik grada Duge Rese Ivan Baršić osudio je grafite te najavio kompletну obnovu spomenika. tom prilikom će, kako je rekao, ujedno i kompletno urediti park u kojem je spomenik antifašistima postavljen.

K.A.

Soboli

VIJENAC BORACA I BRANITELJA

Na memorijalnom groblju u Sobolima obilježen je dan kad je 1942. spaljeno selo Podhum, ubijeno više od devedeset muškaraca, žene i djeca odvedeni u logore a stoka opljačkana, sve od ruku fašističkog okupatora. Da se ne zaboravi strašan zločin kao ni žrtva koju su Grobničani podnijeli za ideju antifašizma, Općine Čavle i Jelenje i ove su godine organizirale komemorativni skup, njihovi su predstavnici položili vijence, isto kao i predstavnici drugih antifašističkih udruga odnosno udruge Domovinskog rata Grobničine, a svi su se govornici u obraćanju okupljenima ujedinili u ideji da se zločin ne smije zaboraviti ali i da se prošlosti ne smije robovati.

V.I.

PIJETET I POŠTOVANJE

•Komemoracija pred spomen-grobnicom u kojoj su posmrtni ostaci 550 dubrovačkih antifašističkih boraca

Grad Dubrovnik je u suradnji s Udrugom antifašista priredio komemoraciju povodom državnog praznika Dana antifašističke borbe na Spomen-groblju boraca NOR-a na Boninovu. Uz prisustvo građana Dubrovnika, među njima boraca NOR-a, najviših predstavnika Grada i Županije, antifašista, političkih stranaka u udruga prigodno je govorio **Marinko Vlašić**, predsjednik Udruge antifašista Dubrovnika. »Ima simbole u tome što Dan antifašističke borbe, državni praznik Republike Hrvatske, obilježavamo i ovdje, pred spomen-grobnicom u kojoj su posmrtni ostaci više od 550 mladića i djevojaka iz užeg dubrovačkog kraja, antifašističkih boraca NOR-a, poginulih u borbi protiv nacifašizma, u borbi za slobodu i hrvatskog naroda i domovine Hrvatske. Nedaleko od ovoga mjesta, grobnice su i onih dubrovačkih sinova i kćeri koji su živote izgubili braneći svoj Grad i dubrovački kraj u ratu od 1991. godine, braneći njegovu vjekovnu slobodu te samostalnost i slobodu Republike Hrvatske. Svim se tim žrtvama klanjam i sjećamo ih se s jednakim pijetetom i poštovanjem. Jer, antifašizam, u nas, Europi i u cijelom slobodoljubivom svijetu nije ova ili ona ideologija, nego svenarodno nemirenje i pobuna slobodnog svijeta i naroda, općeljudski organizirani otpor

protiv mraka, terora i zločina, i kao ideologije i kao prakse, koja je zločinom htjela zagospodariti pojedinim državama i cijelim svijetom.

Tako je, kao izraz nemirenja i pobune protiv fašističkih okupatora i izdajničkog ustaškog režima i s težnjom za oslobođenjem, osnovan Sisački partizanski odred 22. lipnja 1941. godine, kao kamen temeljac oslobođilačkog narodnog ustanka u Hrvatskoj i prvi partizanski odred, ne samo u Hrvatskoj, već prva antifašistička grupa takvog oblika u okupiranoj Europi« – rekao je uz ostalo Marinko Vlašić.

Uz stihove partizanskog pjesnika Jure Kaštelana i zvuk »Tišine«, vijenac Grada Dubrovnika položio je gradonačelnik **Andro Vlahušić**, vijenac Županije Dubrovačko-neretvanske položio je predsjednik Županijske skupštine **Ivan Prce**, a Udruge antifašista Dubrovnik **Verica Radeljević Karninčić**, nositeljica »Partizanske spomenice 1941.«.

Na Dan antifašističke borbe – 22. lipnja, **dr. Antun Gavranić**, **Branko Grošeta** i **Marinko Vlašić** su u ime Udruge antifašista Dubrovnik položili vijenac na Spomenik braniteljima na predjelu Vjetreni mlin kod Stupe u Dubrovačkom primorju te na Spomenik NOB-i u pri-morskom selu Trnovica.

M. Vlašić

PRIZNANJA

U povodu državnog praznika – Dana antifašističke borbe, na svečanoj sjednici Predsjedništva Udruge antifašista Dubrovnik tradicionalno su dodijeljena priznanja i zahvalnice pojedincima, ustanovama i organizacijama. Priznanje za izvanredne zasluge na njegovanju, razvijanju i jačanju tradicija i tekovina antifašističke borbe naroda Hrvatske dodijeljeno je: **Ivu Krili**, **Mirku Gjukiću**, **Špiru Musladinu**, **Anti Bautoviću**, **Mihovilu Skurli**, **Milošu Žuveli**, **Jerolimi Jerković**, **Ani Maškarić**, **Ružici Peraić**, **Borki Stojanovski**, **Stani Spremo**, **Sultaniji Topčagić** i **Zeinelu Vuliću**. Zahvalnica za doprinos radu Udruge, njegovanje tradicija i obilježavanje značajnih datuma jedinica NOV, događaja i mjesta dodijeljeno je: **dr. Draženu Petroviću**, **Toniju Turku**, **Hotelu »Bellevue«** Dubrovnik iz grupacije Jadranski luksuzni hoteli, **Rezervatu »Lokrum«** Dubrovnik, **Likovnoj koloniji TRNOVICA**, te poduzetnicima **Svetanu Pejiću** i **Ivu Miškoviću**.

Podrška gradonačelniku

•Priopćenje u povodu provokativnog istupa za vrijeme vjerskog obreda

Dubrovački antifašisti izražavaju zahvalnost i podršku čelnosti Grada Dubrovnika i gradonačelniku **Andru Vlahušiću**, koje je priopćenjem javnosti iskazalo nezadovoljstvo i neslaganje, stavljajući tako na pravo mjesto još jedan u nizu neodmjerenih i neprihvatljivih istupa svećenika don **Miljenka Babaića**, za vrijeme vjerskog obreda, na komemoraciji održanoj na groblju dubrovačkih branitelja na Boninovu, a povodom Dana državnosti Republike Hrvatske 25. lipnja. Protivno poslanju crkve, iznova je iz usta njenog službenika sijana mržnja, lažima su zazivane aveti prošlosti i upućivane uvrede predsjedniku Republike Stje-

panu Mesiću i svima drugima koji ne misle kao Babaić i oni za čije interese sve te nepodopštine on čini. Makar, valjda nikada nije kasno da se konačno na tu vrstu ratovanja, poslije davno završenog rata stavi točka, svakako bi bilo puno bolje da su, kao nova gradska vlast na čelu s Vlahušićem, jednako postupala i bivša gradska čelnštva, umjesto što su, nereagiranjem u mnogim sličnim situacijama iskazivanja sile i terora don Miljenka Babaića i njemu sličnih, zapravo prešutno tome davali podršku i svrstavali se u mračnu stranu naše prošlosti. Nažalost, na sva ranija ukazivanja i upozorenja dobromernih građana, nekoliko puta i

Udruge antifašista Dubrovnik i drugih, na neprimjerene istupe Babaića i njemu sličnih, ne da uglavnom nije bilo odgovarajuće reakcije čelnika organa lokalne samouprave, nego su, unatoč urednim prijavama, u pravilu izostajale odgovarajuće mjere organa pravne države. Vjerujemo da će novo, pozitivno ozračje, koje se, unatoč aktualnim teškoćama, osjeća dolaskom novih čelnika Grada Dubrovnika, uz nemirenje sa svim pojavama neofašizma, afirmirati uzajamno poštovanje, toleranciju, ljubav i mir – ističe se u priopćenju Udruge antifašista Dubrovnik objavljenom koncem lipnja ove godine.

M. V.

OSLOBAĐANJE DJECE IZ USTAŠKOG LOGORA

•Komemorativni skup u povodu oslobođanja djece iz zlogasnog logora smrti u akciji boraca 4. kordunaške brigade

Kada su poslije borbi na Kozari njemački fašisti i domaći izdajnici odveli u logore veliki broj žena i djece, podigli su u Jaski (Jastrebarsko) poseban logor za djecu. Mnogi od njih su u tom logoru stradali, ili su umrli od bolesti i gladi, ili su bili poubjani ne dočekavši odlobođenje. Međutim, kada je 4. kordunaška brigada dolazila na Žumberak da pomogne daljnji razvoj narodnog ustanka u tom kraju, 26. kolovoza 1942. godine oslobođeno je 727 djece iz tog zlogasnog logora smrti. To je u toku narodnooslobodilačkog rata bila jedna od najvećih akcija oslobođanja djece iz fašističko-ustaških logora.

Djeca su upoznala sve strahote i patnje koje se mogu zamisliti: progone, zatvore, logore, zbjegove, bombardiranja i smrt, glad umor i gubitak najdražih – svojih roditelja. Poslije dugih i mučnih dana patnji i stradavanja, veliki dio njih našao je utočište, sigurnost i njegu u dječijim domovima koje je organizirala narodna vlast na oslobođenom području.

To je, među inim, rečeno u izlaganju mjesnom groblju u Jastrebarskom ispred spomenika kozaračkoj djeci kojem je prisustvovala i dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović, predsjednica SABA RH sa najbližim suradnicima, delegacija antifašista i antifašističkih boraca iz Zagreba, Zagrebačke i Karlovačke županije, Odbora logoraša NDH iz Banja Luke te predživjeli zatočenici. O stravičnim trenucima života djece u logoru svjedoče preživjeli logoraši, borci 4. kordunaške brigade, pripadnici antifašističke skupine koja je spašavala djecu, Skojevci i drugi, kao primjerice: Mihajlo Veljić, Dragoje Lukić, Dušan Šmitran, Rade Krnjajić...

Teror »časnih sestara«

Dječji logor u Jastrebarskom osnovan je 12. srpnja i djelovao je do studenog 1942. godine. Logor je organiziran na tri lokacije: barake i konjušnice talijanske vojske, dvorac grofova Erdody i franjevački samostan. Tim redoslijedom je vršena i selekcija logoraša. Snažniji i zdraviji, smještani su u barake, slabi i bolesni u prostorije dvorca u »bolnicu«, a iznemogli i tifusari u »karantenu« u samostanu. To su bila srpska djeca od 6 mjeseci do 14 godina starosti. Posebno treba napomenuti nehuman i grub odnos upraviteljice logora, redovnice Berte Pulherije (neposredno pred oslobođenje pobegla je

snimio: Z. Herceg

Mihajlo Veljić, preživjeli zatočenik, evocira sjećanja iz dječjeg logora u Jastrebarskom

s ostalim ustaškim zločincima u Austriju – umrla je 1981. godine). Časna sestra Pulherija bila je svastika ustaškog dužnosnika i ratnog zločinca Mile Budaka.

U logoru je bilo zatočeno preko tri tisuće djevojčica i dječaka, pretežno s Kozare, iz Bosanske krajine, Banije, Korduna, Like, Slavonije i drugih krajeva, većinom iz pravoslavnih partizanskih obitelji. Djeca su dopremana u skupinama iz logora Stara Gradiška, Jablanca, Cerobljana, Crne Mlaka iz Slavonije, te iz logora Gornja Reka. I uz najveće napore, uz nadljudsku bitku brojnih rodoljuba i antifašista za spašavanje djece iz ustaškog logora u Jastrebarskom, za ne-puna četiri mjeseca izgubilo je živote više od 1.100 djece. Trag o stradalog djeci koja su bila u logoru nađen je i u arhivu Klinike za infektivne bolesti dr. Fran Mihaljević u Zagrebu, gdje su objelodanjeni podaci o 162 stradale djece. Obduksijski nalazi umrle djece pokazuju da su uzroci smrti bili uglavnom trovanja kaustičnom sodom, koja je stavljana u hranu. Inače, u logoru, »časne sestre« tjerale su stariju djecu da pokapaju mrtve tik uz mjesno groblje. Katolički kler nije dozvolio »hereticima« ukop na groblju, stoga su pravoslavna djeca i djeca »komunističko-partizanskih bandi« pokopana izvan groblja.

Nakon dobro razrađenog plana, u zoru, 26. kolovoza 1942. godine borci 4. kordunaške brigade u jurišu (među prvima je bio puškomitrailjevac Stevan Tesla) oslobođili su dio djece. Od 727-ro djece, njih 587 nakon liječničkog pregleda krenulo je s brigadom na Žumberak, gdje su

smješteni po kućama. Nažalost, uslijedila je ustaška ofenziva u Žumberku, pa je njih 312 pohvatano, ponovno otpremljeno u sabirni logor u Samoboru, a zatim u Zagreb, gdje ih je preuzeo Ministarstvo udružbe.

Titova obavijest

U dječji logor Rijeka ustaše su transportirale nešto više od 2000 djece iz Jastrebarskog. Zbog neuhranjenosti i bolesti u oba logora, smrtnost djece bila je velika. Ob logora rasformirana su u studenom 1942. godine. Kroz logore je prošlo 3166 srpske djece. Njih 1637 spašeno je iz logora posvojenjem od obitelji Hrvata, građana Zagreba, Jastrebarskog i seljaka okolnih sela. Oko 450 djece preuzeo je Karitas iz Zagreba, a oko 300 djece ostalo je u dvorcima - bolnicama do oslobođenja, 9. svibnja 1945. godine. Da nije bilo hrvatskih obitelji koje su se, pod cijenu života založile za spas napuštene srpske djece, teško je zamisliti da bi i jedno dijete preživjelo uvjete u kojima su se u logorima nalazili.

O podvigu boraca 4. kordunaške brigade i oslobođanju djece iz ustaškog logora Tito je obavijestio javnost poslavši obavijest Radio stanici Slobodna Jugoslavija u Moskvi: »Naši partizani oslobođili su iz koncentracionog logora u Jastrebarskom kod Zagreba 900 kozaračke djece, a ne 600 kako smo ranije izjavljivali. Tu djece su ustaše mučile i htjele da ih odgajaju u duhu fašizma. Sva djeца nalaze se sada na našem oslobođenom teritoriju.«

B. M.

•Taj spomenik, koji je srušen 1998. godine, obnovljen je sredstvima Općine Donji Kukuruzari i Sisačko-moslavačke županije

UGornoj Velešnji u općini Donji Kukuruzari, selu udaljenom 10 kilometara od grada Hrvatske Kostajnice, 21. kolovoza, na poticaj Mjesnog odbora, uz potporu Sisačko-moslavačke županije i Općine Donji Kukuruzari, u nazočnosti načelnika Općine Donji Kukuruzari **Ive Blažanovića** i njegovog zamjenika **Steve Novakovića**, predsjednika Sekcije Sedme banijske udarne divizije iz Zagreba **Pere Vučinića**, većeg broja okupljenih stanovnika tog i okolnih sela, svečano je, nakon obnove, otkriven spomenik palim borcima i žrtvama fašizma.

Nam spomeniku, koji je srušen 1998. godine, a obnovljen sredstvima Općine Donji Kukuruzari i Sisačko-moslavačke županije, nalaze se imena osam palih partizanskih boraca, te 59 drugih žrtava fašističkog terora.

Otkrivanje spomenika izazvalo je i reakciju dijela stanovnika općine Donji Kukuruzari i udruge hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata s tog područja jer se, kako tvrde, na njemu nalaze i imena ustaškog namjesnika tog sela, pripadnika Domobranske vojske NDH kao i četnika i pripadnika njemačkog Gestapoa. Problem je u tome što je još 80-ih godina prošlog stoljeća pukovnik tadašnje JNA Blagoje Španović iz Gornje Velešnje ukazao da je na tom popisu »11 imena osoba koje nisu bili žrtve fašističkog terora«.

- Spomenik je srušen 1998. godine usred bijela dana, a na jednom je skupu županica **Marina Lovrić Merzel** obećala

Obnovljen spomenik žrtvama fašizma

mještanima da će on biti obnovljen. To je i provedeno, pogotovo nakon uredbe Vlade o obnovi takvih spomenika. Pola sredstava od potrebnih 25.000 kuna dala je Općina Donji Kukuruzari, pola Županija, a u povratku spomenika glavnu riječ imao je Mjesni odbor Gornja Velešnja.

Načelnik općine Donji Kukuruzari **Ivo Blažanović** istaknut je da je protiv prebrojavanja žrtava na ove ili one, naglasivši da je žrtva-žrtva i da svakoj žrtvi treba dostojanstveno odati

počast i obilježiti mjesto stradanja. Također je rekao da bi volio da Drugi svjetski rat prestane biti razlog sukobljavanja na ovim prostorima, da se žrtve promatraju kao žrtve, da se žrtve ne diraju. Pri tome je spomenuo da je bilo nekih koji su bili protiv podizanja tog spomenika, a on je čvrsto stajao kod toga da se spomenik obnovi, jer na osnovi polučinjenica ili rekla-kazala, ne treba dovoditi u pitanje 57 neupitnih žrtava fašizma, niti taj spomenik, niti antifašizam.

-Želim da ovaj spomenik bude razlog pomirbe, a ne sukobljavanja, pozvao je **Blažanović**, dobivši aplauz okupljenih mještana.

Na otkrivanju spomenika govorio je i

Načelnik Općine D. Kukuruzari Ivo Blažanović na otkrivanju spomenika

predsjednik Sekcije Sedme banijske udarne divizije iz Zagreba **Pero Vučinić** koji je podsjetio da je Hrvatski sabor donio Deklaraciju o antifašizmu u kojem se zalaže da se NOB u Hrvatskoj ne zatire, da se ne kleveću sudionici i da se ne iskriviljuje povijest NOB-a. Kazao je da je povijest činjenično utvrđena, a da li je u tom hodu bilo promašaja, bilo je i bit će ih uvijek.

-Oni koji nas blate na raznim skupovima, kao u Čavoglavama, neće proći. Nitko neka ne poistovjećuje Srbina s četnikom, a Hrvata s ustašom, četnici i ustaše - to je jednakost, to je zlo u ovom narodu, zaključio je Vučinić, pozavši okupljene na suživot.

V.L.

Sinj PRVI U OTPORU

Članovi antifašističkih udruga Trogira, Kaštela, Splita, Sinja i Makarske položili su vijence i minutom šutnje odali počast 21 borcu Prvog splitskog partizanskog odreda koji je ustaški prijeki sud osudio i strijeljao 26. kolovoza 1941. godine, nakon što su ih brojčano nadmoćniji Talijani zarobili kod sela Košuta. Na taj zločin, ali i velik doprinos Splita i Dalmacije u NOB-i, podsjetio je **Božo Kovač**, član Predsjedništva UABA Grada Splita, rekavši da je taj događaj postao simbol i početak masovnog otpora fašizmu.

R.R.

ŽIVE SU BACALI U BUNARE

♦Potraga za kipom majke s djetetom u naručju

Na potpuno razrušenom spomeniku i devastiranom grobištu gdje je sahranjeno 1368 žrtava, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Požega i Vijeće srpske nacionalne manjine Požeško-slavonske županije održali su komemoraciju, položili cvijeće i zapalili svijeće.

Predsjednica Kata Holjevac prisutne je podsjetila na ljetu 1942. godine kada je njemački okupator sa ustašama i ostalim izdajnicima u selu Sloboština bacio u pet bunara 1368 žena, djece i staraca, uglavnom s područja Kozare i tadašnjeg požeškog kotara. Prije toga su zapaljena sela Pasikovci, Kujnik, Crljenici i Podsreće a deportirane ljude iz okoline Bosanske Dubice, Bosanskog Novog i Prijedora, njih oko tisuću i preko tri stotine iz Požeštine vezane žicom bacali u pet bunara u Sloboštini. Nakon olobodenja zemlje od fašizma, 1946. godine narod Sloboštine izvadio je posmrtnе ostatke i sahranio ih iznad sela, te uredio spomen grobnice s centralnim spomenikom i spomen pločom. Danas su i spomenik, i grobišta i spomen ploče razbijeni.

To je bio spomenik ne sukobljenim vojskama, ne ideologijama, nego nevinim žrtvama, civilima koje je mučki ubio raspomućeni fašizam. Ubijeno je 50-ero djece od 6 mjeseci do 14 godina starosti. Raspolažemo nekim saznanjima da je upravo brončani kip žene, majke s maramom i djetetom u naručju, koji je

Komemoracija kod razrušenog spomenika i devastiranog grobišta

dominirao spomenikom, još uvijek čitav i nalazi se u Požeštini, stoga apeliramo na sve koji imaju saznanja i mogućnosti da se založi da se spomenik vratí na njegovo mjesto. Ova skulptura je umjetničko djelo velike vrijednosti i simbol ove tragedije i zasluguje da ponovno bude simbol ovog stradanja - istakla je predsjednica Kata Holjevac.

Komemoraciji je nazoočio zamjenik župana Miodrag Grozdanić, delegacija grada Požege koju je predvodio

Ivan Čolak, predsjednik Kluba SDP-a u Skupštini Županije Vicko Njavro, predsjednik Srpskog demokratskog foruma Veljko Džakula, a požeški paroh Ratko Gatarević održao je parastos na grobovima nevinih žrtava.

Vijence i cvijeće članovi Udruge i Vijeća položili su i na mjestu stradanja, kraj pet bunara u centru Sloboštine uz srušenu pravoslavnu crkvu koja je sagrađena davne 1789. godine.

P.K.

POČAST ŽRTVAMA FAŠIZMA

♦Tradicionalna komemoracija u znak sjećanja na 251 ubijenog mještana 13. kolovoza 1942. godine

UKusonjama je 13. kolovoza polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća na spomen obilježju, održana tradicionalno komemoracija u znak sjećanja na žrtve fašističkog terora mještana Kusonja, Dragovića te izbjeglica iz Potkozarja.

Okupljene je u ime organizatora komemoracije, Mjesnog odbora Kusonje i Udruge antifašista Pakrac i Lipika pozdravio **Veljko Mandić**, dok je u ime Požeško-slavonske županije, dožupan **Miroslav Grozdanić** podsjetio na vrijeme Drugog svjetskog rata kada je ova

»pitoma dolina pretvorena u logorište, zgarište i stratište«.

Zoran Krejči, predsjednik GV Pakrac je naglasio kako su ovakva obilježavanja važna jer su potvrda da smo »svi na istom, ispravnom putu pobjednika - putu antifašizma«. »Na ovom su mjestu stradali nevini ljudi samo zato što su bili druge vjere, pogleda i običaja. Stoga je važno sjećati se tih žrtava kao i svih žrtava antifašističke borbe koja je ugrađena i u Ustav današnje Hrvatske«, rekao je **Vicko Njavro**, član županijske skupštine i predstavnik Grada Požege.

Nakon polaganja vijenaca kod spomen obilježja na Trgu Ante Starčevića, okupljeni su žrtvama odali počast i kod bunara, nedaleko crkve sv. Georgija u kojoj je pravoslavno svećenstvo, predvedeno gospodinom Savom, episkopom slavonskim, predvodilo liturgiju.

Prema podacima iz knjige »Nisu zaboravljeni«, autora **Đure Tadića**, 13. kolovoza 1942. tog »crnog četvrtka«, kako ga i danas nazivaju mještani Kusonja, u mjesnoj crkvi i kod dva obližnja bunara ubijena je 251 osoba.

P.L.

SUSRET S PROŠLOŠĆU

•Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista posjetili Gonars

Dojmljiv susret s prošlošću imalo je četrdesetak Lokvaraca i Mrzlovodičana koji su u organizaciji lokvanskog ogranka Udruge antifašističkih boraca i antifašista posjetili Gonars, talijansko mještisce u kojem je tijekom Drugog svjetskog rata bio koncentracioni logor u kojem je od kolovoza 1942. godine pa do kapitulacije Italije, godinu dana kasnije, bilo zatočeno više od 400 mještana ovog područja, najviše Mrzlovodičana koje su nakon što su 10. kolovoza 1942. godine spalili selo, u konačnici logore otjerali talijanski fašisti.

U Gonarsu, ali i ostalim talijanskim

logorima (Treviso, Padova) stradalo je ili umrlo 58 stanovnika Mrzle Vodice i Lokava, od toga čak 21 dijete! Rane, psihičke i fizičke, nastale tijekom te tragedije još su dugo poslije osjećali preživjeli, a njihova i stradanja svih ostalih zatvorenika tih logora obilježena su spomenicima koje su podizali i ona bivša država (1973.), kao i Grad Rijeka u samostalnoj Hrvatskoj (1995.), a od 1995. godine Savez antifašističkih boraca i antifašista PGŽ sudjeluje zajedno s antifašistima Slovenije i Italije u komemoraciji koja se priređuje 1. studenog.

Prvom organiziranim brojnijem

posjetu Lokvaraca Gonarsu nazočilo je i šestoro preživjelih logoraša - **Marijana Šafar, Nedjeljko Dražić, Marija Mihelčić, Andelko Čop, Ivan Mikuličić i Juraj Ožanić** koji su ove trenutke proživjeli s najviše emocija. Svaki od njih položio je svjeće uz spomenik, neposredno uz ploču s imenima stradalih, a isti čin odaavanja počasti u ime lokvanskog Ogranka UABA učinili su **Ljubinka Kolar, Franci Likarić, Dušanka Hibler, Željko Malnar i Marta Čop**, dok su u ime Općine Lokve to očinili **Dragutin Hibler i Ankica Molek**.

N.L.

Stancija Bembo

Složno smo ustali protiv fašizma

•Obilježena 66. godišnjica osnivanja talijanskog bataljuna »Pino Budicin«

Prigodnim svečanim programom na Stanciji Bembo u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Grada Rovinja i Istarske županije obilježena je 66. godišnjica formiranja talijanskog bataljuna »Pino Budicin« koji je za vrijeme NOB-e djelovao u sustavu *1. istarske brigade »Vladimir Gortan«*. Polaganjem vjenca na spomen-ploču i minutom šutnje odana je počast preminulim borcima bataljuna.

Pred brojnim članovima bataljuna te delegacijama Saveza antifašističkih boraca i antifašista iz Pule, Pazina, Rovinja, Vodnjanu, Poreču, Umagu, Labinu, Buzetu, Opatije i Rijeke, govorili su brojni uvaženi gosti.

Nisu nam mogli zapravo usta, a neće ni dalje. Zašto bi se negirala uloga antifašističkih boraca i zašto se i dandanas revidira povijest u knjigama i šalju dezinformacije mladim ljudima, poručio je s govornice rovinjski gradonačelnik **Giovanni Sponza**.

Prisutnima su se obratili i predsjednik SABA-e Istre te potpredsjednik SABA-e Republike Hrvatske **Tomislav Ravnić**, načelnik Općine Bale **Edi Pastrovicchio**, potpredsjednik ANPI-ja, udruge partizana iz Trsta, **Roberto Birsa**, tajnik rovinjske SABA-e te potpredsjednik SABA-e Istarske županije **Anton Bišić**, predsjednik Talijan-

ske Unije **Furio Radin, Sergio Bernich** iz Istarske županije i saborski zastupnik **Damir Kajin**.

Svi su govornici, prisjećajući se povijesnih činjenica o formiranju bataljuna i NOB-e, istaknuli vrijednosti na kojima se temelji antifašizam, a to su demokracija, suživot, tolerancija, jedinstvo, vjera u ljude i pošten rad. Naglasili su da su se tada složno protiv fašizma borili i Talijani, i Hrvati, i Slovenci, odnosno sve narodnosti koje su ujedinjene pokazali snagu.

Furio Radin je, između ostalog, podsjetio da je prošle godine preminuo **Mario Jadrejčić**, komesar bataljuna »Pino Budicin« od 1944. do 1947. godine, a Ravnić je istaknuo da su se osnov-

ne pretpostavke za stvaranje samostalne Hrvatske zapravo stvorile za vrijeme NOB-e.

Svakako uvažavamo žrtve Domovinskog rata, ali da mi nismo tada stvarali tu državu, hrvatski branitelji ne bi imali što braniti, kazao je Ravnić.

Optužio je izvršnu vlast Republike Hrvatske te kazao da je Deklaracija o antifašizmu donijeta samo da bi se moglo dalje pregovarati s Europskom unijom. Naglasio je također da mediji šire dezinformacije jer su na HRT-u, ali i na privatnim televizijama, nedavno iznijeli laž da 41 tisuća boraca NOB-e dobiva povlaštene mirovine, čime ih se želi optužiti za finansijski kolaps u državi.

Mi nemamo ništa protiv toga da branitelji iz Domovinskog rata dobivaju povlaštene mirovine. No, prosječna mirovina boraca iz Drugog svjetskog rata je 2,5 tisuće kuna, a onih iz Domovinskog rata oko pet tisuća. Koje to povlastice imaju borci NOB-e, retorički se pitao Ravnić.

Program su svojim nastupima uveličali i članovi rovinjske Limene glazbe i KUD-a »Marco Garbin«, pjesnikinje i recitatatorice **Đulija Dušić, Vesna Milan i Vera Bosazzi**, a nastupio je i **Sergio Pređen Gato** uz pratnju **Giorga Sugara**.

G.I.

Polaganje vjenaca na spomen-ploču

Piše: Nataša Mataušić, prof.

ZABORAVLJENE ŽRTVE

•Tijekom 1942. godine u daleku Norvešku je s područja bivše Jugoslavije bilo deportirano 4.113 osoba. Vratilo ih se samo 1.530, što znači da je od gladi, bolesti i iscrpljenosti umrlo, odnosno, ubijeno 2.484 ljudi. Zadnji transport s povratnicima stigao je u zemlju tek u rujnu 1945. godine

Krajem studenoga i početkom prosinca prošle godine boravila sam s hrvatskom delegacijom ITF-a (Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance, and Research) u prekrasnom malom gradiću na jugozapadu Norveške, Trondheimu. U gradu ponosnih Vikinga održavala se, naime, redovna godišnja konferencija ove Međunarodne radne skupine za održavanje sjećanja, edukaciju i istraživanje holokausta.

No, prisutnim delegatima, kao uostalom i nama iz Hrvatske (pa tako i Republike Srbije koja je prošle godine uložila svoju aplikaciju za članstvo u ovoj organizaciji), bilo je gotovo posve nepoznato da su se upravo u okolini Trondheima u vrijeme Drugoga svjetskog rata nalazilo nekoliko nacističkih logora u kojima su bili zatočeni gotovo isključivo internirci iz bivše Jugoslavije.

Naime, tijekom 1942. godine u daleku Norvešku je s područja bivše Jugoslavije bilo deportirano 4.113 osoba. Veliku većinu njih činili su, osim pripadnika NOP-a iz Nedive Srbije, civili, stanovnici srpskih pravoslavnih sela s područja Nezavisne Države Hrvatske, Slavonije (Mlaka, Jasenovac, Uštka, Jablanac), Banovine, Korduna, pokupljeni u akcijama »čišćenja« sela, te građani Zagreba, Osijeka, Siska... pripadnici ili simpatizera NOP-a. U nacističke logore u dalekoj Norveškoj bili su upućeni bez ikakve sudske odluke i bez pravnog statusa i tamo bili prepusteni na volju njemačkim komandama logora. Njih 89 uspjelo je pobjediti. Vratilo ih se samo 1.530, što znači da je od gladi, bolesti i iscrpljenosti umrlo, odnosno, ubijeno 2.484 ljudi. Zadnji transport s povratnicima stigao je u zemlju tek u rujnu 1945. godine.

Pojedinačna i masovna ubijanja zatočenika

U tijeku rata na području Norveške, koju su okupirali Nijemci, bila su osnovana 23 logora za internirce iz Jugoslavije. Bili su

razmješteni u sjevernoj, srednjoj i južnoj Norveškoj. Na sjeveru: Karasjok, Balsfjord, Both, Korgen, Osen, Potus, Krokstrand, Bjellones, Sandnessjoen, Lund, Ulvigen, Nesna i Polarni krug. U srednjoj Norveškoj: Ørlandet (Austrat), Trola, Stenvickholm, Bretting, Halselvik, Hovde, Ejzand, Rotvol i Persaunet. I na jugu: Bergen.

Ovi su se logori po mnogo čemu razlikovali od ostalih nacističkih logora u okupiranoj Europi: u njima su bili zatočenici, uglavnom iz samo jedne zemlje, Jugoslavije, zatočenici iste ideološke pripadnosti, isključivo muškarci odabrani za težak fizički rad. Radilo se u kamenolomima, na sjeći drva, izgradnji utvrđenja, putova i željezničkih pruga. Svi logori u srednjoj Norveškoj bili su do ožujka 1943. pod komandom njemačke nacističke organizacije Todt (Organisation Todt) koja se bavila proizvodnjom municije i oružja, kao i izgradnjom infrastrukture (cesta, putova i mostova) u okupiranim državama. U ožujku 1943. godine internircima je priznat status ratnih zarobljenika, a logore preuzimaju regularne jedinice Wermacha.

Iako po svojoj namjeni radni, bili su to logori smrti u kojima su internirci

iscrppljivani glađu i napornim fizičkim radom, zlostavljeni i ubijani. Pojedinačna i masovna ubijanja, naročito u pravim danima postojanja logora nisu bila rijetkost.

U svim mjestima u kojima su se nalazili logori internirci su, usprkos teroru i jakom osiguranju njemačkih vojnih jedinica, uspostavili bliske odnose s Norvežanima koji su im pružali, po cijenu vlastitog života i života svojih obitelji pomoći u hrani, odjeći, lijekovima, dostavljali vijesti s ratišta, propagandni materijal, pomagali prilikom bježstva, sakrivali bjegunce u svojim kućama i organizirano ih prebacivali u Švedsku (mama »Karasjok«, pravim imenom Kirsten Svineng Johansen, Kaare Nesett, Od Jakobson, Arnold Edvensen, Julija Boten zvana »srpska majka«, odbor Crvenog križa iz Trondeima i mnogi drugi).

Internirci formirali svoj odred

Odmah po oslobođenju Norveške, svi preživjeli internirci okupljeni su u bivšem logoru Njemačke vojske Melhu-

Nataša Mataušić i dr. Ivo Goldstein ispred spomenika internircima u Norveškoj

Na grobnom polju uklesana su imena žrtava – interniraca

su, nedaleko Trondheima gdje formiraju svoj odred (Odred bivših jugoslavenskih interniraca u Norveškoj) i biraju jedinstveno Antifašističko vijeće. U vremenu do povratka u domovinu organizirali su raznovrsne društveno-političke i kulturno-obrazovne aktivnosti (tiskaju svoj dnevni list, nedjeljni časopis, priređuju kazališne i muzičke priredbe).

Upravo u Trondheimu osnovano je u srpnju 1945. godine Norveško-jugoslavensko društvo u koje su ušli najugledniji građani Trondheima i Norveške. Ovo društvo danas više ne postoji, kao što se više i ne održava tradicionalni Partizanski marš posvećen internircima logora Austrat na poluotoku Ørlandet.

Tijekom 1953. godine norveške vlasti

organizirale su prikupljanje posmrtnih ostataka ubijenih i umrlih interniraca. Sahranjeni su u zajedničkim grobnicama u Botnu (za sjevernu), Moholtu i Strindi nedaleko Trondheima (za srednju) i Usnu, nedaleko Bergena (za južnu Norvešku). Dvadeset godina kasnije, 1976. godine u glavnom gradu Norveške, Oslu, uz prisutnost norveškog kralja Olava V. otkriven je spomenik svim jugoslavenskim internircima koji su tijekom Drugoga svjetskog rata stradali u Norveškoj.

Kako o groblju jugoslavenskih interniraca iz razdoblja Drugoga svjetskog rata negdje u blizini Trondheima, nitko od prisutnih domaćina konferencije, nije znao ništa morali smo se pouzdati u vlastitu snalažljivost i slijediti upute s Internet

stranice mesta na kojoj su kao turistička destinacija označena i ratna groblja stranaca (**Foreign War Graves in Trondheim /Yugoslav: Moholt and Lademoen Churchyards; Garden of Remembrance at Udde Bro in Melhus**). Preskočivši popodnevno predavanje (Nataša Jovičić, Ivo Goldstein i ja) kupili smo autobusne karte i krenuli u Melhus. Ljubazni mladić u autobusu znao je za jugoslavensko groblje i upozorio nas kada moramo sići. Hladna norveška zima pokazala nam je svoje pravo lice. Još smo više navukli kape, zamotali šalove i krenuli po snijegom posutoj seoskoj cesti prema groblju. Orientir nam je bila velika kamena zvijezda petokraka koju smo mogli vidjeti već s autobusne stanice.

Grobovi daleko od vlastite zemlje

Ispred kamenog nevelikog spomenika gorjela je svijeća, a netko je netom prije nas ostavio i buketić cvijeća (kako smo kasnije saznali ambasador Republike Srbije u Norveškoj Vladislav Mladenović i Dejan Ristić, član delegacije iz Srbije). Na spomeniku, velikom kamenom trapezu na čijem vrhu dominira velika zvijezda petokraka nalazi se natpis na srpskom i norveškom jeziku: U SPOMEN OVDE/ SAHRANJENIH JUGOSLAVENA/KOJI SU IZGUBILI ŽIVOT/U NORVEŠKOJ U TOKU RATA/1940-1945. Na grobnom polju ispred spomenika na četvrtastim kamenim pločama uklesana su imena žrtava – interniraca iz Jugoslavije. Rukama razgrćemo snijeg s ploča i čitamo imena: Božo Krneta, Jevrem Djordović, Milan Rakić... Imena ljudi koji su nekada živjeli, voljeli, planirali, nadali se, strahovali... Imena ljudi protjeranih iz vlastite zemlje daleko od rođaka, prijatelja, poznanika, da se više nikada ne vrate, samo zato što su bili drugačije vjere, nacije ili političkog opredjeljenja. Imena ljudi čije grobove više niko ne obilazi.

U godini kada se obilježava 65. obljetnica pobjede antifašističke koalicije i završetka Drugoga svjetskog rata, a u želji da afirmiramo jedan zaboravljeni, ali izuzetno značajan segment zajedničke prošlosti norveškog i hrvatskog naroda o kojem, nažalost šira društvena javnost zna malo ili gotovo ništa, Nataša Jovičić i ja predložili smo ambasadi RH u Norveškoj i ambasadi Kraljevine Norveške u Hrvatskoj idejnu koncepciju izložbe pod radnim naslovom: U nacističkim logorima Norveške kojom bi prikazali ne samo način život i tragične sudbine interniraca iz Jugoslavije u njemačkim logorima u Norveškoj kao i nesobičnu pomoć koju su im u prevladavanju nehumanih uvjeta života pružali, po cijenu vlastitog života stanovnici te daleke zemlje.

Nadgrobne ploče na groblju Lade u Norveškoj s imenima sahranjenih logoraša

GLAS OGORČENJA

♦ Protest Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske zbog sudske rasprave o rehabilitaciji ratnog zločinca Draže Mihailovića

Vijest da će Viši sud u Beogradu imati raspravu radi rehabilitacije ratnog zločinca Draže Mihailovića potakla je antifašističke borce i antifašiste Republike Hrvatske da izraze svoje ogorčenje i da se suprotstave mogućnosti njegove rehabilitacije.

Draža Mihailović, vođa četnika u vrijeme Drugog svjetskog rata u tadašnjoj Jugoslaviji, krov je zbog brojnih krvoprolića o čemu svjedoče mnogi dokumenti iz toga doba. U to je vrijeme Jugoslavija kao država bila još cjelevita, a na području Hrvatske on je kolaborirao s ustašama. Suradivao je od 1941. do kraja rata s njemačkim okupatorom, a s talijanskim okupatorom do njihove kapitulacije.

Svojim snagama se borio protiv partizana i narodnooslobodilačke vojske. Na području Knina imao je svoj glavni garnizon. Osobno je odgovoran za ubojstva mnogih Srba, a osobito Muslimana i Hrvata, naročito po cijeloj Lici, Gorskom Kotaru, Dalmatinskoj Zagori i drugdje. Okrvavio je ruke i nad nevinim ljudima u koncentracionim logorima, kao npr. kod Knina. U svemu tome pomagao mu je i isticao se u krvoločnosti, u narodu omraženi pop Đuić.

Pokušajem rehabilitacije jednog osuđenog ratnog zločinca baca se ljaga na oslobođilački pokret i borce koji su svojim životima i borbom oslobođili cijelu zemlju od okupatora. Od tada se cijela Europa opire fašističkim ekstremima i gradi budućnost na antifašističkim osnovama i demokraciji.

Draža Mihailović ide u red najgorih kriminalaca koji su bili osuđeni od svih zemalja antihitlerovske koalicije. Njegovi četnici su nastavili oružani otpor sve do 1955. godine. Ideje četništva ponovno su došle do izražaja 1991. godine u Vukovaru, Srebrenici i mnogim drugim mjestima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Da se baš takva osoba rehabilitira značilo bi da se vlada te zemlje svrstala među one koje su u ratu bile pobijeđene zbog glorifikacije fašizma i provođenja krvoprolića. Značilo bi to da je odbacila žrtve boraca i nevine žrtve fašizma koje su pale za slobodu ne samo Srbije već i drugih danas samostalnih država, a pogotovo Hrvatske. Ta sramota pogodila bi i sve nas antifašiste i zbog toga ovime dižemo svoj glas protiv rehabilitacije zločinca Draže Mihailovića.

Prenosimo

Srbija će sigurno rehabilitirati Dražu

KOMENTAR

**Vlaho
Vurušić**

Ovih dana u Beogradu pred Višim sudom otpočeo je postupak za rehabilitaciju nekadašnjeg zapovjednika »Jugoslovenske vojske u otadžbini« (JVO), odnosno vođe Ravnogorskog četničkog pokreta iz vremena Drugog svjetskog rata Dragoljuba Draže Mihailovića. Traži se uklanjanje presude iz 1946. godine kojom je osuđen na smrt. Iako je zahtjev podnio njegov unuk Vojislav Mihailović, nekadašnji potpredsjednik srpske Skupštine, politička, društvena i povjesna atmosfera u Srbiji takva da se rehabilitacija četničkog vođe (u Jugoslaviji osuđenog i proglašenog ratnim zločincem i kolaboracionistom) može sa sigurnošću očekivati.

Dražu tamo više nitko ne smatra zločincem i suradnikom okupatora i u

♦ Četnički pokret svakako zasluzuje redefiniciju, ali se ne smiju zaboraviti njihovi zločini

skladu s time se uči i u školama. Naime, nakon nacionalne revizije tog dijela srpske povijesti, četnički pokret iz doba Drugog svjetskog rata potpuno je rehabilitiran te doživjava svoju društvenu i socijalnu, a ne samo političku i povjesnu renesansu. Naime, »slavni« datumi se javno obilježavaju, simbolika se vratila, s četničkog pokreta skinut je krimen suradnje s nacifašističkim snagama il je u najmanju ruku opravdavan taktičkim i prinuđenim potezima u kontekstu sukoba s glavnim neprijateljem - partizanima. Prema sadašnjoj službenoj povijesnoj mantri, Draža Mihailović čak je proglašen »prvim gerilcem okupirane Europe«, a Srbi jednim od rijetkih naroda koji je imao dva antifašistička pokreta otpora - partizanski i četnički. Doduše, ne negira se i komponenta bratoubilačke borbe u Srbiji tijekom Drugog svjetskog rata, ali se to tumači tek u svjetlu borbe

za vlast. Poraz nacističke Njemačke valjda se uzima zdravo za gotovo. Prije nekoliko godina, u skladu s takvim remontom povijesti, tamošnja je Skupština izglasala zakon kojim su u pravima izjednačeni pripadnici oba pokreta. Činjenica jest da su tijekom komunističke Jugoslavije četnici u ideologiziranoj pobedničkoj interpretaciji tipizirano, radi balansa, izjednačavani s ustašama te ostalim »domaćim izdajnicima« kao zločinci i kvislinci te je, jasno, bila potrebna realnija slika onoga što se na ovim prostorima tada događalo. Nakon raspada Jugoslavije svi njeni narodi bacili su se na revidiranje vlastite povijesti, a nekako, po defaultu, svi su se prvo latili uljepšavanja crnih i mračnih stranica svoje prošlosti. A kada se tako pristupa, to barem mi u Hrvatskoj vrlo dobro znamo, uvijek se ode u krivu stranu, umanjivanje onoga što se ipak ne može opravdati. Zato se bojimo daje u Sr-

Izdajnička suradnja: četnici i talijanski okupatori u Kninskoj krajini, ljeti godine 1942

biji stvar otisla u neželjenom pravcu te se opet zamagljuju povijesne činjenice, a sve nije lišeno ni ideoloških i nacionalističkih zastranjivanja te opravdavanja evidentnih i neporecivih zločina.

Bez obzira na to što se ustaški i četnički pokret ne mogu posve izjednačavati

vlast i teritorij te zato nisu uspostavljali logore, policiju i neke druge institucije represije, ali oni koji su se pothvatili oružja više su se posvetili klanju Bošnjaka, Hrvata i srpskih neistomišljenika nego razmišljali o otporu okupatoru. Tako se njihovi zločini po BiH i Hrvatskoj na-

jer, kako kaže povjesničar Tvrtko Jakovina, ustaše su bili njemački saveznici te proizvod »novog poretka«, i isključivo su ovisili o uspjehu Hitlera te su na kraju podijelili i sudbinu sličnih skupina u Europi. Četnici, pak, iako su također bili produkt integralnog nacionalizma te velikosrpski orijentirani, primarno antihrvatski, antimuslimanski i antikomunistički pokret, nisu imali, poput ustaša, makar i formalnu državnu

stoje opravdati neopravdivim ustaškim progona Srba. Gotovo nigdje tijekom Drugog svjetskog rata nije zabilježen ni jedan sukob tih dviju grupacija. Osim toga, često su zajednički, kao na Neretvi, bili potpora nacifašističkim snagama protiv partizana, a zanemarivi su četnički sukobi s Nijemcima po Srbiji. Kako kaže Ivo Banac, četništvo je najdosljedniji neprijatelj ideje o hrvatskoj samostalnosti. Prema podacima poznatog hrvatskog demografa Vladimira Žerjavića, samo na području NDH među četničkim žrtvama je 33 tisuće Bošnjaka te 32 tisuće Hrvata, uglavnom civila. Tu se može govoriti o genocidu.

Četnički pokret svakako zaslužuje svoju redefiniciju u odnosu na ono što smo učili tijekom 50 godina Jugoslavije, ali svakako ne smijemo zaboraviti njihove zločine prema pripadnicima drugih naroda samo zbog činjenice pripadnosti drugoj vjeri i naciji, ne zanemarivati njihovu suradnju s okupatorskim snagama te ne preskakati činjenicu da su saveznici s njima prekinuli svaku suradnju još 1943. i to na inzistiranje Velike Britanije, pokroviteljice srpske monarhije, i to zbog suradnje s nacistima.

(»Jutarnji list«)

Školstvo

Poučavanje o holokaustu

♦ Skupina od 25 hrvatskih učitelja i nastavnika na seminaru u izraelskom Memorijalnom centru žrtava holokausta

U organizaciji Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Agencije za odgoj i obrazovanje i Međunarodne škole za poučavanje o holokaustu Yad Vashem iz Jeruzalema, od 23. kolovoza do 2. rujna održan je seminar za 25 učitelja i nastavnika iz svih dijelova Hrvatske u Memorijalnom centru žrtava holokausta Yad Vashem u Jeruzalemu.

Tematski seminar bio je podijeljen na tri dijela kroz stručna predavanja, zanimljive radionice, svjedočenja preživjelih iz holokausta i rad na terenu, a sve je to upotpunjeno brojnim razgovorima predavača, moderatora i sudionika seminara.

Prvi dio govorio je o vremenu prije holokausta i životu židovske zajednice kao jednakima među narodima kojima su pripadali u Poljskoj, Mađarskoj, bivšoj Jugoslaviji, Njemačkoj, SSSR-u i drugima. Drugi se dio odnosio na vrijeme holokausta od 1933. do 1945. godine i to je bio središnji dio seminara, jer je

bilo riječi o početku progona Židova. Kristalnoj noći, odlaska u Geto, o ubijanju, plinskim komorama, Drugom svjetskom ratu i konačnomet kraju rata. Treći dio

se dogodili u svijetu poslije Drugoga svjetskog rata, antisemitizam danas, negiranje holokausta, židovstvo kao religija i dio života te aktualna politička situacija

na Bliskom istoku, ali i teme kao život u kampovima i poezija u vremenu holokausta.

Svaka od tema imala je i pedagoške elemente provedbe na satu te kojim skupinama učenika i na koji način pristupiti s ovom teškom temom dok je glavna odrednica seminara međusobno uvažavanje, poštivanje čovjeka i različitosti, što su sudionici prihvatali kao najvažniji dio ljudskog odgoja i odrastanja.

Zanimljivo je da seminari nisu nazočili samo učitelji i nastavnici povijesti nego i hrvatskoga jezika, sociologije, geografije, njemačkoga i engleskoga jezika, kemije i biologije, logike, vjeronomuške, filozofije i etike, što je dalo još veću dimenziju i kvalitetu seminaru.

Š.N.

Sudionici seminara o holokaustu

seminara bio je posvećen životu poslije rata, povratku u život, antisemitizmu danas, negiranju holokausta, osnivanju države Izrael i posljedicama rata. Sudionike su posebno zanimali moderne teme usporedbe holokausta i genocida koji su

•Na Tjentištu i Dolini heroja obilježena 66. godišnjica pete neprijateljske ofenzive

U druga dubrovačkih antifašista organizirala je u nedjelju, 14. lipnja 2009. godine, izlet u Tjentište i Dolinu heroja na središnje obilježavanje 66. obljetnice V. neprijateljske ofenzive u antifašističkoj NOB-i, herojske i jedne od značajnih bitaka Drugog svjetskog rata – Bitke na Sutjesci.

Kao i ranijih godina, obilježavanje je organizirao Savez udruženja boraca NOR-a i antifašista Republike Bosne i Hercegovine pa su se iznova na proslavi okupili borci NOR-a i antifašisti, stari i mladi, s ciljem odavanja počasti herojima Sutjeske. Uz domaćine iz udruženja boraca NOR-a i antifašista te društava Tito iz mnogih mjesta Bosne i Hercegovine, došli su borci i antifašisti iz Slovenije, Crne Gore i Hrvatske, koju su predstavljali antifašistički borci i antifašisti iz Dubrovnika i Konavala, pristigli punim autobusom i predvođeni Brankom Grošetom, potpredsjednikom Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

U znak počasti, sjećanja i zahvalnosti, na zajedničku kosturnicu poginulih heroja Sutjeske, položeni su vijenci i cvijeće, među njima i SABA Republike Hrvatske i dubrovačkih antifašista. Prigodno su govorili Jure Galić, predsjednik Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Republike Bosne i Hercegovine, Željko Komšić, član Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, predstavnici boračkih organizacija Slovenije i Crne Gore, Udruženja antifašista i boraca za istinu o NOB-i Srbije, te Branko Grošeta, koji je izrazio zadovoljstvo što u ime Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske ima čast pozdraviti sudionike obilježavanja 66. obljetnice bitke na Sutjesci, posebno preživjele sudionike jedne od najslavnijih epopeja Drugog svjetskog rata.

»Pred ovim velebnim spomenikom još jednom odajemo počast i poklanjamo se sjenama 7543 poginulih, divimo herojstvu 22148 boraca koji su sa 3700 ranjenika u svojim redovima izvojevali pobjedu, okruženi šestorostruko nadmoćnjim snagama okupatora i domaćih izdajnika. Republika Hrvatska, njeni građani, sudionici narodnooslobodilačke borbe i brojni antifašisti ponosni su na doprinos hrvatskih jedinica i boraca u narodnooslobodilačkoj borbi, posebno u ovoj legendarnoj bitci u petoj neprijateljskoj ofenzivi. Hrvatska je od 1941. -1945. iznjedrila oko 250000

aktivnih boraca, samo u ovoj bitci 8925, u glavnim svrstanim u 7., 8., i 16. banijsku i 1., 2. i 3. dalmatinsku brigadu. Ovih šest brigada imale su 3032 mrtvih, gotovo polovicu borbenog sastava, samo Druga dalmatinska 715. Uz veliki broj ranjenih svoje živote u dolini Sutjeske ostavilo je 4105 boraca iz Republike Hrvatske što čini preko 54 posto od ukupno poginulih u ovoj bitci.

Samо slobodarska Dalmacija dala je u ovoj bitci 5928 boraca. Svaki dolazak nas hrvatskih antifašista na Sutjesku izaziva u nama poseban ponos što je Hrvatska dala i čovjeka koji je vodio sve pa i ovu

povjesničari, režiseri, novinari, istraživači, priučeni grobari i kopači ljudskih kostiju, propali političari, ljudske spodobe, koji se, pozivajući se na demokraciju i želju za istinom, bave smišljenim i bezprizornim blaćenjem NOB-e, antifašizma i Josipa Broza Tita. Ti napadi u posljednje vrijeme poprimaju zabrinjavajuće razmjere. Prate ih organizirani pokušaji negiranja i falsificiranja povijesnih istina i veličanje izdajničkih koljačkih režima i njihovih vojnih formacija, uz pokušaje rehabilitiranja njihovih ideologa i vođa. Stoga nije čudo da našu antifašističku narodnooslobodilačku borbu pokušavaju zbog pojedinačnih ekcesa

HEROJSKA EPOPEJA SUTJESKE

tešku bitku, našeg zajedničkog Tita... Na ovom svojevrsnom satu povijesti, pred ovim velebnim hramom slobode želimo poručiti zašto smo toliko silno ponosni na naš doprinos u još jednom podvigu nepobijedivih Titovih partizana.

Tu smo da manifestiramo naše zajedništvo i ustrajnost u obrani idealja za koje su se oni borili, pokazujući vlastitim primjerom kako se voli i vlastitim životima brani sloboda. Danas se još jednom sjećamo Sutjeske, Bara, Ljubina groba, Milinklada, Ozrena, ali i Ivana Gorana Kovačića, Sima Miloševića, Veselina Masleša, ne zaboravljamo Fočansku omladinsku četu, II. dalmatinsku, partizansku bolnicu i patnje ranjenika, pjesmom i slavom ovjenčanu Savinu diviziju i svih ostalih jedinica, boraca njihovih žrtava i podviga, patnji i stradanja. Među njima bilo je 67 posto mlađih od 20 godina...

Danas 65 godina nakon završetka Drugog svjetskog rata suočeni smo s kontinuiranim omalovažavanjem i pokušajima diskreditiranja NOB-e i njenih sudionika. U pogubnost takvih namjera i njihovih posljedica najbolje smo se uvjerili u tragičnim događajima iz nedavne prošlosti ozivljavanje mračnjaštva i povratak naci-fašističkih i nacional-šovinističkih snaga i ideologija nemoguće je bez zatiranja antifašističke narodnooslobodilačke borbe i njezinih istaknutih ličnosti, Tita posebno. Taj prljavi posao obavljuju brojni, takozvani

i zločina, koje smo mi osudili u više navrata, izjednačavati sa zločinačkim nedjelom okupatora i domaćih izdajnika. Najglasniji su ostaci i naslijednici proustaških i pročetničkih snaga, sljedbenici režima su koji su utemeljeni na zločinu i čija je cijelokupno djelovanje bilo žločinačko. Naša je dužnost i obveza da na ovim i sličnim skupovima te pojave još jednom osudimo, nazovajući ih pravim imenom, kažemo i upozorimo da ponovo dižu glavu snage naci-fašizma, sledbenici služu okupatora i domaćih izdajnika...

Tim snagama mračnjaštva poručimo još jednom s ovog svetog mjesta da duh Sutjeske, antifašizma i Josipa Broza Tita i dalje živi na ovim prostorima, da ima sve više štovatelja i dostojeće naslijednike. Put u europske i svjetske integracije i asocijacije vodi preko antifašizma kao jedne od najznačajnijih svjetskih civilizacijskih tekvina, a ne preko nacionalizma, šovinizma, mržnje, i zločina...

Vlasti svih država sa područja bivše Jugoslavije još jednom podsjećamo da je njihova povjesma i moralna dužnost i obveza organizirati i sudjelovati u dostoјnom obilježavanju ovakvih mesta, događaja i obljetnica, brinuti i čuvati spomenike i spomen obilježja i sjećanja na NOB-u.

Falsifikati povijesti, prizivanje aveti tog vremena, ponižavanje i omalovažavanje tekovina antifašističke narodnooslobodilačke borbe, uskraćivanje stečenih i drugih prava sudionicima NOB-e, rehabilitacija pripadnika raznih izdajničkih formacija iz Drugog svjetskog rata vodi u prošlost, koja nema budućnost...

«Sutjeska živi vječno u spomen i na čest sudionicima ove herojske epopeje nepobjedivih Titovih partizana» – rekao je, uz ostalo Branko Grošeta.

Marinko Vlašić

NOB I DOMOVINSKI RAT - TEMELJI DRŽAVNOSTI

♦Svečana sjednica Gradskog vijeća Pazina u povodu 67. godišnjice Pazinskih odluka

Na današnji dan, 13. rujna 1943., Okružni narodnooslobodilački odbor za Istru donio je povjesne odluke o sjedinjenju Istre s maticom zemljom - Hrvatskom. Zapravo, usvojen je proglaš u kojem je pisalo da nepokoreni Hrvati nisu htjeli postati poslušno roblje, čime su pokazali visoku razinu nacionalne svijesti i dokazali da je Istra hrvatska zemlja i da će to i ostati, naglasio je pazinski gradonačelnik **Renato Krulčić** na svečanoj sjednici Gradskog vijeća održanoj u povodu 67. obljetnice donošenja Pazinskih odluka o sjedinjenju Istre s domovinom.

Podsjećajući na povjesna događanja, rekao je da je borba protiv fašizma bila teška i dugotrajna, a rasplamsala se nakon talijanske kapitulacije u rujnu 1943. Sveopćem narodnom ustanku Istrana prethodio je labinski, prvi oružani otpor fašizmu na europskom tlu, zatim pobuna seljaka Poreštine i žena Tinjanštine te pobunjenički hici gortanovaca kod Berma.

Duograđaji i velikosrpska agresija s početka 1990-ih podsjećaju na događaje iz 1943., rekao je Krulčić. Tada se u Pazinu, na vlastitim snagama, formiraju postrojbe 154. brigade Hrvatske vojske koje su pomogle ponovnom stjecanju slobode okupiranim krajevima Hrvatske. S povje-

Na povjesna događanja podsjetio je gradonačelnik Renato Krulčić

sne distance gledano, NOB i Domovinski rat temelji su novoupostavljene hrvatske državnosti, a na žrtve i razaranja iz tih vremena ne možemo ostati ravnodušni, rekao je pazinski gradonačelnik.

Prije svečane sjednice Gradskog vijeća u povodu 67. obljetnice donošenja Pazinskih odluka delegacija Vijeća i UAB-a, po-

stavila je vijenac na zgradu (danas Dječji vrtić »Olga Ban«) u kojoj je 13. rujna 1943. Okružni narodnooslobodilački odbor za Istru, nakon 25 godina talijanske okupacije i više od 20 godina fašističkog terora, objavio priključenje matici zemlji i ujedinjenje s ostalom hrvatskom braćom.

I.G.

PONOSNI NA OTPOR FAŠIZMU

♦Poziv mladima da se učlane u antifašističku udrugu

U organizaciji Grada Labina i Udruge antifašističkih boraca obilježena je 68. obljetnica bitke pod Brdom, napada na njemačku okupatorsku vojsku u kojemu su živote izgubila 43 labinska partizana. Vrijenac na spomen-obilježje Tonci položio je **Leopold Družeta**, sudio-nik NOB-e, u pratnji učenica labinske srednje škole **Erike Mohorović** i **Elene Baljak**.

Ovom akcijom 13. rujna 1943. godine Labin i Labinština svrstali su se među prve koji su se digli protiv fašističkog okupatora i na to moramo biti ponosni, istaknu- la je dogradonačelnica **Eni Modrušan**.

Severino Franković, predsjednik

Obilježavanje 68. obljetnice bitke pod Brdom

UAB-a, objasnio je povjesni kontekst događaja: kapitulacija fašističke Italije 8. rujna, razoružavanje karabinjerskih

postaja, pazinske odluke o priključenju matici domovini, formiranje partizanskih brigada i operativnog štaba za Istru.

Napomenuo je da bez antifašizma i njegovih boraca danas ne bismo imali neovisnu Hrvatsku te da zbog toga UAB diže glas protiv svih koji bilate uspomene na taj dio naše slavne prošlosti. Potpredsjednik UAB-a **Lučano Bolterstein** pozvao je mlade koji se osjećaju antifašistima da se učlane u njihovu udrugu i tako nastave svjetlu tradiciju svojih predaka.

G.I.

BARBARSKI ČIN

♦Položeni vijenci na mjestima gdje je bio spomenik narodnom heroju Stevi Filipoviću

Savez antifašističkih boraca Dubrovačko-neretvanske županije je na ostacima nekadašnjeg spomenika narodnom heroju **Stjepanu Stevi Filipoviću** u Opuzenu položio vijence i postavio fotografije izvornog spomenika na ruševinu. Time su još jednom upozorili javnost na, kako kažu, »barbarski čin« opuzenske vlasti. Postolje spomenika srušeno je radi proširenja poduzetničke zone.

Savez antifašista zaprepašten je viješću da je netko do temelja porušio postolje na kojem je stajao spomenik heroju koji je svoj život polazio za domovinu, kaže u pismu potpore vraćanja spomenika predsjednica **dr. sc. Vesna Ćulinović Konstantinović**.

Rušenje spomenika NOB-u nije samo znak vandalizma, nego i nepoštovanja politike Vlade RH od vodstva grada Opuzena. Pitamo se kako je moguće da HDZ-ova lokalna vlast u Opuzenu ne poštuje stavove središnjice HDZ-a i predsjednice **Jadranke Kosor**, koja redovito ističe daje na antifašizmu utemeljena hrvatska država kazao je predsjednik županijskoga SAB-a **Branko Grošeta**.

Okupljeni antifašisti u Opuzenu, kojima su se pridružili predstavnici SDP-a Opuzena i Ploča od policije su zatražili da pronađe i primjereno kazni rušitelje spomenika 1992. godine, a od vlasti Opuzena da spomen-kompleks s iznova podigne.

S.D.

SVI SRUŠENI SPOMENICI

U dubrovačko-neretvanskoj županiji je nakon osamostaljenja Hrvatske srušeno čak 70 posto fundusa spomeničke baštine i spomen-ploča herojima NOB-e

PLOČE: u središtu Ploča je porušen spomen-park

STON: spomenik Baldu Mekišiću

DUBROVNIK: spomenik palom borcu autora Frana Kršinića

OPUZEN: spomen-park narodnom heroju Stjepanu Filipoviću

MLJET: spomenik palim borcima NOB-e

ZAŽABLJE: spomenik poginulim partizanima na Vukovom klancu

Osim spomenika i spomen-parkova, srušeno je i devastirano stotinjak spomen-ploča

NOVA UDRUGA

Na prijedlog inicijativnog odbora na čelu s **Ankon Mandušić**, održana je osnivačka skupština Udruge antifašista Grada Omiša.

Ističući potrebu da i njihov grad dobije svoju antifašističku udrugu, sudionici osnivačkog skupa usvojili su statut i program rada, za koje će udruga od Gradskog vijeća zatražiti potporu za financiranje konkretnih

aktivnosti i osiguravanje prostora za djelovanje. Usvojena je i odluka o udruživanju omiške udruge u Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Za predsjednika nove udruge izabran je **Petar Križanac**, za potpredsjednika **Filip Pramčević** i članove predsjedništva **Anto Ercegović**, **Anka Mandušić** i **Darko Kuzmanović**.

POVIJESNE ODLUKE

♦Obilježena 67. godišnjica odluka ZAVNOH-a o pripojenju Hrvatskoj krajeva koji su Rapalskim ugovorom iz 1920. godine pripali Italiji

Polaganjem vijenaca u Zadru je obilježena 67. godišnjica povijesnih odluka II. zasjedanja ZAVNOH-a o pripojenju tog grada i drugih krajeva Hrvatskoj, nakon što je poslije Prvog svjetskog rata Rapalskim ugovorom iz 1920. u pregovorima Kraljevine Jugoslavije Italija dobila ne samo taj grad nego i Istru, Rijeku, Lošinj, Cres, Palagružu i Sušac, ukupno od 10 tisuća kvadratnih kilometara hrvatske zemlje.

Kao i obično u ovakvim prigodama vijenci su polagani na dva mesta. Gradske vlasti predvođene gradonačelnikom **Zvonimirovom Vranićem** vijenac su položile u centru grada na spomen-ploču palim za slobodu Zadra, dok su predstavnici županijske udruge antifašističkih boraca i anti-fašista ko-

memorirali na Gradskom groblju kod Središnjeg križa palim oslobođiteljima grada i hrvatskim braniteljima.

Na značaj odluka ZAVNOH-a iz Plaškog za našu državu podsjetio je predsjednik Županijske udruge **Nikola Dobre**, ističući da su tim odlukama Hrvatskoj pripojeni svi teritoriji koji su bili pod fašizmom, pa bi tome trebalo ubuduće posve-

titi više pažnje na razini grada i županije.

Z.L.

Komemoracija na zadarskom Gradskom groblju

IZDAVAČKA DJELATNOST SABA RH

POKLON KNJIŽNICAMA U 200 GRADOVA

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske darovao je u povodu Mjeseca knjige svoja izdanja - čak šest naslova, gradskim knjižnicama u 200 gradova diljem Hrvatske. Prije dvije godine poklonjene su knjige »Bleiburg«-zbornik radova i brošura »Poruke« s govorima Stjepana Mesića, a sada su upućena sljedeća izdanja: »Josip Kraš«-zbornik radova, »Antifašistička Hrvatska«

Nikole Anića, »U ime istine« Ivana Fumića i »Hrvatska u logorima 1941.-1945.« Miše Deverića i Ivana Fumića.

Ovaj potez SABA RH predstavlja veliki iskorak u promicanju istine o antifašističkoj borbi hrvatskog i drugih naroda na području bivše države u Drugom svjetskom ratu, o ratnim stradanjima, žrtvama, zatočenicima u logorima, pogotovo kad se ima u vidu

činjenica da je taj period naše povijesti, čak i u školskim udžbenicima obrađen površno, gotovo tendenciozno, s mnoštvom poluinformacija i dezinformacija.

Ovakvom hvalevrijednom donacijom SABA RH je svoja izdanja učinila dostupnijima širokoj čitalačkoj publici, ali i stručnoj javnosti.

Katica Sedmak

Delegacija SABA RH posjetila Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa

RAZGOVOR O UDŽBENICIMA POVIJESTI

♦ Nedovoljna i neadekvatna zastupljenost sadržaja koji se odnose na antifašizam u Drugom svjetskom ratu

D elegacija Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske posjetila je 1. rujna ove godine Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i razgovarala o zastupljenosti antifašizma u udžbenicima povijesti za osnovne i srednje škole.

U delegaciji su bili predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović, predsjednik Savjeta SABA dr. Branko Dubravica i zamjenik predsjednika Savjeta Juraj Hrženjak. Razgovori su vođeni s ministrom znanosti, obrazovanja i športa dr. Radovanom Fuchsom, državnim tajnikom

u tom ministarstvu Želimirom Janjićem, ravnateljicom Uprave za nacionalni kurikulum dr. Vini Rakić i ravnateljem Uprave za zajedničke programe mr. Jozom Ćavarom.

Članovi delegacije SABA su upozorili na nedovoljnu i neadekvatnu zastupljenost u udžbenicima sadržaja koji se odnose na antifašizam u Drugom svjetskom ratu. Pri tome su podsjetili na raspravu o udžbenicima povijesti na Okruglom stolu kojeg je SABA RH organizirao u prosincu 2008. godine. Izrazili su žaljenje što

nisu osigurana sredstva za objavljivanje referata i rasprave s tog skupa na kojem je sudjelovao i tadašnji predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić.

Ministar Fuchs i njegovi suradnici zahvalili su na inicijativi Saveza antifašističkih boraca i antifašista naglašavajući da su vrata za raspravu o sadržaju udžbenika otvorena te da će članovi SABA RH biti pozivani na stručne diskusije o sadašnjim i budućim udžbenicima povijesti, posebno u odnosu na sadržaj o Drugom svjetskom ratu.

S.T.

Hreljin

Sjećanje na žrtve iz listopada 1943.

♦ Komemoracija antifašističkih boraca na hreljinskom groblju

N a datum tragedije iz 1943. godine, kada je tijekom ofenzive njemačke vojske u okolini Hreljina život izgubilo 108 partizana.

Savez antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije i Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Bakra organizirali su komemoraciju na hreljinskom groblju. Njome su se prisjetili na poginule pripadnike II. brigade 13. primorsko-goranske divizije, ali i na stradalnike svih ratova vođenih na ovim područjima.

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Bakra Anton Grubišić naglasio je važnost antifašističkog naslijeda Hrvatske te podsjetio na događaj od 7. listopada te 1943. godine.

Nakon kapitulacije Italije, Nijemci su

se pobojali da bi se saveznici inogli iskrčati na Jadranu, pa je Hitler poslao Romela da izvede ofenzivu i sprječi eventualno iskrcavanje. Tako su poginuli partizani iz raznih krajeva ovog dijela Hrvatskog primorja, Liburnije, otoka i Gorskoga kotara, no najviše njih upravo s područja Hreljina - kazao je.

U programu komemoracije nastupili su i učenici OŠ »Rikard Katalinić Jeretov« iz Opatije koji su čitali tekstove o antifašizmu i govorili stihove Ljube Pavešića te učenici

Cvijeće i svijeće na kosturnici u Hreljinu

OŠ »Hreljin« koji su se citirali »Besedu va kamiku, Ljube Pavešića i izgovorili imena 108 poginulih partizana.

N.L.

Obilježena 67. godišnjica oslobođenja

•Stjepan Mesić: Nikad ne zatvarajte oči pred istinom o prošlosti, jer ćete se u suprotnome uvijek iznova sukobljavati s krivotvorinama

Počasni predsjednik SABA i bivši predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić** sudjelovao je 10. i 11. rujna 2010. godine na obilježavanju 67. godišnjice oslobođenja otoka Raba i talijanskog fašističkog logora Kampor. U pratinji počasnog predsjednika bio je i gospodin **Tomislav Jakić** koji je sudjelovao u pripremi programa proslave.

Svečanost je počela predavanjem Stjepana Mesića u prepunoj dvorani čitaonice Osnovne škole Ivana Rabljana pod nazivom »Pobjeda nad fašizmom u Drugom svjetskom ratu«.

Najprije je učenik gimnazije **Josip Šajbić** pročitao svoj članak »Mjesto boli i patnje« napisan nakon obilaska mjesta nekadašnjeg logora i Spomen-groblja Kampor. Skup su zatim pozdravile ravnateljice Osnovne i Srednje škole **Anamarija Šarin i Ana Bišić**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Raba **Ivo Barić**, gradonačelnik Grada Raba **Zdenko Antešić** i **mr. sc. Vanja Seršić**, koji je najavio predavanje Stjepana Mesića.

»Ja, naravno, znam«, rekao je na početku predavanja gospodin Mesić, »da je za današnju mladu generaciju Drugi svjetski rat daleka povijest i ne čudim se, ako često pomislite da bi nama starijima bilo pametnije baviti se sadašnjošću i građenjem budućnosti, umjesto da se uvijek iznova vraćamo u prošlost i vodimo neke davne ratove kojima je mjesto samo još u povijesnim udžbenicima. Trebali bismo se doista baviti sadašnjošću da tu ne postoji jedno 'ali' zbog koga ne možemo. Ili, drugim riječima: dok se ne suočimo s istinom o prošlosti uporno će nas proganjati njene aveti i teret sporova o tome što je bilo, ili što nije bilo, visjet će nam kao kamen oko vrata«. I onda je nastavio s primjerima ubijanja nedužnih ljudi u tadašnjoj tvorevini NDH. Na kraju je završio s porukom: »Antifašizam nije politički obojen pokret to je čisto plemenito ljudsko opredjeljenje, to je izraz streljenja za slobodom, i pojedinca, i naroda. U uvjetima Drugoga svjetskog rata, na prostoru bivše Jugoslavije antifašizam je neodvojiv od komunističkog pokreta, a ovaj je neodvojiv od Josipa Broza Tita, ma što netko o njemu danas misli. Nikad ne zatvarajte oči pred istinom o prošlosti, jer ćete se u suprotnome uvijek iznova sukobljavati s krivotvorinama i reagiranjima na njih. Istini treba pogledati u oči, a ta istina je: fašizam i nacizam su zločini u ideji i u realizaciji te ideje.«

Na strani antifašizma bilo je zločina, pa i masovnih, ne samo na području bivše Jugoslavije već i drugdje ali to ništa ne mijenja na karakteru antifašizma koji je bio i jest jedan od temeljnih kamena države u kojoj danas živimo Republike Hrvatske, stvorene i obranjene u Domovinskom ratu», rekao je na kraju predavanja Stjepan Mesić popraćen dugim aplauzom.

U istoj dvorani slijedio je drugi dio programa: otvaranje izložbe »Kad je umro moj otac«. O izložbi je govorila **mr. Metka Gombač** iz Državnog arhiva Slovenije u čijem su vlasništvu izložbeni eksponati. Rekla je da su to radovi djece iz 1944. godine napisani u školskim zadaćama, a pisala su ih djeca koja su preživjela Kampor i Gonars.

O djeci u zbjegovima Italije i Egipta, posebno u logoru El Shat, govorio je **Ivo Barić**. Rekao je da je u tim zbjegovima bilo oko 40 tisuća ljudi iz Dalmacije, pretežito s otoka. »Samo u El Shatu rodilo se 475 djece, a umrlo ih je oko 400. To su bile tragedije naših ljudi uzrokovane ratom i zato vi djeko koji uživate milost kasnog rođenja budite na oprezu jer danas tzv. puzajući fašizam ponovno vrea. On više ne ide na narod već na mislećeg pojedinca, na najbolje od vas. To su oni koji govore da je za vrijeme NDH cvala hrvatska kultura, izdavale se knjige i enciklopedije, u kazalištima se igrali klasični i drugi, ali Jasenovac, Jadovno, Slanu i druge logore ne spominju. Ti isti su i na Rabu srušili spomenik posvećen

197-orici poginulih Rabljana u NOB-u. Dobro se sjećam u to vrijeme i Tuđmanove rečenice koja je to potakla, a glasila je: NDH je bila vjekovna težnja hrvatskoga naroda za samostalnošću. Pa zar to nije bio izravan poticaj na obnavljanje fašizma u Hrvatskoj jer svi su znali da je NDH bila zločinačka tvorevina, a ne vjekovna težnja hrvatskog naroda. Ali, unatoč tome bilo je onih koji su za njega glasovali«, rekao je na kraju Ivo Barić.

Izložbu je otvorio gradonačelnik **Zdenko Antešić** i pozvao sve učenike i uzvanike na razgledavanje. Nakon razgledavanja izložbe učenici i profesori Ugostiteljske škole pripremili su domjenak na kome su se družili s predsjednikom Mesićem.

Stradan, na sam dan oslobođenja logora i otoka Raba 11. rujna, uz sudjelovanje brojnih gostiju iz Republike Slovenije i Hrvatske, položeni su vijenci na logorskom groblju u Kamporu. Dirljive govore održali su gradonačelnik Grada Raba Zdenko Antešić, nekadašnji logoraš **Janež Herman** i Stjepan Mesić, a na spomenik u kamporskem polju gdje je bio logor cvijeće su položili dvoje rođenih u logoru: **Marija Mohar** iz Ljubljane i **Ivan Zbašnik** iz Rijeke.

Program obilježavanja godišnjice oslobođenja logora Kampor završen je emisijom na Radio Rabu u kojoj su sudjelovali gradonačelnik Zdenko Antešić i predsjednik Mesić.

I. B.

Stjepan Mesić na obilježavanju 67. godišnjice oslobođenja otoka Raba

Antifašisti iz Hrvatske posjetili Suboticu

U Subotici je 10. listopada 2010. održana svečana sjednica povodom dana oslobodenja grada. Na njoj su prisustvovali visoki dužnosnici Srbije, Vojvodine i Subotice. Među visokim uzvanicima bila je prisutna i **Ljerka Alajbeg**, generalna konzulica Hrvatske, delegacija Mađarske, vojna izaslanstva Rusije i Srbije, SUBNOR-a Srbije, Vojvodine i Subotice.

Na svečanost je pozvan Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske koji je predstavljao potpredsjednik **Borivoj Zarić**, uz prestatvnike antifašista Osijeka i Belog Manastira s kojima je došao i njihov dogradonačelnik **Predrag Stojanović**. Delegacija je položila vijenac podno spomenika žrtvama fašizma u centru Subotice i zajedno sa svim gostima posjetila spomen obilježja poginulim russkim vojnicima. Hrvatska delegacija vrlo je srdačno primljena i ugošćena, uz želju da se suradnja nastavi i ubuduće.

B.Z.

Polaganje vijenaca kod spomenika žrtvama fašizma u Subotici

OBILJEŽEN SPOMEN DAN GRADA

Ovogodišnje obilježavanje SPOMEN DANA PULE odvijalo se 2. listopada pred spomenikom na Velom Vrhu, te u prostorima nove zgrade Osnovne škole »Veli Vrh«. Delegacije Grada Pule i Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada položili su vijence na Spomenik posvećen 21 rodoljubu koje su njemački fašisti strijeljali i objesili. Brojnim prisutnim građanima i uzvanicima obratio se **Jakov Rojnić**, predsjednik Podružnice UABA

»Veli Vrh« i govorio o tim događajima te o ulozi i organizaciji antifašističkog otpora i oružane borbe koji je snažno djelovao u Puli i okolini, a u kojima je i sam bio svjedok i aktivni sudionik. Skupu je prisustvovao član Predsjedništva SABA RH i predsjednik SABA Istarske županije **Tomislav Ravníć**.

U okviru sata povijesti, u školi, skupu su se svojim prigodnim govorima obratili **Zdravko Macura**, tajnik, a na talijanskom

jeziku **Adriano Ruiba**, potpredsjednik UABA Grada Pule.

Sudionike je srdačno pozdravio gradonačelnik Grada Pule **Boris Miletić**, iskazavši zadovoljstvo što su u ovogodišnjem programskom obilježavanju SPOMEN DANA PULE, uz brojne građane priključio i znatan broj mladih. Govoreći o ustavljenju SPOMEN DANA, naglasio da je trajno sjećanje na tešku i pobjedonosnu antifašističku prošlost Pule.

Slijedila je projekcija dokumentarnog filma učenika o povijesnom razvoju Velog Vrha s posebnim osvrtom na razdoblje antifašističkog otpora. Film su sjajno prezentirali autori i njihov mentor, profesor povijesti **Igor Jovanović**.

U Kulturno-umjetničkom programu u sportskoj dvorani škole nastupio je Talijanski mješoviti zbor »Lino Mariani« koji je, uz vodstvo **Edia Svicha**, izveo nekoliko poznatih revolucionarnih i partizanskih borbenih pjesama, zatim pjevački zbor, plesne grupe i recitatori učenika. Svoje pjesme na izvornom istarskom dijalektu recitirala je poznata pulska pjesnikinja i članica UABA grada Pule **Doris Drandić Vrtačić**. Na kraju nastupio je popularni pulski glazbeni sastav »Sunčane naočale«.

Zdravko MACURA

Pred spomenikom antifašistima i rodoljubima na Velom Vrhu

Odati priznanje Diani Budisavljević

♦U toku Drugog svjetskog rata spasila je 12.000 djece s Kozare koja su bila zatočena u Jasenovcu i Staroj Gradiški

Grupa građana pokrenula je inicijativu da se nepravedno zaboravljenoj i prešućivanoj heroini **Diani Budisavljević**, koja je u u toku Drugog svjetskog rata spasila 12.000 djece s Kozare iz logora Jasenovac i Stara Gradiška, oda zaslužena zahvalnost i dostojanstveno priznanje.

Predložili su da se jedna ulica ili trg u Zagrebu i Sisku nazove imenom Diane Budisavljević, da joj se postavi spomenik te da se na zgradi Crvenog križa Republike

Hrvatske u Zagrebu postavi spomen-ploča i bista.

Posebno se zahtijeva da se u školskim udžbenicima, leksikonima i enciklopedijama Republike Hrvatske uvrste odgovarajući prilozi o zaslugama i humanitarnom djelovanju Diane, da se u Jasenovcu postavi spomen-ploča i otvori memorijalna soba s dokumentima, da se snimi dokumentarniigrani film o Diani Budisavljević.

Pozivamo čitatelje da potpomognu i ove akcije, a posebno članove SABA RH

jer je Diana spašavala partizansku djecu i bila istinski partizanski heroj.

Diana je porijeklom Austrijanka, rođena u Inzbruku 1891., a umrla je u istom gradu 1978. godine. U Zagreb dolazi 1919. godine kao supruga Julija Budisavljevića, tada profesora na medicinskom fakultetru u Zagrebu. Već 1941. godine, zajedno s većim brojem suradnika, nastojala je pomoći srpskim ženama i djeci, koje su ustaše svirepo progonili i slali u logore smrti.

Franjo Kalodera

Mesić posjetio Udrugu antifašista

♦Priprema se monografija o borcima NOB-e i Domovinskog rata

Počasni predsjednik SABA RH **Stjepan Mesić**, njegov savjetnik **Tomislav Jakić** i predsjednica SABA RH **dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović** posjetili su Petrinju i razgovarali sa županicom Sisačko-moslavačke županije **Marinom**

Lovrić Merzel, gradonačelnikom Petrinje **Željko Nenadićem**, predsjednicom Udruge antifašističkih boraca i antifašista Petrinja **Zrinkom Čović** i članovima Predsjedništva **Đurom Kalanjom** i **Josom Fakčevićem**.

U razgovoru je glavna tema bila aktivnost UABA Petrinja, obnova i očuvanje spomenika NOB-i i žrtvama fašizma, suradnja s braniteljima, priprema monografije o spomenicima u kojoj će biti i spomenici iz Domovinskog rata.

Pohod u spomen na borce Domnove čete

♦Tradicionalno planinarenje u čast poginulih partizana

UKomelju je 18. srpnja održano 31. tradicionalno planinarenje u spomen na dvanaest boraca Domnove čete i deset koroških partizana koji su 12. listopada 1944. godine poginuli u borbi protiv njemačkih žandara. Ovogodišnje planinarenje bilo je

posvećeno i Lipeju Koleniku, jednom od ute-meljitelja i Juliju Boranoviću, dugogodišnjem sudioniku planinarenja, koji je tragično preminuo prošle godine.

U organizaciji Saveza koroških partizana i Slovenskog prosvjetnog društva Edinost

iz Pliberka održan je prigodni program, a potom su govorili predstavnici antifašističkih organizacija. U ime delegacije iz Hrvatske govorio je član Predsjedništva SABA RH **Ivan Fumić**.

M.Š.

Trodnevni izlet na Vis

♦Dubrovački antifašisti na svojim izletima tradicionalno obilaze spomen-obilježja

Udruga antifašista Dubrovnik organizirala je početkom listopada, za svoje članove i simpatizere, tradicionalni trodnevni jesenski izlet, ovaj put na otok Vis. Uz obilazak kulturno-povijesnih znamenitosti otoka, naročito Titove pećine, te Arheološkog muzeja u Visu i Ribarskog muzeja u Komiži oba vrlo inte-

resantna i puna vrijednih izložaka, predivno vrijeme omogućilo je i posjetu otočiću Biševu i znamenitoj Modroj šipilji.

Dubrovački antifašisti na svojim izletima tradicionalno obilaze spomen-obilježja iz NOB-e i uz prigodne riječi odaju počast poginulim borcima NOR-a i braniteljima

hrvatske slobode u ratu prošlih devedesetih. Tako je bilo i pred spomenikom NOB-i i poginulim viškim borcima iz toga mesta. **Jelka Lalić, Antun Gavranić i Kemal Tursunović** su položili vijenac, a predsjednik Udruge **Marinko Vlašić** je pročitao prigodan tekst iz viškog zbornika.

IN MEMORIAM

MICHAEL VANDERBORGH

♦Michael Vanderborgh bio je šest godina na čelu Međunarodne federacije boraca – Saveza antifašista (FIR)

Međunarodna federacija boraca-savez antifašista (FIR) objavila je tužnu vijest svim svojim članicama da je 12. rujna 2010. u 85. godini života umro

je predsjednik FIR-a Michael Vanderborgh.

Već kao mladić Michael Vanderborgh se priključio partizanskoj vojski u belgijskoj pokrajini Leuve. Nakon oslobođenja Belgije bi je aktivn u komunističkoj organizaciji mlađih te je bio belgijski predstavnik u Svjetskom savezu demokratske omladine (WBDJ). Od 1947. godine sudjelovao je, najprije kao delegat, a kasnije i kao gost, na

svim svjetskim festivalima mlađih i studenata.

Podržavao je antikolonijalne demokratske snage P. Lumumbe, F. Castra. i dr., a 1960. je organizirao u Belgiji prvi marš protiv stacioniranja nuklearnih raketa za američko nuklearno naoružanje, te je od tog vremena bio aktivn u belgijskom mirovnom pokretu. Bio je predsjednik grupe Vrede i izdavač istoimenog časopisa.

Desetljećima se borio za čuvanje i njegovanje uspomena na antifašističku borbu i čuvanje povijesne istine o okupaciji Belgije. U okviru tih aktivnosti bio je godinama odgovorna osoba i za Muzej otpora u Bruxellesu i radio u Nadzornom odboru Veteranskog instituta.

Na 13. Kongresu FIR-a 2004. u Ber-

linu izabran je za predsjednika. Na njegovu inicijativu vratile su se konferencije FIR-a u Eu-parlament, a i veličanstveni susreti mlađih 2008. u Buchenwald. Poticao je projekte koji su pokazivali život organizacije i njenu povezanost s današnjim generacijama.

Za svoj predani politički i stručni rad dobio je mnoga belgijska i međunarodna priznanja.

I mi članovi SABA RH smo izgubili tako predsjednika FIR-a koji se svojim osobnim angažmanom i snažnim autoritetom borio za zajednički interes svih antifašista i veteranskih organizacija, čovjeka koji je imao jasne političke stavove, ali i sposobnost da povezuje i gradi mostove prema svim demokratskim snagama.

Katica Sedmak

IN MEMORIAM

Akademik Adolf Dragičević

♦Rođen je 1924. godine u Zaostrogu kod Makarske, a umro 2010. godine - jedan od najistaknutijih ekonomista

Jedan od najistaknutijih ekonomista, akademik, član HAZU-a Adolf Dragičević umro je 20. srpnja ove godine. Rođen je u Zaostrogu kod Makarske 1924.

Gimnaziju je pohađao u Zagrebu i Beogradu, a završio u Splitu.

Nakon odlaska u partizane, kraj rata dočekao je kao oficir u Jedanaestoj dalmatinskoj brigadi.

Studij prava počinje u Zagrebu, završava u Beogradu, a potom na Pravnom fakultetu u Zagrebu postaje asistent na Katedri političke ekonomije, na kojoj i doktorira. Boravi na specijalizaciji na Oxfordskom sveučilištu, a onda postaje predavač i na Filozofskom fakultetu i Fakultetu političkih nauka u Zagrebu kao i na poslijediplomskim studijima u više hrvatskih gradova.

Bio je dugogodišnji predavač političke ekonomije i dekan zagrebačkoga Pravnog fakulteta, jedan od najplodonosnijih autora s više od trideset izdanih knjiga i 500 znanstvenih djela. Dobitnik je više

nagrada za znanstveni i istraživački rad, a sudjelovao je i u izradi Ustava iz 1963. i 1974. godine.

God. 1986. izabran je za izvanrednoga i 1991. za redovitog člana HAZU. Uz znanstveno-nastavni rad, isticao se u društveno-političkom životu. Bio je zastupnik u Saboru (1963.-1967.) i poslanik u Saveznoj skupštini (1968.-1974.).

Akademik Dragičević bavio se problemima marksističke političke ekonomije i građanske ekonomske teorije, o razvoju i perspektivi socijalizma te o birokratizmu i tehnokratizmu, povijesti socijalističke

misli i modernih ekonomske doktrina. Zadnjih desetljeća okupirao se znanstvenim predviđanjima svjetskih tendencija gospodarskog razvoja uz uvažavanje mikroelektričkog i biotehnološkog revolucioniranja.

Umirovljen je 1994. godine. No, nije prestao sa znanstvenim radom i djelovao je u svojstvu predsjednika Znanstvenog vijeća Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske i bio je član Savjeta antifašista Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Tomislav Badovinac

Akcija Mlađih antifašista Zagreba

Marš solidarnosti s Romima

Udruga mlađih antifašista grada Zagreba organizirat će treći po redu Marš solidarnosti. Tema ovogodišnjeg marša je solidarnost s Romima koji su sve češće mete napada fašista, a i sustavnog protjerivanja i diskriminacije.

Marš će se održati u subotu 20. studenog ove godine i krenut će s ubičajenog polazišta na Trgu kralja Tomislava.

Podsjetimo, prvi Marš solidarnosti održan preprošle godine bio je usmjeren protiv nasilja, dok je prošlogodišnji marš bio posvećen sprječavanju fašizacije društva. U oba marša sudjelovali su i članovi Saveza antifašističkih boraca i antifašista koje i ove godine pozivamo da nam se priključe u što većem broju!

M.Š.

Dogodi se da Remetinec sve poremeti

Nije lako ovoj Vladi s borcima NOR-a jer su stalno nezadovoljni iako već pet godina imaju Deklaraciju o antifašizmu, ključni dokument u kojem su zapisana brojna njihova prava, bez obzira što se ne ostvaruju i što nema ni naznaka da će se realizirati. Umjesto da im Deklaracija bude dostatna oni traže prava. Došlo je dotele da je čak i Predsjedništvo SABA RH uputilo pismo Vladi i protestiralo samo zato što je smanjena mirovina boraca NOR-a za 10 posto. Zaboravljuju da im ostaje punih 90 posto, a to znači mogućnost barem još devet puta smanjivanja za isti iznos. Umjesto da se strpe dok se oduzme barem još četiri – pet puta i tako provede dio Deklaracije onako kako Vlada shvaća taj dokument, oni brzopletno reagiraju.

A trebali bi biti sretni što ih se Vlada uopće sjetila i što o njima vodi računa. Jer da ne vodi računa kako bi mogla računati manju mirovinu. Nisu primijetili ni to da je nakon smanjenja tih mirovina najavljeno povećanje cijena kruha, plina i grijanja. To znači da se uspostavlja i ravnoteža - čim nešto smanji, Vlada drugo poveća. Narod to ne shvaća pa bi, jedan od autora Deklaracije o antifašizmu Vlado Šeks mogao reći - nije lako vladati, ali ni šeksati narod.

Kako bi borcima bilo da su prošli kao predsjednik Hrvatskog Helsinskog odbora (HaHaOa) za ljudska prava Ivan Zvonimir Čičak. On je kažnjen sa 100 prosječnih dnevnih dohodatak jer je oklevetao dubrovačkog kapetana Kristu Laptala. Znači osuđen je za klevetu i onda se još morao i žaliti na presudu.

Obzirom da je prvi čovjek HaHaOa, tko zna je li se u žalbi zalagao za ljudsko pravo na klevetu i laž bez posljedica, a protiv kažnjavanja čak i sa stotinu dnevnicu. Posebno, ako su dnevnice njegove. Nezgoda je što je predsjednik Ha Ha Oa pa ne može tražiti takvu pomoć kao da nije. Možda bi mu mogao pripomoći dr. Ivo Banac jer je on donedavno bio na čelu Ha Ha Oa. Pa da Banac javno osudi suca koji je osudio Čička za klevetu. Ne zbog suca i presude, nego zbog pomoći Čičku uhvaćenom u pekmez klevete.

Opet je bolje za Čička, iako presuda nije pravomoćna, da je osuđen za novčanu, nego da je kojim slučajem,

dobio zatvorsku kaznu. Jer kapaciteti zatvora u Hrvatskoj su premali, pa je nastala gužva. Ove je godine probijena »čarobna« brojka od 5.000 osoba koje su smještene u zatvore, a hrvatske kaznionice i zatvori imaju predviđeni kapacitet za svega 3.500 zatvorenika i pritvorenika, što znači da se kapacitet »probija« za četrdesetak posto.

Stoga se kreće u gradnju novih kapacita s tim što dio novca ide iz proračuna, a ostatak će se dobiti kreditom Europske banke za obnovu i razvoj. To će značiti da ćemo, umjesto otvaranja novih radnih mjeseta, s europskom lovom graditi još dosta mjeseta u kaznionicama i zatvorima. Tek toliko da se nešto obnavlja i razvija kreditima za obnovu i razvijanje. No, tko zna što Europa smjera tim kreditima za zatvore. Možda bi nam mogli doista izgraditi puno zatvora kreditima, a onda sve koji su uzimali sve te silne kredite prve pozatvarati.

Kako se stvari odvijaju izgleda da bi naglasak mogao biti baš na uređenju zatvora. Jer je počelo škripati i u političkom vrhu pa i tamo postaje vrlo nesigurno glede zatvora i raznih istraga u svezi s kriminalom, korupcijom i sličnim pitanjima. Pa i onima koji rade na velikim poslovima, događa se da sve poremeti Remetinec. Možda je zato uputno urediti zatvore malo bolje, te umjesto tvrdih stolica uvesti meke, a najbolje bi bilo fotelje. Tako da oni koji su navikli na fotelje i u zatvoru imaju isto, dakle meku stolicu, a ne da se žuljaju na tvrdoj, da ne kažemo podlozi. No izmenama sankcija unutar kaznenog sustava doneseni su pravni akti koji omogućuju probacijski sustav, čime će jedan broj osuđenika na kraće kazne moći odraditi dug državi radom za opće dobro. Znači oni koji su radili za opće zlo, odnosno kriminal, sad bi se prebacili, bez Zavoda za zapošljavanje koji i nema neku funkciju, na rad za opće dobro. Uz to se najačuje i mogućnost kućnog pritvora. Pa bi oni koji sagrade velebne kuće mogli završiti u njima kao zatvoru. Znači što veća kuća to veći zatvor.

Što kad bi i zatvorenici оформili svoju stranku, računajući da se broj zatvorenika stalno povećava. Pa da one koji su osuđeni za pljačku – pljačkaše kandidiraju. No, nadoimo se da do toga neće doći i de se to neće moći dogoditi jer demokracija

u zatvorima još nije dostigla takav nivo razine.

Uglavnom u posljednje vrijeme smo sve više na iščekivanju i čekanju. Ali ni oni na čekanju nisu u dobroj poziciji jer čekaonice baš nisu odgovarajućih kapaciteta. Recimo, u zdravstvu. Kako se sada kreće razvoj, moglo bi se očekivati najveće investiranje u čekaonice. Jer je najviše ljudi koji trebaju zdravstvenu pomoć u njima. A one su uske, skućene i nikakve. Znači valja uzeti europske kredite za zdravstvo i ulagati u čekaonice. Sa što većim kapacitetima. A može biti i kućna čekaonica. Primjerice za neku operaciju koju pacijenti čekaju po nekoliko mjeseci ili godina ako ostanu živi, a ostali bi mogli danima biti na čekanju u ugodnim čekaonicama koje bi se mogle bolje urediti nego zatvorski kapaciteti.

No ima još nekih sitnih društvenih pojava koje neopravданo privlače pažnju. Tako je na misi u biokovskom selu Rašćanima don Ivan Turić seoski svećenik rekao: »Josipović kaže da je partizanska kapa lijepa, a ja mu poručujem da je ljepša ustasha. Meni danas pletu tu kapu«. Tako se pop Turić upleo u sve i, umjesto u vjeru, zapeo u politiku, i to ne bilo koju, nego u najosjetljiviju ustашko – partizansku. Njegovu propovijed dio javnosti osuđuje. Međutim, iz crkvenih krugova komentara nema. Uredništvo vjerskog portala »Križ života« komentira kako je ta šutnja bila i očekivana jer, kako ističu, »kada se vrh Katoličke crkve spominje u kontekstu posljednjeg bastiona ustaštva i zagovaratelja desničarskih stranaka u Hrvatskoj, onda brojni u Crkvi odmahaju glavom, no kad koji svećenik isto i potvrdi, onda ostatak vrha Crkve šuti i ne sankcionira takvo ponašanje svećenika«.

No, kako su izvijestili neki mediji, pop Turić se malo odmaknuo pa reče i sljedeće: Neki govore o privatizaciji i lopovluku. A ja kažem: »Bože, hvala ti za ove naše hrvatske lopove. Jer je bilo gore kad je sve išlo lopovima u Beograd. Imamo danas sve, naš narod, našu zemlju, našu državu. Kome se ne svida, neka se gubi iz nje«.

Pop se nije bavio samo ustašlukom nego i lopovlukom. Tako je iz petnih žila hvalio ustaše i lopove i zahvaljivao Bogu. A moglo bi se napisati i zaključiti - Hvala ti Bože za ovakve hrvatske popove, a ne samo lopove.

NOVE KNJIGE

Zlatko Rendulić

Tito u djelima inozemnih povjesničara

Zlatko Rendulić

TITO U DJELIMA

INOZEMNIH POVJESNIČARA

Dr. sc. Zlatko Rendulić, vojni pilot i inženjer aeronautike, kao partizan, prošao je vojnu zrakoplovnu obuku u RAF (Britanskom ratnom zrakoplovstvu) i u školama Sovjetskog Saveza. Postdiplomske studije završio je na sveučilištima Cornell i Michigan (SAD). Bio je, uz ostalo i redoviti profesor strategije u Centru visokih vojnih škola »Maršal Tito«. Zagrebački izdavač Golden Marketing – Tehnička knjiga objavio je 2004. godine njegove memoare pod naslovom »General avnojske Jugoslavije«.

U svojevrsnoj hiperprodukciji antititovskih tekstova i knjiga, »otkriva« koja to nisu, »svjedočanstva« kojima nedostaje i trulka vjerodostojnosti, knjigu Zlatka Rendulića »Tito u djelima inozemnih povjesničara« čitatelj će doživjeti, kako je to u predgovoru napisao Tomislav Jakić, novinar i bivši savjetnik predsjednika Republike Hrvatske – »kao toliko potreban korektiv, kao vraćanje onome što bi pri istraživanju povijesnih kako ličnosti, tako i događaja, moralo biti osnovno i nezaobilazno, naime – istini, odnosno u najmanju ruku utemeljenim ocjenama i analizama, zasnovanim na činjenicama i argumentima«.

Sve to – istina, činjenice i argumenti, upravo zastrašujuće nedostaju u djelima novokomponiranih povjesničara i publicista koji su sami sebi namijenili ulogu kroničara povijesnih zbivanja. Kao što i sam naglašava, autor se opredijelio za to da posegne u prvom redu za stranim izvorima, dakle za ocjenama, procjenama i izjavama onih koji prema Josipu Brozu

Titu niti su imali, niti su mogli imati neki sentimentalni ili emotivni odnos, bilo pozitivan, bilo negativan. Takav pristup daje njegovoj knjizi dodatnu vrijednost.

Ono, međutim, što joj daje upravo jedinstvenu vrijednost jest činjenica da je knjigu napisao čovjek koji nije povjesničar, ali koji se zna služiti povijesnim izvorima i – nadasve – čovjek koji je i sam sudjelovao, kao akter ili svjedok, u mnogim događajima u kojima je Tito bio glavni protagonist. Rendulića su na pisanje o svijetu i Titu, o Titu u očima svijeta, naveli, točnije bi bilo: natjerali raznorazni »povjesničari« koji u neoustaškoj - neočetničkoj suradnji, što neodoljivo podsjeća na suradnju originalnih ustaša i četnika u Drugom svjetskom ratu u borbi protiv Tita i njegovih suboraca, žele posthumno dotući i definitivno diskreditirati vojskovođu, političara i državnika koji je uživao poštovanje cijelog svijeta, uključujući one koji se s njime gotovo ni u čemu nisu slagali. Naravno da su zbog težnje za punom istinom u knjizi navedeni i podaci koji se odnose na negativna zbijanja za vrijeme Titovog razdoblja.

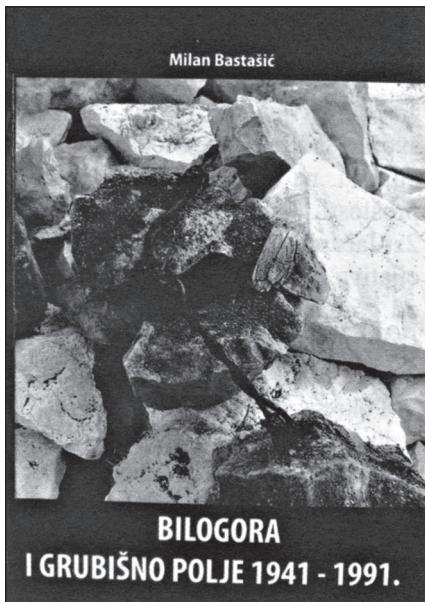
Riječju, u ovom rukopisu dani su glavni podaci na osnovu kojih su priznati inozemni povjesničari ocijenili Tita kao svjetski povjesnu ličnost svoga vremena. Dakako da je ta ocjena dobijena na osnovu objektivnog vrednovanja svih važnih Titovih vojnih i političkih poteza da bi se konačno dobila neka ukupna srednja vrijednost za ocjenu te ličnosti. Kod daleko najvećeg broja svjetski priznatih povjesničara ta ocjena je pozitivna.

B.M.

Milan Bastašić

Bilogora i Grubišno Polje 1941.-1991.

Kako je istaknuo jedan od promotorâra knjige »Bilogora i Grubišno Polje 1941.-1991.«, dr sc. Svetozar Livada, član Savjeta antifašista Hrvatske – »ovo je jedinstveno svjedočanstvo u svojoj vrsti, čovjeka fascinantne biografije. Riječ je o, tada 12-godišnjem logorašu iz Jasenovca koji je kasnije otiašao u partizane, a nakon rata postao doktor medicinskih znanosti sa značajnim funkcijama. Pošto ima fotografsko pamćenje, odužio se svojem užem i širem zavičaju na jedinstven način stvorivši dokumentarni progled svega što se dogodilo u posljednjih 60 godina i koje je posljedice donijelo«.

Autor i svojim ispovjestima konzultira logoraše »djecu Kozare« i dočarava svu brutalnost koju obilježava razaranje

Bilogore i Grubišnog Polja i monstruozne zločine u Jasenovcu. Ovo je golemo svjedočanstvo na 650 stranica, leksikon zločina kad gledate 500 imena, sa svim biografskim podacima, koji su završili u Jadovnom uz nezamislive oblike mučenja. Tragično je što se ovaj užas dogodio prije šest desetljeća i nedavno se ponovio. Stanovništvo Grubišnog Polja, masakrima, izgonom i spaljivanjem, svedeno je sa preko 3.000 (1991. godine) na svega 700 žitelja. To je ta posljedica rata »spaljena zemlja«. Pošto je riječ o ustaničkom kraju, preostala populacija živi u naseljima koja to više nisu.

Knjiga je znalački strukturirana i uređena. Ima golemu priloženu bibliografiju kojoj bi pozavidi svaki povjesničar ovoga kraja. Ograničenost prostora onemogućava da predstavimo detalje, ali knjiga udžbenički leksikonom zločina prigodna je, poglavito za mlade naraštaje – da se vidi opseg i sadržaj građanske strane rata i naše tragedije.

B. M.

BOBOTA

Bobočani su obilježili 69. godišnjicu početka otpora svoga sela ustaškoj i fašističkoj vlasti u vrijeme NDH. Podsjećanje na tadašnja događanja organizirala je Udruga antifašističkih boraca i antifašista Općine Trpinja - podružnica Bobota, čiji je predsjednik **Vlajko Brkić** rekao da su početak ustanka u tom kraju označili hici koje je **Doko Patković** 25. srpnja 1941. godine ispalio u ustašku patrolu, a dva dana poslijes ustaše su uhapsile 50 Bobočana, 20 odmah ubili, a ostale transpdtirali u logore. Vijenci su položeni na spomenik borcima i žrtvama Drugog svjetskog rata.

N.N.

Polaganje vijenaca na spomenik u Boboti

BUJE

Na cijelom području Bujštine obilježen je Dan antifašističke borbe i Dan državnosti. Središnji skup uz Dan državnosti održan je na Plovaniji na kojemu je, nakon polaganja vijenaca, govorio saborski zastupnik **Damir Kajin**. Uoči Dana antifašističke borbe delegacija Grada Umaga zajedno sa predstavnicima udruga i političkih stranaka položila je vijence na umaškom groblju u znak sjećanja na sve poginule. Nakon toga položeni su vijenci i na spomen obilježjima u Babićima, Juricanima, Sv. Mariji na Krasu, Brutiji, Bašaniji i Murinama. Vijenci su položeni i na grobljima uz Dan državnosti, u znak sjećanja

na poginule branitelje i druge žrtve u Domovinskom i II. svjetskom ratu.

B.U.

Vijenci na spomen-obilježju u Bujštini

BUZET

Za predsjednika buzetskog Društva: »Josip Broz Tito« izabran je **Silvana Komar**, koji je ovu funkciju obnašao i u prethodnom mandatu. Potpredsjednik je **Josip Majcan**, a tajnica **Marica Krsta**. Uz njih su u Predsjedništvu **Marija Draščić** i **Lino Jermaniš**, a u Nadzornom odboru **Jelica Flego, Mirna Majcan i Anica Rušnjak**.

Društvo »Josip Broz Tito« na buzetskom području okuplja 145 članova. »Cilj ovoga društva je promoviranje lika i djela druga Tita, ne dozvoljavajući da padnu u zaborav«, naglasio je Komar.

G. Š.

Sa skupštine u Buzetu

CRNI LUG

Povezanost žitelja priobalja, Grobinštine i Gorskog kotara dokazana je već puno puta, a prisjećanje na taj prijateljski odnos u najtežim danima Drugog svjetskog rata obilježeno je na Spomen-području Praprot, lokaciji u gustoj goranskoj šumi nedaleko od Crnog Luga gdje se našlo stopešetak današnjih antifašista i antifašističkih boraca. Inicijativu za ovaj susret prošle je godine dao **Branko Čargonja**, predsjednik UABA Čavli, a nakon prošle godine održanog prvog susreta na Platku, ove su se godine Grobničani, Gorani i Primorci u organizaciji Međuopćinske UABA Delnice našli u Praprotu.

L.N.

KRNJAK

Treću godinu za redom, kod uništenog spomenika i spomen-domu na Debeloj kosi kod Krnjaka obilježeno je dizanje ustanka na Kordunu i formiranje Prvog kordunaškog partizanskog odreda Debela kosa.

Svečanosti su prisustvovali brojni gosti, među kojima general **Dragan Pajić** (podsjetio je na dizanje i formiranje Prvog odreda), **Ljuban Miljković** iz zagrebačke sekcije Osme kordunaške udarne divizije, **Branko Eremić**, načelnik Općine Vojnić, **Mirko Miladinović** i **Martin Jendrašić** iz Udrženja antifašista Karlovca i karlovačke županije, te **Milan Pavić**, nekadašnji direktor bivšeg karlovačkog SOUR-a Jugoturbina.

Sve ih je pozdravio načelnik Općine Krnjak **Rade Kosanović** rekavši da će slijedeće godin biti obnovljen spomenik i spomen-dom na Debeloj kosi.

U kulturnom dijelu proslave sudjelovali su najmlađi članovi SKD »Prosvjete«, poddobjor Krnjak. U organizaciji su sudjelovali Mjesni odbor Budačka Rijeka, na čelu sa predsjednikom **Milićem Pavkovićem**, i krnjacko udruženje antifašista na čelu sa **Đurom Mrđenovićem**.

N.N.

LUMBARDA

Opus kipara **Ivana Lozice** je zanemaren i obavezuje što skorije osnivanje njegove memorijalne zbirke u Lumbardi, mjestu rođenja, gdje se nalazi više od 100 njegovih kipova i skulptura - kazao je akademik **Igor Fisković** na skupu u spomen na sto godina rođenja Ivana Lozice u Lumbardi. Publicist **Zvonko Letica** govorio je o posljednjim danima njegova života, kada su ga uhitili i pogubili talijanski fašisti 1943. god, u dobi od 33 godine. O umjetnikovu stvaralačkom opusu pod utjecajem Meštrovića i Kršinića govorili su akademik **Tonko Marojević** i prof. dr. **Antun Karaman**. O zagrebačkoj izložbi umjetnikovih skulptura govorio je dr. **Dalibor Prančević**. Skup je organizirala Udruga *Ars Mediterranea*.

S.D.

LABIN

U organizaciji Udruge antifašističkih boraca Labin i Gradske organizacije SDP-a Labin na spomen obilježju Griža, nekoliko stotina metara udaljenom od ceste Vinež-Snašići, obilježena je 68. obljetnica povijesnog sastanka članova KPI Labinštine s predstavnicima KPH. Iz povijesti je poz-

nato da je stav Komunističke partije Italije te 1942. godine bio da se partija treba suzdržati od revolucionarnih aktivnosti, a slično je razmišljao i tadašnji šef labinskih komunista **Lelio Zustović**. No, veliki broj članov KPJ Labinštine, od njih 180, koliko ih je tada s ovog područja bilo u partiji, bio je za revolucionarni pristup, koji je zagovarala Komunistička partije Jugoslavije. Stoga je 12 lipnja 1942. godine u Griži održan tajni sastanak predstavnika KPI s Labinštine s predstavnicima KPH, odnosno KPJ, koji su toga dana u Labinu ilegalno došli iz Rijeke. Nakon tog sastanka na Labinštini je »definitivno prihvaćena revolucionarna linija KPJ«.

N.F.

Sjećanje na povijesni sastanak prije 68 godina

MALA UČKA

Predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Opatije, Saveza antifašističkih boraca PGŽ-a, Nacionalne zajednice Crnogoraca, Crnograca iz Peroja te gosti iz Crne Gore položili su vijence i održali komemorativnu sjednicu na Maloj Učki 8. srpnja u znak sjećanja na crnogorskog komesara **Svetozara Vučinića** koji je poginuo na tom mjestu u NOR-u sa svoja dva suborca. Svake godine na Maloj Učki predstavnici crnogorske manjine i antifašisti ovog kraja prisjećaju se šrtava rata, te okupljanjem promiču antifašističke ideje.

O.P.

PAKRAC

U organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista Pakrac - Lipik svečano je otvoren još jedan obnovljeni spomenik NOB-e na području Općine Pakrac, ovog puta u Gornjim Grahovljanim. U obnovi spomenika učestvovali su mještani sela, a posebno se istakao svojim radom **Radovan Marković** koji je ujedno i član udruge.

Skupu je prisustvovao veći broj građana Pakraca, Lipika i okolnih sela, kao i brojni gosti među kojima su bili i potpredsjednik SDP-a Požeško-slavonske županije **dr. Rastislav Navratil**,

dogradonačelnica Grada Pakraca **dr. Mirela Gunjević Delišimunović**, predsjednik Gradskog vijeća Grada Pakraca **Zoran Krejčić**, kao i predstavnici političkih stranaka i udruga Pakraca Lipika i Požege.

Svečanost je otvorio predsjednik UABA Pakrac-Lipik **Veljko Mandić** koji je ujedno bio i najviše organizaciono angažiran u obnovi samog spomenika. Potom se nazočnima svojim emotivnim govorom obratila dogradonačelnica Grada Pakraca **dr. Mirela Gunjević Delišimunović**. Istakla je zadovoljstvo odazivom građana i gostiju prilikom otvaranja spomenika poginulim borcima NOB-e, žrtvama fašističkog terora i nestalim civilima u Domovinskom ratu.

Poslije svečanosti nastavljeno je zajedničko druženje.

Pero Matić

XXX

Na inicijativu članova Udruge antifašističkih boraca i antifašista Pakrac - Lipik iz sela Korita obnovljena je spomen-ploča koja se odnosi na borce i civilne žrtve u borbi protiv nacifašizma od 1941-1945. godine. Spomen-ploča je izmještena s devastiranoga spomen doma na obližnje groblje toga sela. U znak zahvalnosti i trajnog sjećanja na spomenute žrtve ploču su obnovili njihovi potomci.

P. Matić

NOVIGRAD

Na Dan antifašističke borbe, 22. lipnja, delegacija Grada Novigrada i dviju gradskih političkih stranaka, HDZ-a i IDS-a, položila je vijence na središnji križ na gradskom groblju. Polaganju vijenaca u ime Grada prisustvovali su gradonačelnik **Anteo Milos**, zamjenica gradonačelnika **Sonja Šikanić**, te predsjednica Gradskog vijeća **Sonja Jurcan**.

Dan ranije vijenac su u znak sjećanja na poginule Novigradane u NOB-i predstavnici Grada i Udruge antifašističkih boraca Bujštine - Podružnice Novigrad, položili i na spomenik u Mandraču, koji je posvećen upravo stradalim novigradskim antifašistima.

B.U.

OPATIJA

Gradonačelnik **Ivo Dujmić**, dogradonačelnici **Ernie Gigante Dešković** i **Marina Gašparić**, predstavnici Grada Opatije, te Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Opatije tradicionalno su polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća na opatijskom groblju te svim spomeni-

cima antifašizma na području Opatije obilježili Dan antifašističke borbe. Povodom obilježavanja Dana državnosti vijence su položili predstavnici udruga branitelja i predstavnici Grada na spomen obilježja palim braniteljima u Domovinskom ratu ispred Vile Antonio, na opatijskom groblju, te kod spomenika poginulim braniteljima na Voloskom.

O.P.

POREČ

Tradicionalnim susretom borača i građana na Rušnjaku kod Poreča obilježena je 67. obljetnica odlaska prve organizirane skupine dragovoljaca iz Istre u Narodnooslobodilačku borbu, u borbu protiv fašizma i za pripojenje Istre matici zemlji. Počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i bivši hrvatski predsjednik **Stjepan Mesić** u svom se govoru usprotivio bilo kakvom zatiranju uspomene na antifašističke borce i na žrtve fašizma.

N.L.

RAB

Gradonačelnik Raba **Zdenko Antešić** i predsjednik Udruge antifašističkih borača i antifašista otoka Raba **Ivo Barać** bili su domaćini većoj skupini pripadnika Židovskog naroda s područja bivše Jugoslavije koji su posjetili otok Rab u okviru tradicionalne manifestacije »Bejahad« koja se ove godine već jedanaesti put održava u Opatiji.

N.L.

Pripadnici židovskog naroda u posjeti logoru Kampor

BRAČ

Na Braču je polaganjem vijenaca obilježena 66. obljetnica oslobođenja otoka i pobjede nad fašističkim okupatorom.

Saborski zastupnik **Arsen Bauk** zahvalio je sudionicima antifašističkog pokreta na njihovoj borbi i dodao: Nažalost, ta je borba loše prikazana u udžbenicima povijesti. Ipak, stvari se popravljaju i idu nabolje, premda još uvijek ima mangupa koji bi željeli kotač povijesti vratiti.

S.D.

RAŠPOR

Delegacija buzetske i labinske Udruge antifašista u povodu 66. obljetnice Prve oblasne konferencije Antifašističke fronte žena za Istru položila je vijenac i održala minutu šutnje na spomeniku Narodnooslobodilačke borbe u Rašporu.

Malo nas je, ali nas ima. Premda ove godine važan događaj obilježavamo skromno, važno je da ne dozvolimo da se zaboravi, rekao je predsjednik Udruge antifašista iz Buzeta **Edo Jerman** dodavši da mu je posebno draga da su na Ćićariju stigli predstavnici labinske udruge antifašista s kojom su se lani Buzečani pobratimili. Jerman je istaknuo da je konferencija AFŽ-a bila događaj koji je istarske žene masovno uključio u Narodnooslobodilački pokret.

Načelnik općine Laniče Neven Mikac je kazao da bi u krizno vrijeme obilježavanje svake obljetnice NOB-a proslavom bilo previše, ali da je bitno ustrajno njegovati uspomenu na one koji su nas zadužili. Izvijestio je prisutne da se obnova spomenika NOB-i u Jelovicama bliži kraju.

I.G.

Sjećanje na 66. obljetnicu konferencije AFŽ-a

PLOČE

Na sam ovogodišnji Dan antifašističke borbe, 22. lipnja u Pločama je održana Izborna skupština Udruge antifašističkih boraca i antifašista toga lučkog grada na ušću Neretve. Uz čestitke prisutnima državnog praznika Dana antifašističke borbe, izvještaj o radu u proteklom dvogodišnjem razdoblju podnio je predsjednik Udruge **Vitko Tomašević**. Pločanska udruga ima pedesetak članova, antifašističkih boraca i antifašista, a njeni temeljni zadaci su njegovanje sjećanja na antifašističku NOB-u i afirmacija antifašizma kao civilizacijske tekovine novog doba. Istaknuta je suradnja s dubrovačkim antifašistima i Zajednicom udruga u našoj županiji te s Gradskom organizacijom SDP-a. Među narednim zadacima antifašista Ploča najznačajnije je približavanje mladih članstvu Udrue-

ge. Skupština je pozdravio i zaželio još bolja buduća ostvarenja **Branko Grošeta**, potpredsjednik SABA Republike Hrvatske, a u raspravi su sudjelovali: **Vanja Marinović Franić, Marinko Vlašić, Iko i Ivo Karamatić, Vice Usovac i Ante Jelavić**. Izabran je novi sastav Predsjedništva Udruge i utvrđen prijedlog zaključaka, koje će na svojoj prvoj sjednici, uz izbor predsjednika Udruge, utvrditi novoizabrano Predsjedništvo.

M.V.

RIJEKA

Stotinu članova Društva »Josip Broz Tito« iz Rijeke, Opatije, Bakra, Kostrene i Čavla sudjelovalo je na Danima balkanskog prijateljstva i ljubavi, skupu »Lige antifašista jugoistočne Europe«, održanim kod Bosanske Otoke na rijeci Uni. Ovo tradicionalno druženje antifašista i članova društava organizirala su prijateljska društva »J. B. Tito« iz Bihaća i Banja Luke.

Sudionici skupa jednoglasno su prihvati održavanje 1. kongresa Lige u dane obilježavanja II. zasjedanja AVNOJ-a.

Nakon službenog dijela uhvatili smo se u kolo i zaigrali uz Unu. Rastali smo se od naših prijatelja ponosni na slavnu Narodnooslobodilačku borbu u Drugom svjetskom ratu i njene antifašističke tekovine, ističe tajnica Društva »J. B. Tito« Rijeka Emilia Ivošević.

E.I.

Prijateljsko druženje antifašista na obali rijeke Une

DUBROVNIK

U susret Danu antifašističke borbe gradonačelnik Dubrovnika dr. **Andro Vlahušić** i njegova zamjenica dr. **Tatjana Šimac Bonačić** primili su delegaciju Udruge antifašista Dubrovnik predvođene predsjednikom **Marinko Vlašićem**. Izrazivši zadovoljstvo što uz dolazeći državni praznik antifašizma prima predstavnike dubrovačkih boraca NOR-a i antifašiste, Andro Vlahušić je istaknuo da promjena gradske vlasti donosi novo ozračje u Dubrovniku i time, unatoč brojnih lokalnih i globalnih problema i teškoća, zasigurno i bolje uvjete djelovanja. U antifašističkoj borbi utemeljena

je današnja Republika Hrvatska i naša je dužnost stvarati uvjete za čuvanje sjećanja i njegovanje tradicija hrvatskog antifašizma kao civilizacijske tekovine.

Uz čestitku za izbor na čelne dužnosti i želje za uspješno »kormilarenje« Gradom Dubrovnikom, Marinko Vlašić je izrazio nadu da će nova gradska vlast iznaći mogućnosti za povratak i muzejsko zbrinjavanje spomen ploča, u ratu devedesetih devastiranih i uništenih, a obnavljaju se sredstvima što ih je osigurala prošla gradska garnitura. Također se očekuju i konkretniji koraci u obnovi vandalski srušenog Spomenika borcu, djelo hrvatskog kiparskog velikana Frana Kršinića.

XXX

Od početka ove godine dubrovački antifašisti svakog drugog ponedjeljka predvečer organiziraju susrete i druženja svojih članova uz odgovarajuće sadržaje iz programa njegovanja tradicija narodnooslobodilačke borbe i antifašizma kao civilizacijske tekovine. Tako je, povodom 65. obljetnice neuspješnog okupatorskog desanta na Drvar, s ciljem da živa ili mrtva uhvate Tita, vođu narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda, početkom lipnja, za članove Udruge organizirana projekcija igranog filma »Desant na Drvar« režisera Fadila Hadžića. Susretanja i druženja ponedjeljkom dubrovačkih antifašista će se zbog ljetnih vrućina nastaviti početkom jeseni.

XXX

Župan Dubrovačko-neretvanski **Nikola Dobroslavić** je povodom ovogodišnjeg Dana antifašističke borbe primio delegaciju Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije, predvođenu njenim predsjednikom i potpredsjednikom SABA Republike Hrvatske **Brankom Grošetom**. Župan je istaknuo da Hrvatska slavi svoj Dan antifašističke borbe jer je na antifašizmu utemeljena kao i sve zemlje civiliziranog svijeta i Europske unije koje će i naša zemlja uskoro postati član. Mada ima nekih detalja koji su, na žalost, ostali nerazjašnjeni, nema sumnje da je antifašizam vrijednost koja se čuva, slijedi i na njoj gradi будуćnost. Zahvalivši na primanju, uz čestitke na izboru za župana, Branko Grošeta je, uz ostalo, naglasio da su hrvatski antifašistički borci oslobođili svoju zemlju od okupatora i domaćih izdajnika, vratili joj otete krajeve i Hrvatsku svrstali među zemlje pobednice Drugog svjetskog rata, dok su branitelji iz prošlih devedesetih obranili našu slobodu, davši tako neizmjeran doprinos antifašizmu novog doba. Grošeta je izrazio nadu za dobrom suradnjom s novom županijskom vlasti.

M.V.

ROVINJ

Komemoracijom na gradskom groblju *Laste* predstavnici Koordinacije udruga proizašlih iz Domovinskog rata grada Rovinja, Saveza antifašističkih boraca i obitelj obilježili su 14. obljetnicu tragične pogibije **Tonija Godene**. Kao pripadnik ratne 33. inženjerijske brigade, Godena je sa svojom postrojbom bio angažiran na razminiranju područja Turnja kod Karlovca. U 21. godini života, 22. srpnja 1996. nastradao je od zaostale pješačke mine u Mekušanskom Lugu.

Odlukom predsjednika Republike 1998. dodijeljen mu je počasni čin časničkog namjesnika Hrvatske vojske.

G.I.

Komemoracija na groblju Laste

TRŠĆE

Na zadovoljstvo brojnih mještana brončani kip partizana smješten na središnjem Trgu slobode, nakon kraćeg izbivanja zbog njegovog »glancanja«, kao i zbog stvaranja novog izgleda trga, vratio se u Tršće. U tijeku su radovi oko uređenja postolja te okoliša, a ovih će dana ovaj brončani kip biti podignut na svoje mjesto. Već se nazire novi izgled trga, a kada radovi budu okončani, Tršćani će se moći pohvaliti s posve novim izgledom centra naselja.

V.I.

VELIKO TRGOVIŠĆE

Članovi Udruge antifašista općine Veliko Trgovišće posjetili su Vukovar kako bi odali počast njegovim žrtvama. Posjetili su sve važnije lokalitete koje je obilježilo stradanje Vukovaraca i njihovih hrabrih branitelja, dok su na Ovčari na mjestu masovne grobnice i kod Spomen doma, na Memorijalnom groblju žrtava iz Domovinskog rata te kod križa na ušću rijeke Vuke u Dunav položili vijence i zapalili svijeće.

Udruzi antifašista općine Veliko Trgovišće, koja inače aktivno djeluje u sastavu Zajednice udruga antifašista Krapinsko-zagorske županije i okuplja 48

članova, ovo je drugo putovanje sličnog karaktera, a njezini članovi ovim putem zahvaljuju načelniku općine Veliko Trgovišće **Zdravku Vutmeju** na donaciji koja je omogućila realizaciju posjeta Vukovaru.

Z.L.

Odavanje počasti žrtvama vukovarske tragedije

MAKARSKA

Povodom 69. godišnjice strijeljanja 1. splitskog partizanskog odreda koja se obilježila 26. kolovoza, Rudušu su posjetili i Makarani. Četrnaestoročlanu delegaciju SABA Makarskog primorja i makarskog SDP-a predvodili su njihovi predsjednici, **Nikola Prdelet** i **Tonči Bilić**. Bilo je lje- po vidjeti delegacije antifašista iz Splita, Trogira i Sinja, kao i poslušati obraćanje sinjskog gradonačelnika koji je održao prigodni govor. Žrtve ratnih stradanja nikad ne smiju biti zaboravljene i zato mi je drago da su Makarani i ovog puta bili dio komemoracije u Ruduši - kazao je prvi čovjek SABA Makarskog primorja.

M.K.

Makarani na Raduši

SLAVONSKO BROD

Članovi Forum seniora SDP-a Brodsko-posavske županije posjetili su svoje kolege u Vukovaru, gdje ih je dočekao pre-

dsjednik tamošnjeg Foruma **Ivan Galić** sa članovima odbora. Brodsko-posavske seniore pozdravili su i vukovarski gradonačelnik **Željko Sabo**, kao i njegov zamjenik **Željko Pinjuh**, ujedno i predsjednik vukovarskog SDP-a. Uslijedio je odlazak na Ovčaru gdje je položeno cvijeće i zapaljene svijeće, kao i kod spomenika braniteljima na Dunavu. SDP-ovci su obišli i vukovarsku bolnicu, a nedaleko od nje je i spomenik borcima NOB-e, gdje je također položeno cvijeće.

P.H.

Cvijeće na spomenike vukovarskim braniteljima i borcima NOB-e

KANFANAR

Pred spomen pločom u Ulici 16. rujna, koja s kanfanarskog trga vodi prema Marićima, gdje je upravo na taj dan 1943. strijeljano 27 domoljuba, minutom šutnje i polaganjem vijenaca odana je počast ubijenim mještanima s područja Kanfanara. Komemoraciju su obilježile delegacije Općine Kanfanar i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rovinjštine, mještani i svjedoci tih događanja. Općinski načelnik **Sandro Jurman** je naglasio kako iznova treba poštivati i isticati antifašističke vrijednosti na kojima se temelji moderna Europa. Predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rovinjštine **Drago Pulić** naglasio je da Općina Kanfanar ne zaboravlja obilježiti događanja iz prošlosti.

M.G.

VRBANOVICA

Istina je da imamo deklaraciju o antifašizmu, koju je donijelo najviše tijelo u Republici Hrvatskoj, ali od te deklaracije u ovih pet godina nije učinjen niti jedan korak u njenoj provedbi. Zato tražimo da se o njoj povede rasprava u Saboru i podnese tužba protiv Vlade za oduzeta, a stečena prava boraca NOBe, rekao je **Đani Levak**, tajnik porečkog UAB-a pred dvjestotinjak okupljenih na obilježavanju godišnjice smrti Viktor Labinca na Vrbanovici kraj Kaštelira. Na tom je mjestu u Drugom svjetskom ratu bila smještena 25. partizanska vojno-pozadinska stanica, gdje je prije 66 godina poginuo njen prvi borac, Viktor Labinac.

N.L.

IN MEMORIAM

MATE GRUBIŠA 1921.-2010.

Rođen u Sutomiščici (otok Ugljan). Kao skojevac bio je vrlo aktivan u brojnim akcijama sve do odlaska u partizane (1943. godine) kada je postao borac Kninsko-sjeverno-dalmatinskog odreda. U jednoj borbenoj akciji teško je ranjen, izgubio je oko, prebačen je u Bari na liječenje.

Nakon oslobođenja radio je u brojnim ustanovama i društveno-političkim organizacijama. Bio je dugogodišnji predsjednik RVI grada Zadra i istaknuti član Predsjedništva RVI Republike Hrvatske. Bio je »čovjek od pera« - često je pisao u lokalnim glasilima, ukazivao na nejednakosti boraca NOB-a i branitelja Domovinskog rata, brojne nepravilnosti u hrvatskom društvu. Bio je i suradnik našeg »Glasa«

IVAN ŠIPEK 1922.-2010.

Rođen u Ivancu. Vrlo mlad uključio se u URSOVE sindikate, sudionik je Narodnooslobodilačkog rata, bio je zatravljen i interniran u logor sve do početka 1945. godine kada je zajedno sa ostalim zatočenicima oslobođen.

Poslije rata obnašao je odgovorne dužnosti u gospodarstvu, uz rad je završio Ekonomski fakultet. Bio je aktiv u radu društveno-političkih organizacija, a posebice u Udrudi antifašističkih boraca i antifašista Osijek.

VLAJKO ŽIVKOVIĆ 1932.-2010.

Kao desetogodišnji dječak dospio je u logor Jasenovac, zajedno sa ostalim članovima obitelji. Krajem 1942. godine pušten je iz logora, dolazi u svoje rodno selo (Veliko Nabrdje u Slavoniji), gdje su ga mještani koji nisu odvedeni u logor prihvatali. Dva su mu brata poginula kao partizanski borci.

Nakon oslobođenja završio je osnovnu školu, kasnije tečaj za vozača i stekao zvanje instruktora. Bio je aktiv u radu Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osijek.

JERKO BAKOVIĆ 1916.-2010.

Jerko je izdanak antifašističke obitelji i brat heroina Rajke i Zdenke Baković. Postao je kao član KP od 1939. godine

MILKA PLANINC 1924.-2010.

Milka Malada rođena je 1924. godine u Žitniću. Otar Nikola, HSS-ovac, podoficir u Prvom svjetskom ratu na strani K-und-K Monarhije najprije je bio ugostitelj u Drnišu, a kasnije u Splitu. Priklučila se SKOJ-u, pjevala u zboru maestra Josipa Hatzea. Savku Dabčević tada je često viđala. Milka je u isti razred išla s Bosom: sestrom Ahte Kučara, budućeg Savkinog supruga. Njih dvije nisu se poznavale, ali su se kasnije životi dvije Dalmatinke isprepleli na dramatičan način. U partizanskem pokretu sudjelovala je od 1941. godine, a kraj rata dočekala je u 11. dalmatinskoj brigadi. Iz rata je izšla kao poručnica.

Politička joj je karijera od dolaska u Zagreb dugo bila vezana za Trešnjevku. Ulazak u IK CK SKH krajem šezdesetih pokazao se ključnim. Partijski čovjek, osoba najviše verzirana za rad u tvornicama, na objašnjavanju samoupravljanja, izradi ustavnih zakonskih aktova, često je radila poslove koje drugi nisu htjeli ili su ih smatrali nedovoljno atraktivnim. Bila je nezadovoljna in-

terpretacijom da su ustavne promjene koje su kasnije bile tako važne za neovisnost RH, došle samo zbog zbivanja 1971. godine. Dolazak na čelo Partije u Hrvatskoj značio je i izlazak iz svijeta anonimnosti. Na Bakarićev nagovor, očito kao kompromisno rješenje, došla je na čelo Saveznog izvršnog vijeća. Postala je prva žena premijer u nekoj socijalističkoj zemlji u povijesti.

Jugoslavija je te 1982., kada je Milka Planinc postala šefica Vlade, imala najvišu stopu nezaposlenosti u Europi, skoro 14%. Deviznih rezervi nije bilo, trebalo je reprogramirati dugove, došao je MMF. Ono što je u Beogradu otkrila bile su različite Jugoslavije. Tek tamo je shvatila da se u drugim republikama drukčje čita Ustav iz 1974., različito razumije samoupravljanje. Žestoke kritike iz partije i pokušaji davanja ostavke na položaj premijerke završavali su kompromisima. U mirovinu je otišla 1986. godine. Kada je početkom 90-ih započeo rat, zvala je tadašnjeg potpredsjednika Vlade iz SDP-a Zdravka Tomca i nudila pomoć. U toplicama gdje se oporavljala od teških operacija pjevali su joj »mlada partizanka bombe bacala ...».

aktivni ilegalac, pisao antifašističke parole, rasturao po gradu letke, za partizane nabavljao potrebne stvari i informacije. Zdenka i Rajka uhapšene su od ustaša kad su otkrili da je Zdenkina trafika u današnjoj Masarykovoj ulici u Zagrebu, od Rade Končara 1941. godine određena za glavni punkt partijske veze s partizanima. One ni pod najvećim mukama nisu odale svoje drugove. Kad je po tajnoj vezi Rajka iz zatvora poručila majci i bratu da ih strašno muče i da ne može više, Jerko ju je pokušao ohrabriti i molio je da nikoga ne oda.

Ustaše su obje sestre usmratile - jedna je podlegla strašnom mučenju, a druga se bacila kroz prozor policijske zgrade. Dvadesetak dana nakon smrti sestara, Jerkov je ilegalni rad bio otkriven. Uhapšen je. Nakon samice i celija zatvora na tadašnjem Trgu N i u Savskoj cesti intemiranje u pakao Jasenovca. Iz tog logora spasila gaje razmjena za nekog ustaškog časnika. Partizanski je život započeo na Kordunu. Nakon rata radio je u struci (diplomirani ekonomist) i u diplomaciji. Jerko je bio ponosan da njegova sestra Rajka kao narodni

heroj Jugoslavije ima jednu od najljepših ulica u njihovom rodnom gradu Oruru u Boliviji.

DURO TUMBAS 1923.-2010.

Rođen u Rogoži (Garešnica). Sudionik je NOB-e od rujna 1942. godine, a borio se u redovima Moslavačkog partizanskog odreda i 3. moslavačke brigade.

Neprosjenjiv doprinos dao je u poslijeratnoj obnovi i izgradnji u bivšem kotaru Garešnica, obnašajući odgovorne dužnosti posebno u oblasti odgoja i obrazovanja. Organizirao je različite oblike i stupnjeve obrazovanja odraslih, a mnogi građani Garešnice i šire okolice zahvalni su mu za stjecanje potrebnih kvalifikacija i sposobljenosti za različita zanimanja. Obrazujući se uz rad, diplomirao je na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu, kasnije i na Pedagoškom fakultetu u Rijeci.

Nakon umirovljenja aktivno je djelovao u društveno-političkim organizacijama, posebno u Udrudi antifašističkih boraca i antifašista Garešnica.

POŽAR DRUGOG SVJETSKOG RATA

♦Prije 65 godina završene su ratne operacije u Europi. Drugi svjetski rat je, međutim, potrajanao još gotovo četiri mjeseca, dok nije kapitulirao i Japan, ali tek pošto su na njegove civilne ciljeve bačene prve atomske bombe

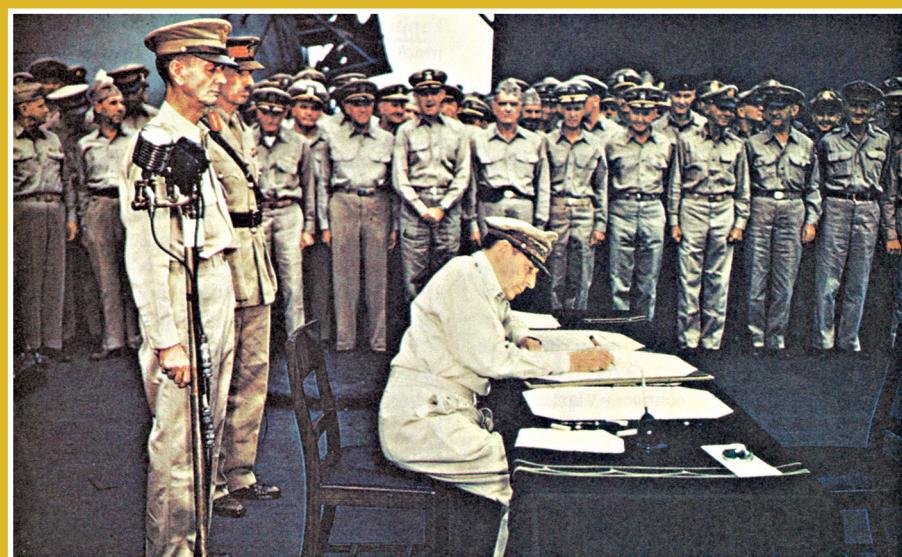
Bilo je 9 sati i 8 minuta 2. rujna 1945. godine. Na palubi američkog broda »Missouri« potpisana je akt o japanskoj kapitulaciji. S američke strane potpisao je general Mac Arthur. Japan su na ovoj ceremoniji predstavljali general Umezu i ministar Shigemitsu. Potpisivanje ovog dokumenta u Tokijskom zaljevu, nedaleko od glavnog grada poraženog carstva, označilo je službeni kraj borbi. Drugi svjetski rat postao je dio povijesti.

Drugi svjetski rat počeo je u Europi napadom nacističke Njemačke na Poljsku 1. rujna 1939. godine, a završio je na Dalekom istoku kapitulacijom militarističkog Japana 2. rujna 1945. godine. Trajao je točno šest godina. Zaraćena je bila 61 država, s milijardom i sedam stotina milijuna stanovnika i površinom od 131,5 milijuna četvornih kilometara. Dok se prvi svjetski rat vodio uglavnom u Europi, na teritoriju 14 država, odnosno otprilike 800 tisuća četvornih kilometara, dотle su se operacije u drugom svjetskom ratu odigravale gotovo u čitavoj Europi, istočnom i jugoistočnom dijelu Azije i sjevernom i sjeveroistočnom dijelu Afrike, odnosno u 40 država na 22 milijuna četvornih kilometara, ili 20% Zemljine površine. Kako je onomad istaknuo dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske, hrvatski narod svojim se masovnim odaživom u narodnooslobodilačkom pokretu i svojim doprinosom pobedi Saveznika nad fašizmom i nacizmom svrštao na stranu pobjednika u Drugom svjetskom ratu.

Već iz sasvim globalnih usporedbi može se vidjeti kakve je zastrašujuće razmjere imao taj šestogodišnji oružani sukob, iako se poslije prvog svjetskog rata smatralo da su posljedice toga rata tako katastrofalne da se nešto slično više neće ponoviti. Nije se, međutim, znatno povećao samo prostor na kojem se vodio drugi svjetski rat, nego je i neusporedivo više ljudi sudjelovalo u tom ratu: milijardu i sedam stotina milijuna, odnosno 81 posto svjetskog stanovništva, prema jednoj milijardi u prvom svjetskom ratu.

Totalni rat

I oružane snage zaraćenih strana dostigle su nevjerojatne razmjere. U prvom svjetskom ratu bilo je mobilizirano 70 mi-

Na palubi »Missourija«: potpisivanje japanske kapitulacije

lijuna ljudi, od 170 milijuna odraslog muškog stanovništva, a u drugom svjetskom ratu – 110 milijuna ljudi, od 210 milijuna odraslog muškog stanovništva. Od mobilizacije svakog trećeg muškarca prešlo se na mobilizaciju svakog drugog. Žato se i govori o totalnom karakteru drugog svjetskog rata, poglavito što je, osim vojnika, u rat bilo uvučeno i u njemu je aktivno sudjelovalo i civilno stanovništvo.

I sve što je dosad navedeno da bi se dobila slika o razmjerama drugog svjetskog rata imalo je, naravno, i odgovarajuće tragične posljedice: 50 milijuna poginulih i 35 milijuna ranjenih. (U prvom svjetskom ratu bilo je 10 milijuna poginulih i 21 milijun ranjenih.) Na toliki broj žrtava svakako je utjecala masovna primjena najsvremenijih ratnih sredstava – zrakoplovstva, raketnog i nuklearnog oružja, od čega je stradalno mnogo civila. Ali najviše ljudskih života stradalno je od masovnih ubijanja stanovništva, koja su sustavno provodile fašističke države. Masovno istrebljivanje stanovništva okupiranih zemalja, i to uglavnom žena, djece i staraca, zatim Židova, Roma, političkih protivnika i ratnih zarobljenika, u prvom redu Sovjetskog Saveza i zemalja koje su vodile narodnooslobodilački rat (Jugoslavija, Poljska, Albanija, Filipini i druge), također pridonosi tragičnim obilježjima drugog svjetskog rata u njegovoj »totalnosti«.

Stradanje civila

Broj poginulih civila u drugom svjetskom ratu veći je od vojnih gubitaka. Računa se da je živote izgubilo više od 30 milijuna civila, dok je u ratnim operacijama životom stradal 19 milijuna vojnika. U mreži koncentracionih logora, koje su organizirali njemački, talijanski i japanski fašisti, bilo je u toku rata zatočeno gotovo 26 milijuna ljudi. Ljudi su stradali i na druge načine. Zbog fašističkog terora bilo je: 110 milijuna izbjeglica, 45 milijuna uhićenih i deportiranih ili raseljenih osoba, 20 milijuna djece ostalo je bez roditelja, a 10 milijuna civila i ratnih zarobljenika iz raznih zemalja okupirane Europe odvedeno je, najčešće prinudno (samo 4 posto dobrovoljno), u Njemačku na rad.

Masovna upotreba vrlo razornih oružja i vandalizam fašističkih okupatora prema materijalnim dobrima okupiranih zemalja uzrokovali su užasne materijalne štete. Za šest godina rata uništeno je, između ostalog, 30 milijuna stambenih zgrada, da se i ne spominju kulturno-povijesni spomenici, ceste, mostovi... Bio je to rat koji je zauvijek promijenio naš svijet. Rat s čijim se posljedicama i pitanjima i danas moramo baviti. Užasni postjugoslavenski pokolji, prvi i zasad jedini europski genocid nakon 1945. godine, suviše je bio protkan retorikom i ikonografijom balkanskog Drugog svjetskog rata, a da bismo ovdje smjeli govoriti o tome da je rat zaista završen. Napokon, u svakoj pučkoj mitologiji najbolje je vrijeme ono prije rata. Uživajmo, dakle, u njemu, makar ne znali točno prije kojega to rata, eto, živimo.

B. M.

Vanja Radauš: ANTIFAŠISTKINJA, crtež